

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2018 / 04 FİYATI: 5 TL

Çocuklar Geleceğimizin Güvencesi Yaşama Sevincimizdir

K. Atatürk

23 Nisan
Ulusal Egemenlik ve
 ocuk Bayramı
Kutlu Olsun

Muazzez
İlmiye    :
**Atatürk
Devrim-
lerine** Sh: 27
Kuşbakış

Erdem Akyüz:
**Atatürk ve
İ  Basın** Sh: 19

Cengiz  zakıncı:
 anakkale
Savaşı Anıtlarına
Kazınan
Anzak
Anıtlarındaki
Sözler
Atatürk'e
Ait Değil Sh: 5

Necdet Pamir:
Elektrikli
Araçlarla
Geleceğ Bir
Gezinti Sh: 89

Barbaros Ene :
Bindik Bir
Alamete
Sanayi 4.0 S: 128

Konur Ertop:
Batış
Yıllarında
Türkiye Sh: 47

Tekin
 zertem:
Kurt
Kanunu S: 59

Necdet Pamir'in, "Enerjinin İktidarı" başlıklı kitabı, üçüncü basımını yaptı. Yeni basımda, tüm veriler ve enerji alanındaki projeler güncellenirken, geleceğe yönelik senaryolardaki ve politikalarındaki değişiklikler yer aldı. Kitap, enerji tüketiminin tarihsel evrimini; teknik, ekonomik ve jeopolitik boyutlarıyla ele alıyor. Enerji alanında geleceğe yönelik farklı senaryolar; ABD, Rusya ve AB'nin enerji politikaları ve stratejileri, gelişmekte olan yeni kaynak ve teknolojiler ile çok daha fazlası, akıcı bir üslupla yazıya dökülüyor...

"Türkiye'de petrol var mı?", "Petrol bulunan kuyular betonla kapatılıyor mu?", "Ezber bozan kaynak: 'Kaya' gazı", "Dünya petrol rezervleri tükeniyor mu?" gibi sorulara, yalın ve bilimsel yanıtlar veriliyor.

"Türkiye'nin enerjide dışa bağımlılığı, 2000'li yıllardan bu yana, resmi söylemdeki gibi azaldı mı? Yoksa tam tersine arttı mı?", "ABD'nin petrolde ve doğal gazda dışa bağımlılığı sona eriyor mu? ABD Orta Doğu'dan elini ayağını çekecek mi?", "AB'nin enerjide ve özellikle doğal gazda, Rusya'ya bağımlılığını kırması mümkün görünüyor mu?" gibi çok sayıda sorunun yanıtları da bu kitapta veriliyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükheth Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Başkent Üniversitesi'nin bir
kültür hizmeti olan Bütün Dünya
2000, Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

*Aküm Reklamcılık, Danışmanlık
ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve
Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde
No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresinde hazırlanmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Kaya Karan, Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Prof. Dr. Kemal An,
Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,
Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,
Gülbüz Evren, Metin Gören, Nilay Karatosun,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Tekin Özerterem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,
Sezin San Sungunay, İzlen Şen Tokar,
Melek Şirin Tolga, Necef Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri,
Mehmet Ünver, Dr. Öğüt Yazman, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46
Altunizade, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11
abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadimköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 26 / 03 / 2018

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

Bütün Dünya

YIL: 20 SAYI: 238

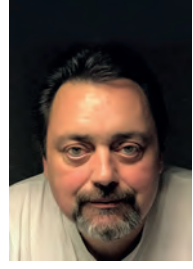
- 3 Kendini Bil** *Dr. Ufuk Akyol*
5 “Conilerle Mehmetçikler Arasında Fark Yoktur” Sözleri Atatürk’e Ait Değil *Cengiz Özakıncı*

- 19 Atatürk ve İç Basın** *A. Erdem Akyüz*
23 Diplomat Kaleminden Atatürk *Yahya Aksoy*
27 Muazzaz İlmiye Çığ’dan Mektup Var
31 Meclis Kapalıyken Başımıza Gelenler *Dr. Cihangir Dumanlı*
37 Vehip Paşa’nın Hizmetinde İki Buçuk Yıl *Zeki Sarıhan*
41 Hakimiyeti Milliye Yazıları
43 Kıbrıs Sorunu *Cengiz Önal*
47 “Batış Yılları”nda Türkiye *Konur Ertop*
53 Köy Enstitüleri *Mehmet Ömer Dedeoğlu*
59 Kurt Kanunu *Tekin Özertem*
65 Cuma Müslümanları *Mete Akyol*
67 İntiharlar *Necati Uğurlu*
76 Kambyses’in Yargısı *Haluk Erdemol*
78 Hallstatt *İzlen Şen Toker*
83 Enerji İhtahımız Uygarlığımızın Geleceğini Belirleyecek

İÇİNDEKİLER

- 85 Ahmet Adnan Saygun**
86 Bir Zamanlar Çocuktuk *Nuray Bartoschek*
89 Elektrikli Araçlarla Geleceğe Bir “Gezinti” *Necdet Pamir*
96 “Türkçem Benim Ses Bayrağımdır.” *Sabri Kemal*
99 Film Yönetmenlerinin Anıları *Mehmet Ünver*
104 Bilgi ve Hakikat *Berk Yüksel*
108 Yakın Çağ’da Hukuk *Av. Burcu Tayanç*
113 Yusuf Akçura *Yaşar Öztürk*
119 Unutulmayan Jübileler *Metin Gören*
123 Fransa’nın Anadolu’da Yaptığı Katliamları Gizleme Politikası *Gülbüz Evren*
128 Bindik Bir Alamete: *Sanayi 4.0* *Barbaros Eneç*
134 Dumlupınar Denizaltı Faciası *Erhan Kanyılmaz*
139 Özgüvene Sahip Çocuk Yetiştirmenin İpuçları *Sedem Demir*
143 Neler Olmuyor ki Dünyada *Sezin San Sungunay*
147 Baharatla Mistisizmin Dansı *Reha Tartıcı*
36 İlk Dersimiz Türkçe
52 Bilginizi Denetleyin
64 Dünyalık
151 Çözümler
152 Yarının Büyükleri
154 Bulmaca
156 Satranç
158 Bize Gönderilen Kitaplardan
160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Kendini Bil

Güçlü, güçlü olmayı neden sever insanoğlu? Gücü nasıl kullanacağını bilmeden, o güçten nasıl bir yarar bekler ki? Şirketin CEO'su kendisinden korkulduğu oranda mı güçlüdür yoksa güçlü olduğu oranda mı korkulur kendisinden? Peki ya zamanının büyük bölümünü halter salonlarında geçirip en büyük pazulara sahip olmaya çalışanlar? Neden böylesine güçlü olmaya, görünmeye çalışırlar? Savaşta gördüğü en vahşi manzaralara dahi gözü kırpmadan bakabilen “sert” bir asker gerektiği kadar güçlü müdür? Etrafına bağırıp çağıran o “asabi” tipler ne kadar da güçlü gibiler değil mi?

Sakın aslında elde etmeye çalıştığımız o “güç” içimizin derinliklerindeki zayıflıklarımızı saklamak için olmasın? İşini kaybetmekten korkan bir yönetici, altında çalışanlara ne kadar güçlü olduğunu göstermek için aynı korkuları onlara yaşatıyor olabilir mi? Ya şu koca pazulu halterci? O hangi zayıflığını saklıyor acaba? Hiçbir şeyden etkilenmeyen sert asker sadece güçsüz görünmekten korkuyor olabilir mi? Etrafa bağırıp çağıran asabi zat... Onun ruhundaki travma ne acaba?

İnsan ruhu öylesine kırılgan, öylesine zayıf ki, bilincimiz derinlerdeki tüm acılarımızın, yaralarımızın orda kalmasını sağlamak için değişik mekanizmalarla karakterlerimize şekil veriyor, bizi bizden saklıyor. İşte bu yüzden “kendini bil” ki o acılarla, yaralarla yüzleş ve onları saklamak yerine iyileştir.

Böylece gerçek olmayı başarabiliriz.

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

● Bazı arkadaşların yoksulluk içinde bu büyük dâvanın başarılamayacağını zannederek, memleketlerine dönmek arzusunda olduklarını duydum.

Arkadaşlar! Ben sizleri bu millî dâvaya silâh zoruyla davet etmedim, görüyorsunuz ki sizi burada tutmak için de silâhım yoktur. Dilediğiniz gibi memleketlerinize dönebilirsiniz. Fakat şunu biliniz ki, bütün arkadaşlarım beni yalnız bırakıp gitseler, ben bu Meclis-i Âli' de tek başıma kalsam da, mücadeleye ahdettim. Düşman adım adım her tarafı işgal ederek Ankara'ya kadar gelecek olursa, ben bir elime silâhımı, bir elime de Türk bayrağını alıp Elma Dağı'na çıkacağım. Burada tek başıma son kurşunuma kadar düşmanla çarpışacağım. Sonra da bu mukaddes bayrağı göğsüme sarıp şehit olacağım. Bu bayrak kanımı sindire sindire emerken, ben de milletim uğruna hayata veda edeceğim. Huzurunuzda buna and içiyorum. (1920)

● Biz bir amaç takibediyoruz. Bu amacımız öteden beri muhtelif vesilelerle ifade edilmiştir. Ben şimdi de onu tekrar ediyorum:

Milletin, devletin bağımsızlığını muhafaza etmek. Bunun içinde namus ve şeref tamamen yer alacaktır. Müstakil olarak milletimizin muayyen hudutlar dâhilindeki tamamiyetini muhafaza etmektir. Bunun için muharebe ediyoruz.

Efendiler; memleketimizin ellide biri değil, her tarafı tahribedilse, her tarafı ateşler içinde bırakılsa, biz bu topraklar üstünde bir tepeye çıkacağız ve oradan savunma ile meşgul olacağız. Bundan dolayı iki karış yer işgal edilmiş, üç beş köy tahrip edilmiş diye burada feryada lüzum yoktur. Ben size açık söyleyeyim; efendiler bazı yerler işgal edilmiştir bunun üç misli daha işgal edilmiş olunabilir. Fakat bu işgal hiçbir vakitte bizim imanımızı sarsmayacaktır. (1920)

K Atatürk

Otopsi
Cengiz Özakıncı

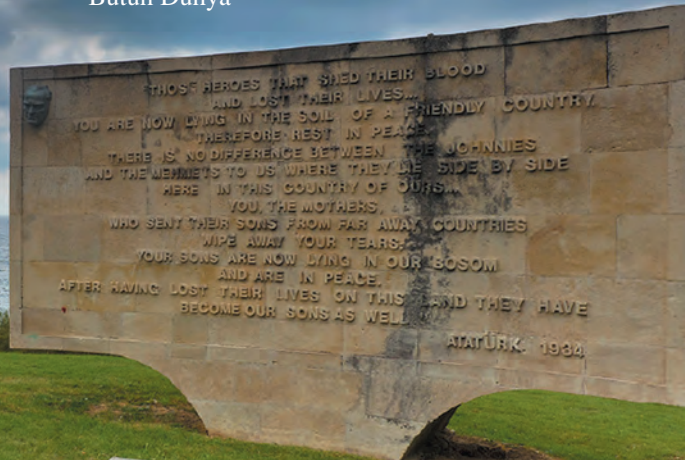

1915 Çanakkale Savaşı Anıtlarına Kazınan "Conilerle Mehmetçikler Arasında Fark Yoktur" Sözleri Atatürk'e Ait Değil

Avustralya ve Yeni Zelanda Kolordusu (Anzak) birliklerinin Gelibolu Çıkartması, her yıl 25 Nisan'da Atatürk'e ait olduğu ileri sürülen bu sözlerle anılmaktadır.

İlk kez üç yıl önce yayımladığımız bu makaleyi, gerçeğin bilinmesi amacıyla, bir kez daha okuyucularımızın dikkatlerine sunuyoruz.

Bütün Dünya

Lüleburgaz Atatürk İlkokulu öğretmenleri Tahsin Özeken, 15 Nisan 1977 günü, elinde 1969'da yayımlanmış *"Belgelere Göre Eceabat Kılavuzu"* adlı kitapçıkla Anafarta Ovası'nda dolaşırken; 1915'te İngiliz komutasında Gelibolu'ya çıkan "ANZAC" birliklerinde yüzbaşı olarak görev yapmış yaşlı bir Avustralyalı'yla karşılaşır ve ona elindeki kılavuzda Atatürk'e ait gösterilen şu sözleri aktarır: **"Bu memlekette kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağındasınız. Huzur içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçikle yan yana koyun koyunasınız... Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı siliniz. Evlatlarınız bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler. Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır."**

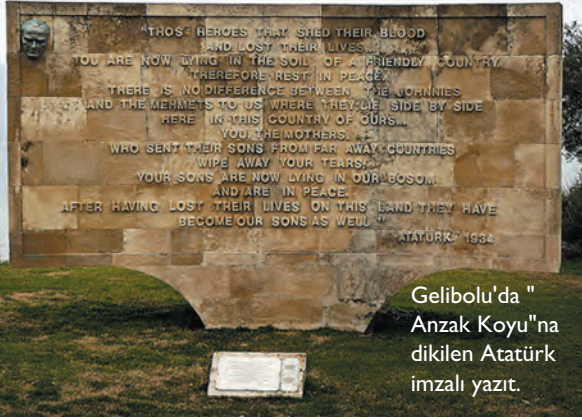
Avustralyalı eski ANZAK askeri, 1915'te işgale geldikleri ülkede kendilerini kahraman ilan eden bu sözleri

duyunca çok sevinir; Özeken'in yazışma adresini alıp kılavuzda Atatürk'e ait gösterilen sözleri defterine yazar ve ülkesine döndüğünde, *"Muharip Anzakar Derneği"*ne iletir. Avustralya'daki *"Gelibolu Çeşmeleri Onur Kurulu Başkanı"* Alan J. Campbell, bu sözleri, yaptırmakta oldukları anıta yazıt olarak koymayı düşünür ve Özeken'e gönderdiği 12 Eylül 1977 günlü mektupta, Atatürk'ün bu sözleri hangi tarihte ve nerede söylediğinin belgesiyle birlikte kendisine bildirilmesini ister. Özeken, Campbell'in bu mektubunu, 13 Ekim 1977 günü, Türk Tarih Kurumu'na iletir. Kurum Genel Müdürü Uluğ İğdemir, Campbell'i yanıtlamak üzere hangi tarihte nerede söylendiğini araştırdığı bu sözlerin, Atatürk döneminde İçişleri Bakanlığı yapmış olan Şükrü Kaya'nın 10 Kasım 1953 günlü Dünya gazetesi'nde yayımlanan söyleşisinde geçtiğini saptar.

Şükrü Kaya, o söyleşisinde, **1934'te Çanakkale'de Mehmetçik Anıtı'nın başında** bir söylev verdiğini, içinde bu sözlerin geçtiği **söylev metnini Atatürk'ün bizzat yazıp kendisine verdiğini** söylemektedir. İşte 1969'da basılan *Eceabat Kılavuzu*'nda kaynağı belirtilmeksizin **Atatürk'e ait denilerek** yayımlanan bu sözler; Şükrü Kaya'nın 1953'te yayımlanan o söyleşisinde, **Atatürk bizzat yazıp bana verdi** diyerek aktardığı o sözlerdir. İğdemir, Türk Tarih Kurumu adına Alan J. Campbell'e gönderdiği 10 Mart 1978

İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Atatürk'le birlikte.

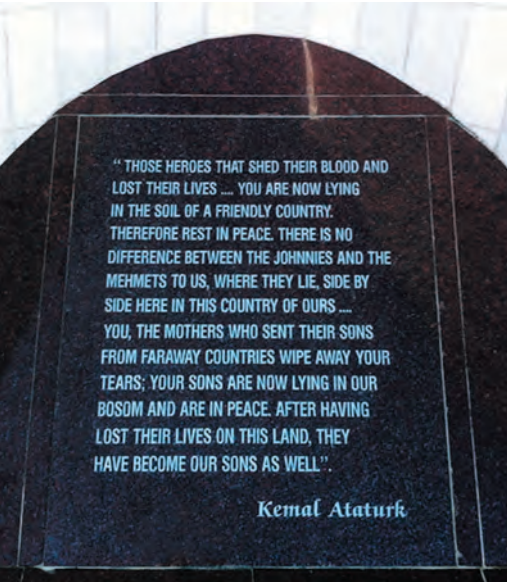

Gelibolu'da "
Anzak Koyu"na
dikilen Atatürk
imzalı yazıt.

Avustralya'da Başkent Canberra'da Ata-
türk anıtındaki yazıt.

Yeni Zelanda'da Başkent Wellington'da
Atatürk anıtındaki yazıt.

Mehmetçiklerin bir farkı yoktur"
tümcesi geçen bu sözlerin Atatürk'e
ait olmadığını bulguladım.
Atatürk'ün Şükrü Kaya'ya okuttuğu
söylevin tarihi **1934** değil **1931**'dir.
Dahiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Şükrü

Kaya'nın **Çanakkale Mehmetçik
Anıtı**'na giderek orada çok önemli bir
söylev vereceği, 17 Ağustos **1931**
günlü Cumhuriyet'in birinci sayfasında
kırmızı harflerle en önemli haber
olarak duyurulmuştur.

Nitekim Şükrü Kaya, haberde
duyurulduğu gibi, **25 Ağustos 1931**
günü Çanakkale'ye gitmiş; Kemal-
ye-ri'nde bir söylev vermiş; bu söylevin
tam metni devletin resmi Anadolu
Ajansı'nca -Büyük Taarruz'un yıldö-
nümüne denk getirilerek- **26 Ağustos
1931** günlü gazeteler aracılığıyla
dünyaya duyurulmuştur.

Söylevi tam metin olarak yayım-
layan Hakimiyet-i Milliye gazetesinin
haberi şöyledir:

*Dahiliye Vekilinin Kemal Yerinde
Vatanperverane Bir Hitabesi Mustafa Ke-
mal'in Çanakkale'yi Kurtardığı Noktada.*

*Gelibolu, 25 (A.A.) - Dahiliye Vekili
Şükrü Kaya B. bugün refakatlerinde Kolordu
Kumandanı Ali Hikmet ve U. Jandarma
Kumandanı Kazım Paşalar olduğu halde
Peykişevket torpidosu ile İmroz adasından*

ket'le Yalova'ya gideceklerdir.

*Maydos 26 (A.A.) - Dahiliye Vekili
Şükrü Kaya bey bugün Kolordu Kumandanı Ali Hikmet ve Umum Jandarma Kumandanı Kazım Paşalarla birlikte Kemalîyeri'ni ziyaret etmiştir. Dahiliye Vekili bey burada aşağıdaki nutku irat etmiştir:*

"Arkadaşlar, Üzerinde bulunduğumuz nokta küreî arzın meçhul her hangi bir noktası idi. Halbuki biz bugün buraya tanınmış, meşhur bir mevki olduğuna düşünerek geldik. Bu nokta ne müinabetle tanınmış ve ne diye coğrafi ve askeri haritalarda muayyen isim almıştır: Kemalyeri! Bilhassa asker arkadaşların karşısında bunu izah teşebbüsünde bulunmak istemem. Her türlü İzahlar bittabi onlara aittir. Fakat ben de bu yere ismi verilmiş büyük adamın yakın arkadaşı olmak iytibariyle ondan isittiğim bir hatırayı esas tutarak üzerinde bulunduğumuz yerin, Kemalyeri'nin ne olduğuna dair bir kaç kelime söylemek istiyorum.

*Efendiler; üzerinde bulunduğumuz bu noktadan deniz kenarına kadar olan mesafeyi, hep beraber görüyoruz. Bu dar sahada tarihte malum olan büyük kuvvet karaya çıktı. En aşağı iki, üç kilometre cephede yıldı.[4] Bu vaziyette henüz üzerinde bulunduğumuz noktada büyük Türk evladı Kemal o geniş **düşman cephesinin** sol cenahında ufak bir kuvvetle göründü. Orada cephanesi kalmamış neferlere süngülerini kullanarak işe başladı. Bu teşebbüs muvaffakiyetle ilk eserlerini gösterdi. Türk'ün büyük ve sevgili evladı Mustafa Kemal o gece çok uğraştıktan ve her hangi bir fatihin kolaylıkla karşı duramayacağı felaket işaret eden vaziyetleri yendikten sonra karanlık bir gecenin sabahında kendisini bu noktada gördü, ve bu noktanın yüksek Türk taliini kurtaracak mevki olduğuna karar vererek burada kaldı. Bu nokta Mustafa Kemal'in çok fak **düşman kuvvetlerini** mağlup ederek geriye püskürttüğü ve nihayet onları bütün takviyelerine rağmen yerinde durdurduğu bir Kumandan yeridir. Bir Türk Kumandanının Türk taliini yekseltmek için münasip gördüğü kumanda*

yeridir. Ben asker değilim, fakat bilirim ki bu yerden, bu Kemalyeri'nden garbın bütün ufuklarına karşı, garbın bütün denizlerinde en büyük zannolunan kuvvet ateşlerine karşı bu noktadan sadır olan Türk iradesi **bugünkü Türkiye'yi kurtarmış olan faaliyetlerin ilk yeri** olmuştur. Bu itibarla burada bulunmaktan ve gördüğümüz bu yüksek hatırayı burada yad etmekten çok memnun ve bahtıyarım.

Bizim bu yerde kıymetli hatıraları yad ederek mütehasşis olmamız ve bu yere ismini veren büyük Türk'ün bu memlekete ve Türklerle yaptığı büyük eserleri hatırlıyarak minnettar olmamız gayet tabiidir. Şeref ve iftiharla görüyoruz ki, bu yerin karşısında en büyük kuvvet ve kudret göstermiş olan büyük devletler de bu Kemal'eri'ne ve bu yere ismi verilmiş olan büyük Türk'e hürmetle takdirle bakmaktadırlar. Ben bu noktada yalnız bütün hassasiyetimin ifadesi olarak tek bir cümle söylemekle iktifa edeceğim:

"Vatanın müdafaası için burada aziz kanlarını döken Türk çocuklarına ebedi minnetler." Bu büyük kahramanlar için henüz bir abide dikilmediğini görüyorum. Bundan fazla müteessir olmak istemem. Biliyoruz ki, bu aziz kahramanların kurdukları ve korudukları yıkılmaz Türk vatani onların hatıralarını daima taziz ettirecek ifade ve manzarası cihanşümül, en yüksek bir abidedir.

Karşıda da bizimle harp etmiş insanların mezarlarını ve abidelerini görüyoruz. Orada yatanları da takdir ederiz.

*Medeniyet tarihi yarın karşı karşıya
yatanlardan hangisinin fedakarlığını daha
haklı ve daha insani bulacak ve daha ziyade
takdir edecektir. Tecavüz etmiş onların
abidelerini mi, yoksa vatanını müdafaa
eden kahramanların hâlâ el uzatılmamış
mukaddes taş ve toprak halinde bırakılmış
olan bu izleri, bu kahraman izlerini mi?
Kat'i hükmü medeni beşeriyetin insani takdi-
rine emniyetle bırakabiliriz. Yalnız şunu
tesbit etmek isterim ki biz Türkler mazinin
her türlü manasız, mantıksız, girift eziyetlerini*

unutarak yeni bir hayat yarattığınıza kaniiz. Bu hayat, Türk'ün ilk ve medeni hayatının alemşümül manasının ihtiva eden bu kanaatimiz, fiiliyatımızla da sabit olmuştur. Karşı-mızda mezarlar bırakan milletler, bizim bu samimi ve çok yeni mahiyette noktai nazarlar-
rımızı iyi telakki ederlerse bu karşılıklı mezarlar aramızda kin, husumet ve ölmez hisleri [5] yerine muhabbet, dostluk temin eder. Ben, mensup olduğum Türk içtimai heyetinin kurduğu Cumhuriyet hükümetinin mesul bir adamı olarak arzederim ki, Türk milleti bu karşılıklı abidelere hürmetle bakar ve iki tarafın ölümlerini rahmetle yadederken dimağında ve vicdanında yaşayan **samimi temenni: Bu ölü abidelerin bir daha rezkolunmaması** (dikilmemesi-C.Ö.) bilakis bun-ları kuranlar arasında insanlık münasebetle-rinin, insanlık bağlarının yükselmesidir.

Görüldüğü üzere, **Şükrü Kaya'nın 1931'de Çanakkale'de Mehmetçik Anıtı başında okuduğu** ve 1953'te yayımlanan söyleşisinde metnini bizzat Atatürk'ün yazdığını açıkladığı söylevde, yıllar sonra **Atatürk imzasıyla anıtlara kazınan ve işgalci Johnny (Anzak-lar, vs.) ile yurdunu savunan Mehmetçiği bir tutan sözler yoktur.** Tersine, söylevde 1915'te Gelibolu'ya çıkan Anzaklar, vs. "**düşman cephe-si**", "**düşman kuvvetleri**", "**tecavüz etmiş olanlar**" sözleriyle nitelenmiş; Mehmetçik "**vatanını müdafaa eden kahramanlar**" olarak tanımlanmış; ve dünyaya; "**Medeniyet tarihi yarın karşı karşıya vatanlardan hangisi-nin fedakarlığını daha haklı ve daha insani bulacak ve daha ziyade tak-dir edecektir. Tecavüz etmiş onların (Johnny'lerin -C.Ö.) abidelerini mi, yoksa vatanını müdafaa eden kah-**

ramanların (Mehmetçiklerin -C.Ö.) hâlâ el uzatılmamış mukaddes taş ve toprak halinde bırakılmış olan bu kahraman izlerini mi?" sorusu yöneltilecek; **saldırgan, işgalci Coni-ler ile yurdunu savunan Mehmet-çiklerin bir tutulmadığı** vurgulan-mış; "**bu ölü abidelerin bir daha rezkolunmaması**" sözleriyle de "**ölü**" olarak tanımlanan Anzaklar vs. için, **bir daha Çanakkale'ye anıt dikilmemesi istenmiştir.**

Gerçek budur...•

cengizozakincibd@gmail.com

[NOT: Bu yazıda, duygularımı olabildiğin-ce dışarıda bırakarak, yalnızca belge ve bilgi verip yorumu okuyucuya bırakmaya çalıştım. Ancak, duyarlı okuyucu, Atatürk'ün Anzaklar-la ilgili Şükrü Kaya tarafından okunan söyle-viyle, Atatürk'e ait denilerek anıtlara kazınan fakat Atatürk'e ait olmayan sözleri irdelediğin-de; **Atatürk'ü, işgalci coni ile yurdunu savu-nan mehmetçiği bir tutmuş gibi gösteren tahrifatları bulguladığım an, yüreğimde nasıl bir fırtına koptuğunu duyumsayabilir.]**

Kaynakça:

1-Uluğ İğdemir, "Atatürk ve Anzaklar", Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1978, s. 8., 14. **2-**Uluğ İğdemir, a.g.e., s. 10. **3-**Anıt fotoğrafında görülen yazı şöyledir: "Those heroes that shed their blood and lost their lives... You are now lying in the soil of a friendly country. Therefore rest in peace. **There is no difference between the Johnnies and the Mehments to us where they lie side by side here in this country of ours... You, the mothers, who sent their sons from faraway countries wipe away your tears; your sons are now lying in our bosom and are in peace, after having lost their lives on this land they have become our sons as well.**" Atatürk, 1934 **4-**Gazete dizgisinde görülen "yarıldı" sözcüğünün doğrusu "yayıldı" olacaktır. Karş. Cumhuriyet g. 26.08.1931. Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan metinde, **5-**"ölmez mübareze hisleri" (Mübareze: Çekişme)

Gençliğin Dünyası
Kaya Boztepe

Dünü Bilmeden Bugünleri Anlayamayız.

İzmir'in kurtuluşunun üzerinden henüz çok kısa bir zaman geçmişti. Gündemin en önemli maddelerinden biri Lozan Antlaşması ile ilgili gelişmelerdi. Anlaşma olmaması ve tekrar bir savaş çıkması ihtimaline karşı hazırlıklarda tam hızıyla devam ediyordu. Körfezin savunması ile ilgili çalışmalar yapılırken askerler bir geçit töreni düzenlemişlerdi. Töreni gururla izleyen İzmir'in yeni Eğitim Müdürü Vasıf Çınar Bey yanındakilere seslendi.

*"Bu orduyu ceke-
tinizin düğmelerini
ilikleyip öyle izleyin.*

*Binbir güçlkle
kuruldu bu ordu.*

Ayağı çıplaktı. Tüfeğinin kayışı iptendi. Ne matarası vardı ne de ekmek torbası. Bu mübarek ordu olmasa Sevr uygulanacak, buralar Yunanistan'a bağlanacaktı. Doğu illerimiz Ermenistan'a verilecekti. Ankara civarında birkaç ilden ibaret kolu kanadı kırık, uyduruk bir devletimiz olacaktı. Sonsuza kadar galiplerin denetimi altında yaşayacaktık. Nanusumuzu, vatanımızı, zaferi, devletimizi, bağımsızlığımızı, kısacası yaşama hakkımızı işte bu orduya borçluyuz. Tarihte böyle bir ordu yok. Allah millete bağışlasın."

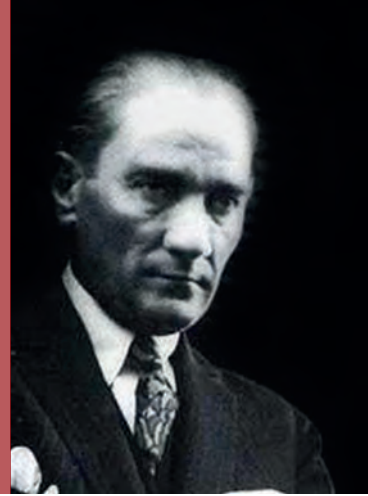
Hacianesti'nin sofrasında oturuyor olurdun."

Yemeğin sonunda herkes merakla Sarışın Kurt'un konuşmasını bekliyordu. Kürsüye çıkıp konuşmaya başladığında sanki herkesin gözlerinin içine aynı anda bakıyordu. Salon yere iğne düşse duyulacak kadar sessizdi.

"Düşmanın İzmir'i işgalini İstanbul yönetimi de, İzmir Valisi de, Belediye Başkanı da, Kolordu Komutanı da sükûnetle karşılamış, durumu, miskince kabullenmişlerdi. Ama millet ayaklandı. Bu ihanet ve

Namus cephesi

bütün saldırılara karşı koydu. İstanbul yönetimi her zillete itirazsız baş eğerken namus cephesinin kadınları, erkekleri, vatani kurtarmak için her cephede yokluklar içinde döğüştiler, sonunda inanılmazı başardılar, büyük zaferi kazandılar.

Mustafa Kemal Paşa akşam belediyenin verdiği büyük davete katıldı. Başkomutan'ın iki günlük programını izlemiş olan bir gazeteci, "Paşa hiç yorulmaz mı?" diye sordu.

Yaver Muzaffer Kılıç gülümsemi ve cevap verdi. "Yorulmaydı, sen şimdi burada General

gafler cephesine karşı bir namus cephesi kurdu.

Efendiler,

Namus cephesi bütün saldırılara karşı koydu. İstanbul yönetimi her zillete itirazsız baş eğerken namus cephesinin kadınları, erkekleri, vatani kurtarmak için her cephede yokluklar içinde döğüştiler,

sonunda inanılmazı başardılar, büyük zaferi kazandılar.

Bu zafer kimseye mal edilemez. Zafer milletin kuvvetlerinin birleşmesiyle kazanılmıştır.

Bir İstanbul yönetimini, o dönemi, bir de Ankara yönetimini, bu dönemi düşünün. Aradaki fark çok büyüktür. İlki yenilgidir, teslimiyettir, ihanettir. Öteki zaferdir, bağımsızlıktır, vatanseverliktir. Birincisi saltanat, ikincisi milli egemenlik sistemidir. Zaferin sırrı buradadır. Millet egemenliğini gözüümüz gibi korumalıyız.

Daha kurtulmuş değiliz.

Kurtulmak için her alanda çok çalışmak zorundayız. Devraldığımız maddi miras, yazık ki yoksulluk, gerilik, ilkelik, bilgisizlik.

Bunları da yeneceğiz.”

Bu ve benzer bir çok hatıraları toplayarak ölümsüzleştiren Turgut Özakman Ankara’da Atatürk Lisesi’nde okurken aklında tek bir şey vardı. Sırtına bir çanta alıp Atatürk’ün karargâh kurduğu İstasyon Binasından yola çıkıp Milli Mücadelenin yapıldığı her kilometreyi aşip insanlarla konuşarak, sohbet ederek, röportaj yaparak o ruhu tekrar yaşamak... Yaptı da. Henüz savaşın izlerinin çok taze olduğu şehit kanlarıyla sulanmış toprakları adım adım gezdi. İzleri karış karış takip etti. Eskişehir,

Turgut
Özakman

Kütahya, Uşak, İzmir derken kendisini Çanakkale’de buldu. Gazilerle, yörede yaşayanlarla hatta düşman askerleri ile konuştu. Ömrünü adadı bu işe. İnceledi, araştırdı. Belgeleri hatta emir telgraflarına kadar en küçük bir detayı bile değerlendirerek bizlere aktardı. Cumhuriyet’in en çok satan kitabı “Şu Çılgın Türkler” ve diğer eserleri tadı damağınızda kalacak güzellikte, son derece akıcı bir tarzda yazılmış, elinizden

bırakamayacağınız bir macera romanı gibi. Aynı şekilde onun önderliğinde çekilmiş olan belgesel ve filmleri izlerken bazen gülecek, bazen gözleriniz yaşaracak. Bu filmleri özellikle gençlerimizle izleyin,

izlettirin.

Mustafa Kemal Kimdir?

Asker mi? Teşkilatçı mı? Devlet adamı mı? Öncü mü?

Elbette bunların hepsi. Ama hepsinden önce bir mantık adamı.

Kaderini hayale, heyecana ve tesadüflere bağlamayan, bunların hepsinden faydalanan, ama talihinin örgüsünü mantığın ve zaruretlerin düğümleri ile dokuyan bir hesap adamı. Bir düzen sanatçısı. Bir determinist.

Onun yükselişinde tarihi tesadüflerin elbette payı var. Ama başarısının temelinde yatan; şartların en doğru hesaplanması ve kuvvetlerin en doğru değerlendirilmesi demek olan tarihi mantıktır.

Onun bu başarısının sırrını ararken yarının tarihçisi, Mustafa Kemal hadisesini her cephesinden önce, bu tarihi mantık açısından değerlendirecektir.

Şevket Süreyya Aydemir.

Tek Adam (*Mustafa Kemal'in Hayatı -Üç cilt- Biyografi*), İkinci Adam (*İsmet İnönü-Üç cilt-Biyografi*), Makedon-ya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa (*Üç cilt-Biyografi*), Suyu Arayan Adam (*Otobiografi*), Menderes'in Dramı (*Biyografi*) gibi eserlerin de yazarı olan Şevket Süreyya anlatıyor.

KÜÇÜK ASKER

Eski Türkiye'de ilmiye denilen ve medrese yolundan geline sarıklı din ve dini hukuk mesleği dışında, meslekler başlıca ikiye ayrılırdı:

Mülkiye ve aske-riye.

Mülkiye mesleği bütün sivil idare mesleklerini içinde toplardı. Zaten idare dışında pek başka meslek de yoktu. Askeriye mesleği ise, ordu hizmetini hedef tutardı.

Amaç subaylıktı.

Bu mesleğe iki yoldan gelinirdi:

Mekteplilik veya alaylılık.

Mektepli subay, askeri okul-lardan yetişerek orduya katılan

Şevket
Süreyya
Aydemir

subaydı. Alaylı subay da, mekteplerini tamamlama-yamadığı subay kadro-suna, orduda tezkere terk ederek veya yararlık göstererek erlik ve assu-baylık yollarından gelen subaydı. Bunların çoğu okuma yazma bilmezdi. Fakat bunlar Osmanlı İmparatorluğu'nun

Tuna'dan Acem denizi kıyılarına ve Orta Afrika'ya kadar uzanan çeşitli bölgelerinde, bütün bir ömür boyunca katlanılan zorluklar ve devamlı kışla hayatı içinde pişer-lerdi.

Mustafa Kemal Harp Akademisi'nde üsteğmen üniformasıyla -1903 (sağ başta)

Kendilerini orduya adadıkları için bazı vasıfları olurdu. Bunlardan yüksek rütbeli amir, general, hatta müşir (*mareşal*) olanlar çoktu. 1908 Genç Türk İhtilali ile despotik padişahlık idaresi devrildiği ve bu arada orduda da bazı yeniliklere geçildiği zaman, Osmanlı ordusunda 7

kadar alaylı subay vardı. Bu miktar, orduda subay kadrosunun yarısı demekti.

Selanik’li Mustafa ders yılı başında askeri rüştiye imtihanlarına girdi. Başarı kazandı. Bu iş için kararını kendisi verdi. Başvuruyu kendisi yaptı. Ali Rıza Efendi’nin annesi, yani Mustafa’nın büyükannesi, onun okumasına taraflı olmadığı gibi, annesi Zübeyde de askerlikten korkuyordu. Askerlik denince

Mustafa artık askerlik yolunu tutmuştu. Fakat o devirde ordu tam bir çöküntü içindeydi.

biricik oğlunun harplerde, çete savaşlarında ölebileceğini düşünür ve bundan ürkerdi. Bizzat Mustafa, çok sonraları, bu girişimine ait hatırasını şöyle nakletmişti:

“Komşumuz Binbaşı Kadri Bey’di. Onun oğlu Ahmet askeri okula gidiyordu. Askeri mektep elbiseleri giyyordu. Onu görünce ben de böyle elbiseler giymeye hevesleniyordum. Sokaklarda zabıtlar görüyordum. Onların derecesine varmak için takip edilmesi lazım gelen yolun askeri rüştiyeye girmek olduğunu anlıyordum. O sırada annem Selanik’e gelmişti. Askeri rüştiyeye girmek istediğimi söyledim. Annem askerlikten pek korkuyordu. Asker olmama şiddetle engel oluyordu. Kabul imtihanı zamanı gelince ona sezdirmeden kendi kendime askeri

rüştiyeye imtihan verdim. Böylece anneme karşı bir emrivaki (oldubitti) yaptım.”

Bu şekilde Mustafa kendi yolunu kendi girişimi ile tayin etmiş oldu. Oysa annesi onun daha ilkokula başlarken nasıl eski usul sarıklı hoca olmasını, ulema mesleğini seçmesini istemişse, ortaokul çağına gelince de oğlunun tüccar olması hevesine düşmüştü. Bir serveti, sermayesi olmayan ereksiz bir ailenin, kimsesiz, dayanaksız bir dulun, ancak on yaşlarında bir çocuğu tüccar yapmak hevesi, nihayet o çocuğu, tavsiye edilen veya tanınan herhangi bir dükkâncının yanına çırak olarak vermekten başka pratik bir mana elbette ki ifade etmezdi. Fakat Mustafa’nın yarattığı “olup-bitti” davayı halletti.

Mustafa artık askerlik yolunu tutmuştu. Fakat o devirde ordu tam bir çöküntü içindeydi. Sultan Abdülhamit Türkiye’si, imparatorluk tarihinin en perişan günlerini yaşıyordu. İmparatorluk fiilen çökmüştü.

Haritada ve nazari olarak imparatorluğun sınırları Bosna’dan Basra’ya, Ağrı dağından Orta Afrika’ya kadar uzanıyordu. Ama bu sınırlar içinde idare bitmişti. Ordu çökmüştü, uyuşturulmuştu. Bir posa haline getirilmişti. Dağlar, yollar eşkiya elindeydi. Hazine tam takırdı. Devlet resmen iflas etmişti. İçeri de azınlıklar, ayrı birer millet gibi yaşarlardı. Kapitülasyonlar devletin mali, iktisadi, hatta adli

istiklalini zincirlemişti.

Ne yol, ne sanayi, ne de mali kredi cihazları vardı. Devlet içeride halsiz, iktidarsız olduğu kadar dışarıya karşı da itibarsızdı.

Vasıtası, teçhizatı ve parasız ordu birlikleri Rumeli’de, Doğu Anadolu’da, Suriye’de, Yemen’de ve daha nice sapa yerlerde eşkıya kovalamak, çetelerle çarpışmak ve isyanları bastırmak için, hem de tamamen verimsiz mücadeleler içinde eriyip gidiyorlardı.

Mustafa’nın okumakta olduğu askeri rüştiye mektebiyle diğer sivil ortamektepler arasında ders programı ve öğretim bakımından pek fark yoktu. Fakat fark, askeri rüştiyelerin havasında ve eğitimindeydi. Bazı genel dersler için sivil hocalar çalıştırılabilirse bile asıl hocalar kadrosu askerlerdi. Bu subay hocalar ordudan gelirler, bu mekteplere ordunun havasını getirirlerdi. Disiplin sert ve askerceydi. Çocuklar askerce, sıralara girmeyi, nizamı uymayı, askerce selam almayı ve askerce düşünüp, askerce cevaplar vermeyi öğrenirlerdi.

Gerçi bu mekteplerde, padişaha aşırı sadakat gösteren, sınıflarda yerli yersiz ve bin bir tekerlemeyle padişahın adını andıkça, kürsüde yay gibi yerinden fırlayıp çocukları da hep birden saygı duruşuna kaldıran yapmacıklı subaylar da bulunurdu. Fakat bu subaylardan korkulsa bile onlar sevilmezdi. Öğretmenlerin çoğunluğu kışlardan, sınırlardan, iç savaşlardan veya

çete takiplerinden gelmiş hamiyetli subaylar olurlardı.

Bunlar memleketin halini tanımış ve gidişin kötülüğünü görmüş olurlardı. Bunlar derslerde ve tabii hiç belli etmeden, çocuklara vatan sevgisini ve gerçekleri anlatmaya çalışırlardı.

Gerçi vatan kelimesi söylenmezdi. Vatan kelimesi yasaktı. Çünkü vatan anlamı, o devirde şiirleri yasak edilen ve ancak yüksek mekteplerde gizlice elden ele dolaşan şair Namık Kemal’in getirdiği bir anlamdı. Namık Kemal ise Birinci Meşrutiyetin (1876-1878) bütün hürriyetçi önderleri gibi sürgündeydi.

Hele o meşrutiyetin hakiki kurucusu ve son imparatorluk devri tarihinin en büyük adamı Mithat Paşa, Mustafa’nın rüştiyeye yazılışından tam on sene önce, Arabistan çöllerinde bir zindanda boğdurulmuştu. Ama ne var ki onun ölümüne, Namık Kemal ve arkadaşlarının sürgün edilmelerine rağmen, daha Mustafa’nın askeri rüştiyeye yazılışından 6 yıl önce (1889) hem İstanbul’da, hem Paris’te, “Osmanlı Terakki ve İttihat Cemiyeti” kurulmuş, çalışmalarına başlamış bulunuyordu. Ve bu cemiyetin daha sonraları hem Mustafa’nın, hem onun neslinin kaderine büyük etkileri olacaktı.

Zübeyde’nin oğlu rüştiyeyi çok sevdi. Mektebe bağlandı. Derslere ve mektebin havasına alıştı. Orada iyi, anlayışlı hocalar buldu. İlkokulda çil yüzü Çopur Hafız

Nuri'nin, mülkiye rüştiyesinde kaygusuz, sadist bir adam olan Kaymak Hafız'ın, onun üstündeki baskılarına ve ruhunda yarattıkları ürküntüye karşılık, askeri rüştiyede aritmetik öğretmeni Yüzbaşı Mustafa, Fransızca öğretmeni

Mustafa Kemal Rauf Orbay ile birlikte (1919)

Yüzbaşı Naki, jimnastik öğretmeni Teğmen Hasip Efendi'ler gibi değerli ve teşvik edici hocalar vardı. Hatta bunlardan aritmetik öğretmeni Yüzbaşı Mustafa Efendi bir gün ona, Mustafa'nın bütün hayatı boyunca kendine mal olacak ve ileride bütün dünyanın öğreneceği bir isim de hediye etti: Kemal!

"Oğlum, senin adın Mustafa. Benim de öyle. Bu böyle olmayacak. Arada bir fark bulunmalı. Bundan sonra senin adın Mustafa Kemal olsun..."

O günden sonra da Mustafa'nın adı, Mustafa Kemal oldu. Adın seçilişi çok yerindeydi. Kemal, olgunluk anlamındadır. İşte bu satırların yazarı da Şevket Süreyya Aydemir. Alıntı kendisinin "Tek Adam"

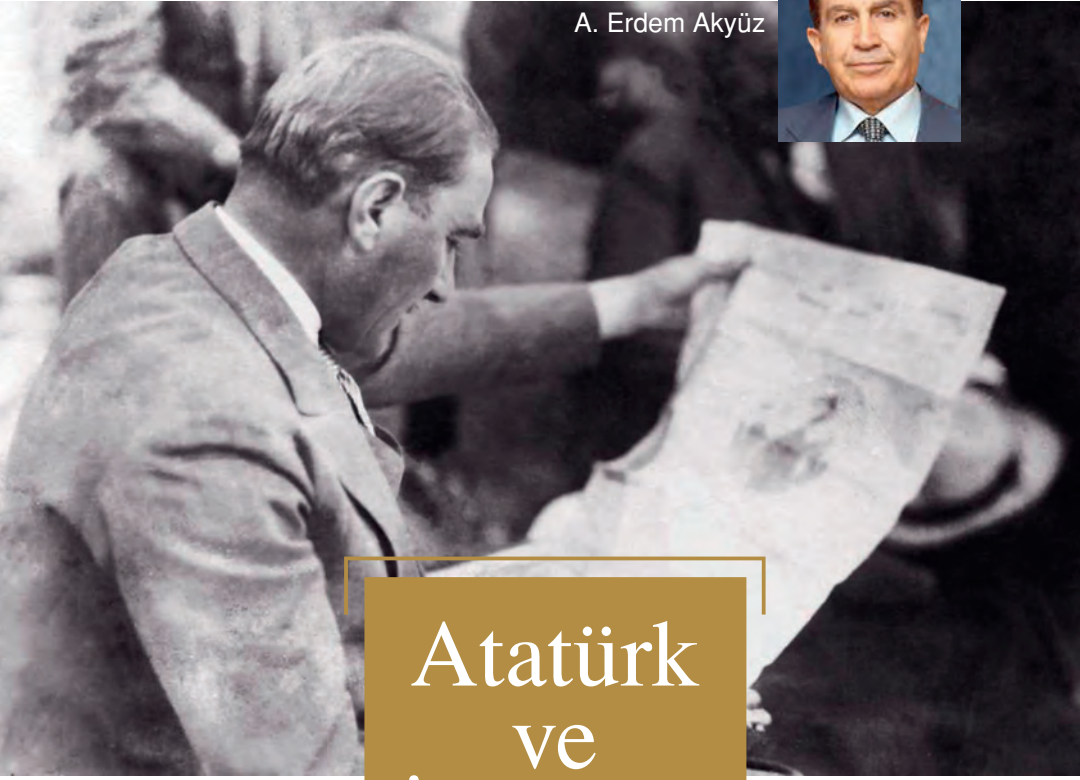
isimli eserinden. Bizzat tanıştığı, takip ettiği ve beraber çalıştığı lideri anlatıyor. Bu eser sadece bir biyografi olmasının yanı sıra müthiş bir inceleme-araştırma kitabı. Mustafa Kemal'in farklı dönemlerini tarafsız bir şekilde işleyen yazar,

bu kitabında yalnız Mustafa Kemal'i değil, aynı zamanda 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar uzanan bir süreci ele almıştır. Kitap dikkatli incelenirse, Kemalist devrimin oluşum süreci, Kemalist kadro içindeki çatışma, bu çatışmada Mustafa Kemal Paşa'nın etrafındaki ilişkileri, Türkiye'nin kuruluşu, kuruluş döneminde yaşanan olaylar,

devrimler, devrimlerin yapılma amacı, bu devrimlerin dayandığı ya da dayandırılmaya çalışılan kaynakları, bu kaynaklar arasındaki çelişki, devrimin yerleşmesi için yapılan çalışmalar, bu çalışmaların doğru ve yanlış yanları ile Kemalist devrimin tamamlanması için Mustafa Kemal'in uygulanmasını zorunlu gördüğü noktalar, eksikleri ve neden yarım kaldıkları, ne amaçla yapıldıkları, yapılamayanların ise neden yapılamadıkları, neden yarım kaldıkları ve neye göre devrimin şekillendiği üzerinde durulmuştur.

Günümüzde yaşanan olayları çok daha net görüp anlayabilmemize yardımcı olan bu eseri de keyifle okuyacağınızı düşünüyorum. Okuyalım, okutalım. •

kayabozteped@gmail.com

Atatürk ve İç Basın

Milli Mücadele öncesinde, basın yayın organlarına, gerek Padişah ve Osmanlı Hükümeti, gerekse işgal kuvvetleri tarafından sıkı bir sansür uygulanmıştır. 16 Mart 1920’de İstanbul’un işgalinden sonra Vahdettin bir kararname yayınlayarak sansürü şiddetlendirmiştir.

Aslında İstanbul basınının önemli bir kısmı Ulusal Bağımsızlık Savaşı’nın yanındadır ama sansür nedeniyle bunu tam olarak

yansıtamamışlardır. İzmir basını da aynı sıkıntıları

yaşamıştır. Anadolu basınının tamamına yakını ise daha özgür çalışmış ve başlangıcından itibaren Ulusal Kurtuluş Savaşı’nı desteklemiştir.

Bir ülkenin var olması, varlığını

Anadolu basının tamamına yakını Ulusal Kurtuluş Savaşı’nı desteklemiştir.

Mustafa Kemal'in yayımladığı 3 gazete: Minber, İrade-i Milliye ve Hakimiyet-i Milliye

sürdürmesi ve toplumun bilinçlenmesinde basının önemli bir oynadığını, daha bundan yüzyıl öncesinde bilen ve gören Atatürk, Milli Mücadelenin başlangıcından itibaren basına büyük önem vermiştir. Büyük dehasını bu alanda da göstererek, Kurtuluş savaşı öncesinde, devamında ve sonrasındaki süreçte ulusal bir basın oluşmasına gayret etmiş ve başladığı her işte olduğu gibi, bunda da başarı göstermiştir.

Bu dönemde Mustafa Kemal, **Minber, İrade-i Milliye ve Hakimiyet-i Milliye** adıyla üç gazete çıkarmıştır.

Mustafa Kemal'in, yakın arkadaşı Ali Fethi Okyar ile birlikte 1918 yılında ilk çıkardığı gazete olan **Minber** uzun ömürlü olmasına ve 51 sayı çıkmasına rağmen, halkın aydınlanmasında,

günün ve Mondros Anlaşmasına ilişkin koşulların öğrenilmesinde önemli rol oynamıştır.

Mustafa Kemal, ikinci gazetesi olan **İrade-i Milliye**'yi 4 Eylül 1919 günü başlayan ve 11 Eylül 1919'da biten Sivas Kongresi'den sonra, Sivas'da çıkarmıştır. Gazetenin ilk sayısında, Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas Kongresi'ni Açış Nutku ile Padişaha, Sadrazama ve İtilaf Kuvvetlerine yönelik sözleri

ve eleştirileri yer almış, gazete büyük zorluklar, tehditler altında yayın hayatını devam ettirmiştir.

Mustafa Kemal Paşa, Sivas ve Erzurum Kongrelerinde, Türk Milletini temsilen oluşturulan Heyet'i Temsiliye üyeleriyle birlikte Ankara'ya geldiğinde, burada alınan kararların millete duyurulması için bir yayının organına ihtiyaç

Mustafa Kemal'in arkadaşı Ali Fethi Okyar ile ilk yayımladığı gazete Minber halkın aydınlatılmasında önemli bir rol oynamıştır.

olduğunu görerek, adını doğrudan kendisinin koyduğu **Hakimiyet-i Milliye** gazetesinin çıkarılmasını istemiştir. Konya'dan getirilen ve el ile çevrilerek baskı yapabilen basit bir matbaa makinesi ile 10 Ocak 1920'de çıkarılmaya başlanan gazete, önceleri haftada üç gün, 1921'den sonra günlük olarak çıkarılmış, 1934 yılından sonra **Ulus** adıyla yayın hayatına devam etmiştir.

Diğer yanda, İstanbul'da yayınlanan gazetelerden **Tasvir-i Efkâr**; Kuvay-ı Milliye hakkında bilgiler verir, önde gelen liderleri ile görüşmeler yaparken, 1919 yılından itibaren Mustafa Kemal ve arkadaşlarının resimlerini yayınlayan ilk gazete olmuştur.

Tasvir-i Efkâr gazetesini muhabiri Ruşen Eşref (Ünaydın) ve fotoğrafçısı Kenan Bey; Milli Mücadele başlangıcında Sivas'a giderek, Mustafa Kemal ve Heyet-i Temsiliye ile görüşmeler yapmış ve yayınlamışlardır.

İkdam Gazetesi başyazarı Yakup Kadri (Karaosmanoğlu)'nın 1921 yılında Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı görüşmenin büyük kısmı sansüre uğrayarak kesilmiştir.

Diken isimli yayın organından sonra 1921 yılında **Güleriüz**

Dergisi'ni''çıkaran Sedat Simavi, işgalci güçlere ve İstanbul Hükümetine açıktan cephe alacağını açıklayarak Anadolu Hareketi'ni savunacağını ilan etmiştir.

Yenigün ve **Karagöz** dergileri, ilk çizim ve karikatürleri yayınlamaya başlamışlardır. Hacıvat ve Karagöz'ün; işgal kuvvetlerine ve baskı rejimine yönelik, figürleri ve onlara özgü iğneli esprileri kamuoyunda ilgi ile izlenmeye başlamıştır.

Dergâh gazetesi, Eylül 1921'de Mustafa Kemal Paşa'nın uğraşı ve mücadelesini anlatarak fotoğraflarını yayınlamıştır.

Yalnız İstanbul basınında değil, Eylül 1921'den itibaren dünya basınında da ilgi ve yayınlar artarak devam etmiştir.

Mustafa Kemal'in gazetecilerle görüşmeleri, alışılan ve sıradan bir

Bir ülke için basının önemini bundan yüzyıl öncesinde gören Atatürk, Milli Mücadelenin başlangıcından itibaren basına büyük önem vermiştir.

Ruşen Eşref Üneydin ve M. Kemal Atatürk

Savaş meydanında, her biri on iki saatten fazla olan ve üç gün süren bir röportaj... Bunu yapabilmek ancak Mustafa Kemal'e nasip olan bir büyüklüktür.

röportaj niteliğinde değildir. Her biri; ciddi bir çalışmanın eseridir. Tarihe düşülen bir “not”tur. Tam anlamıyla bir “ders”tir. Bunun en yalın örneğini, gazeteci Ruşen Eşref Üneydin ile yaptığı görüşmede bulmak mümkündür:

Çanakkale’ye giderek Mustafa Kemal ile görüşen ve bu görüşmeyi “Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülakat” adı altında, kamuoyuna ilk kez duyuran Ruşen Eşref, konuşmalarını şu şekilde anlatmıştır:

“Çanakkale olaylarını, gelişme ve sonuçlarını; Mustafa Kemal, bu sabırlı ve temkinli kumandan; üç gün süren ve her biri on iki saatten aşağı olmayan görüşmelerimizde bana anlattı.”

Savaş meydanında, her biri on

iki saatten fazla olan ve üç gün süren bir röportaj... Bunu yapabilmek ancak Mustafa Kemal’e nasip olan bir büyüklüktür.

Yabancı muhabir ve gazeteciler

dışında, çok sayıda yerli gazeteci, muhabir, yazar, gazete, dergilere verdiği röportajlara örnek olarak şunları gösterebiliriz:

Ruşen Eşref Üneydin, Ahmet Emin Yalman, Falih Rıfkı Atay, Mahmut Bey, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Celal Nuri, Hakkı Tarık, İstanbul Gazetecileri Temsilcileri, İzmir Gazeteciler Cemiyeti, Ahmet Şükrü, İzmit, Ankara ve Anadolu Gazetecileri ve çok sayıda gazeteci ve yayın organları.

Mustafa Kemal, 22 Nisan 1921 de Hakimiyet-i Milliye muhabirine verdiği mülakatta şunları söylüyordu:

“Hürriyet ve istiklal benim karakterimdir. Ben milletimin ve büyük ecdadımın en kıymetli miraslarından olan istiklal aşkı ile dolu bir adamım.

Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir ulusun evladı olarak kalmalıyım.” •

erdemakyuzbd@gmail.com

Düşler ve
Düşünceler
Yahya Aksoy

DİPLOMAT KALEMİNDEN ATATÜRK

Diplomatlar, ülkeleri yöneten liderlerin dış ve iç politikada yürüttükleri stratejiye ışık tutarlar ve arşiv değeri olan belgeleri tarihe emanet ederler. Diplomat notları, ülkelerin ve dünya tarihinin

kayıtlarıdır.

Lozan Anlaşması imza töreninde bulunan gazeteci Ali Naci Karacan'ın kaleminden, İsmet Paşa'nın tarihi kalemi:

"...İlk imza, devletler tarafından

Türkiye'ye karşı bir şeref olarak takdim edilmekte idi. Türkiye Devleti Başmurahtası İsmet Paşa, yerinden kalktı, oradaki masaya doğru yürüdü ve masanın tam

Ali Naci Karacan

ortasına gelince durdu. Sağ elini iç sol cebine götürerek oradan renkli bir muhafaza çıkardı açtı, içinden bir altın kalem aldı ve Gazi Mustafa Kemal'in, vatanın kurtarıcısı Büyük Ata'nın muahedeyi imzalamak üzere kendisine gönderdiği tarihi kalemlerle, ayakta, biraz eğilerek, Umumi Kâtip Massigli'nin önüne koyduğu muahedeye (antlaşma), 24 Temmuz 1923, tam saat üçü dokuz geçte imzasını attı.

Tarihi an işte o andı, işte o andı ki, 24 Temmuz 1923 Senesi Salı günü saat tam üçü dokuz geçte, İsmet Paşa'nın attığı imza ile, Osmanlı İmparatorluğu tasfiye edilmiş ve yeni Türkiye Devleti kurulmuş oluyordu! Aynı zamanda 9 senelik umumi Avrupa harbi, o imzanın atıldığı anda bitiyordu."

(İsmet İnönü, Haturalar- s. 309)

Yabancı basından ve diplomat raporlarından örnekler:

"Aziz Dostum; sıhhatinizi

*sormak ve kendim hakkında malumat vermek için zuhur eden bir fırsattan istifade ediyorum. Soru vasıtasıyla sıhhatinizin fevkalade olduğunu ve şayan-ı kayıt mesa-
inizde devamı müsait olduğunu biliyorum... Ankara'da sizden ayrı-
lalıdan beri benim için mücadelenin bitmemiş olduğunu Fethi Bey size anlatmıştır. Her istediğimi yap-
madı isem de(zaten kim tamamen yapabilmiş ki) hiç olmazsa asıl
mühim kısmına muvaffak olduğumu zan ediyorum...*

Franklin Boillion ve İsmet İnönü

*Şimdilik aziz dost, şahsınız ve büyük memleketiniz için bütün teme-
niyatımın ifadesini kabul etmenizi rica eder ve bir daha tam dostlu-
ğumu temin ederim efendim."*

Franklin Boullion (15 Temmuz 1928)

* * *

*"Cumhurbaşkanı Atatürk, Ankara Hükümeti tarafından resmen benimsenen Latin Alfabe-
si'nin, halk kitleleri tarafından geniş*

çapta öğrenilmesi işini hızlandırmayı kararlaştırmıştır. Cumhurbaşkanını iddialı bir tahminde bulunarak iki yıllık bir süre saptamıştır. Bu süre içinde nüfusun %80'ini oluşturan ve Arap harflerini okuyup yazamayan halk yetiştirilerek Latin harflerinin herkese öğretilmesi ile ilgili çalışmalar tamamlanacaktır. Enerjik Cumhurbaşkanı Atatürk, sözlerinin bizzat uygulayıcısı olduğunu göstermek üzere ulusal öğretmen rolünü üstlendi.

Böylece, (A.B.D. Başkanı) Roosevelt yazım kurallarında devrim yapmayı başaramamışken, Atatürk saptadığı kısa sürede ya da onu aşarak bu devrimi gerçekleştirmek umundadır.

Atatürk, yazlık sarayı Dolmabahçe'de, çevresinde bulunan kimselere okuma yazma öğretmeye başlamış, ayrıca Türkiye'nin yeni harfleri öğrenmeden kendisini uygar bir ülke olarak sayamayacağını açıkça ilan etmiştir..."

New York Times-2.9.1928 (B. N. Şimşir Arşivinden)

* * *

“Bütün Türkiye’de Latin harflerinin kabulü yönünde bir eğilim görülmekte ve tüm bilim adamlarında olduğu gibi tipta da her geçen gün Latin harfleri daha çok kullanılmakta. Basılacak pullarda ilk defa olarak Latin harfleriyle ‘Türk Postaları’ sözcüklerinin yer alacağı bildirilmekte.”

Le Tempe-Fransız Büyükelçiliği Arşivinden (B. N. Şimşir çevirisi 21.3.1928)

Atatürk: “Her vatandaşın, özellikle seçkin kişilerin, yeni yazıyı tarlada çalışan çiftçilere ve koyunlarını bekleyen çobanlara öğretmesi vatanî ve ulusal bir görevdir.”

Latin harflerinin TBMM tarafından kabul edilmesi ile ilgili Fransız Büyükelçisi'nin mektubu:

“Millet Meclisi, çalışmalara başlarken, Mustafa Kemal'in öncülük ettiği Alfabe devrimini büyük bir çoğunlukla kabul etti. Bu devrimin Mustafa Kemal'in kişisel yapıtı olduğuna evvelce değinmiştim. O sadece Alfabenin harflerini seçmekle kalmamış, aynı zamanda kabul ettirmek için uygun anı da çok iyi bir şekilde saptamıştır. Çeşitli illerde subaylara, memurlara, tüccarlara, öğrencilere ve halka bizzat kendisi öğretmenlik

“Eğer devamlı barış isteniyorsa, insan kitlelerinin durumlarını iyileştirecek uluslararası tedbirler alınmalıdır. İnsanlığın tümünün refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak bir şekilde eğitilmelidir.”

yapmıştır.

Seçim bölgelerine gitmelerini buyurduğu milletvekillerine Atatürk şöyle seslenmiştir:

‘Her vatandaşın, özellikle seçkin kişilerin, yeni yazıtı tarlada çalışan çiftçilere ve koyunlarını bekleyen çobanlara öğretmesi vatanî ve ulusal bir görevdir.’”

Fransa Büyük Elçisi **M. de Chambrun-2 Kasım 1928**

* * *

Devrimin önemini halk kitlelerine anlatabilmek için sarf edilen çabanın en güzel ifadesi yine Mustafa Kemal’in parlamentoda söylediği şu sözlerde bulunmaktadır:

“Türk ulusuna okumak ve yazmak için bir anahtar vermek

lazımdır. Bu, Latince’den gelen Türk Alfabesi’ dir:

Okuma yazması olmayanlara alfabeyi öğretmek için sabırsızlanmalıyız. Hepimiz, başka her hangi bir zaferle mukayese edilmeyecek bir başarının heyecanını yaşıyoruz..”

Dünya barışı için eğitim fikrinde UNESCO’ya öncülük eden Atatürk şöyle demektedir:

“Eğer devamlı barış isteniyorsa, insan kitlelerinin durumlarını iyileştirecek uluslararası tedbirler alınmalıdır. İnsanlığın tümünün refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir.

Dünya vatandaşları haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak bir şekilde eğitilmelidir.” •

yahyaaksoybd@gmail.com

Muazzez İlmiye Çığ'dan *Mektup Var*

Atatürk Devrimlerine Kuşbakış⁽²⁾

1. bölümü Şubat sayımızda yayımlanan, 1923-1938 döneminde Cumhuriyet Devrimlerinin, eğitim, hukuk, laiklik, kıyafet konularında yapılan çalışmaların, sosyal ve kültürel hayatımızdaki değişimlerin incelendiği yazımız

2. bölümüyle devam ediyor:

Bir Amerikalı basın müşaviri bana, “Siz çok büyük bir milletsiniz; ölçülerinizi bir çırpıda değiştirdiniz. Biz 20 yıldır uğraşıyoruz değiştirmeye, bir türlü başaramadık!” demişti. Çok doğru. Kıyafetlerimiz de birdenbire değişti. Kadınlar çarşafı attı. Okuyanlar, çalışanlar başlarını açtı. Kıyafet kanunundan önce 1923, 1924, 1925 yıllarında okuduğum ilk okullarda, kızların hiçbirinin başı örtülü değildi. Çünkü ikinci Meşrutiyet döneminde kız çocukları için açılan ilk okullarda kızların başı örttürülmemişti. Bu gün ana okulu kızlarının bile başları örtülmeye başladı. 1925 yılında

çıkan kıyafet kanunu ile ev kadınları başlarına hafif bir örtü ile dizlerinin biraz altında bir pardösü veya bir tayyör giyerlerdi. Erkekler şalvar-

II. Meşrutiyet döneminde kız çocukları için açılan ilk okullarda kızların başları örttürülmemişti

ları, cüppeleri, takke ve külâhları attı; yerine şapka, kasket, pantolon ve ceket giydiler. 80 yıl sonra nerede ise başa dönmüş gibi kıyafetler yeniden gruplanmaya

başladı. Kadınların yeniden baş örtmeleri ise, tamamıyla erkeklerin zorlaması ya da para ile örttürmesi

de herkesin anlayacağı gibi olması için büyük bir atılım yaptırdı Atatürk. Bugün benim yazdıklarımı her seviyede insanımız rahatlıkla anlayabiliyor. Şimdi kitap fuarlarıyla milletimiz kitapları tanımaya, satın almaya ve yazarlara imza ettirmeye başladı. Evlere kitap girince, kitaplık yapma isteği de oluştu. Eskiden, genellikle evlerde kitaplık yoktu. Okuyan olunca yazarlar da çoğaldı. Şimdi her konuda kitapları görünce büyük bir mutluluk duyuyorum. Aydın geçinenlerimizin bir kısmı, Batı ülkelerine bakarak, “Bizde kitap okunmuyor.” diye yakınıyorlar. Bizim şu 80 yıl içinde nereden nereye geldiğimizi düşünemiyorlar veya algılamıyorlar nedense.

Devrimimizin önemli bir basamağı da eğitimdi. Medreseler kalkmış, Tanzimat’ın son zamanlarında açılmaya başlanan ilkokul ve liseler çoğaltılıyordu.

Atatürk nereye gitse halkımız okul açılmasını istiyordu; ama kolay değildi onları yapmak. Buna çare olarak da özel okul açanlara -sanayicilere olduğu gibi- kredi verilmesi ve onlardan vergi alınmamasını önerdi Atatürk. Böylece halkımız da yardım etmiş olacaktı eğitime. Yüksek okullarımız da yoktu o devirde. İstanbul’da, Darülfünun adıyla bir üniversite vardı sadece; ama o da günün koşullarına göre eğitim vermiyordu. O çağdaşlaşmalı ve Ankara’da da yüksek okullar açılmalıydı. Fakat oralarda eğitim

verecek insanımız yoktu. Cumhuriyetin ilanından hemen sonra, liselerde sınavlar açıldı, ve başarılı gençler eğitimleri için Batı’ya, gönderilmeye başladı. Onların yeterli derecede eğitim verecek hale gelmesi ise zaman alacaktı.

1932 yılında açılmak istenen yüksek okullar için bir program yapmak üzere İsviçre’den Prof. Malche davet edilmişti. Şunu bu arada yazmadan geçemeyeceğim. Atatürk’ün ilgililere, Malche’nin yaptığı programın aynen kabul edilmeyip kendi kültürümüze uydurulması, önerisini vermiş olması çok önemlidir.

Cumhuriyetin ilanından hemen sonra liselerde sınavlar açıldı ve başarılı gençler eğitimleri için Batı’ya gönderilmeye başladı.

1933 yılında ise, birdenbire karşımıza bir şans çıktı. Almanya’da Hitler, kendileri veya ailelerinde Yahudi olan üniversite öğretim görevlilerini işlerinden atmaya başladı. İşsiz kalan bu kimseler, hemen bir dernek kurup bütün ülkelere kendilerini almaları için başvuruyorlardı; ama Amerika bile onları kabul etmiyordu! Son çare olarak, Malche yoluyla Türkiye başvurusuna hemen olumlu yanıt veriliyor. Atatürk, hepsi birer değer olan bu kimselerin yeni kurulmak istenilen okullar için son derece

yararlı olacağını anlayarak “*Hemen gelsinler.*” diyor.

1933 yılında onlar ile Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip arasında yapılan antlaşma, beni hep heye-

öğrenme kaydı ile çevirmenler veriliyor. Kitaplık isteyene kitaplık, isteyene laboratuvar temin ediliyor. Böylece ülkemizde geniş çaplı eğitim çalışmaları başlıyor.

canlandırır. Antlaşmada, “*Bundan sonra bu kimseler ister sokakta, ister hapiste olsunlar; artık Türk devletinin memurudurlar. Alman devletinin onlara engel olmayaacağını umuyoruz.*

Engel olunursa da çözüm yolu bulunacaktır.” deniyor. Henüz 10 yıllık bir devlet olarak bunu söylemek çok önemli. Gerçekten durumu fark eden Alman devleti, onlara çeşitli zorluklar çıkarmaya başlıyor; fakat hükümetimiz hepsine karşı koyarak onların rahatlıkla gelmesini sağlıyor. Onlar yoluyla İstanbul Üniversitesi bütün fakülteleriyle çağdaş hale geliyor. Ankara’da Hukuk, Siyasal Bilgiler, Ziraat yüksek okulları, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Konservatuvar, Opera, Bale ve Tiyatro yüksek okulları açılıyor. Bu öğretmenlere, 2 yıl içinde Türkçe

Dil ve Tarih Coğrafya fakültesi tamamıyla Türk tarihi, dili ve kültürünü; Türklerle ilişkisi olan Çin, Hint, İran, Rus, Arap, Latin, Yunan, Hitit ve Sümer gibi bütün milletlerin kaynaklarından araştırmalar yapabilecek uzmanlar yetiştirecekti.

araştırmalar yapabilecek uzmanlar yetiştirecekti. Bunlara Arkeoloji, Antropoloji, Coğrafya bilimleri de yardımcı olacaktı.

Ayrıca burada yetişen uzmanların araştırma yapabilmeleri için gerekli olan desteği vermek üzere, Türk Tarih ve Dil Kurumları açıldı. Atatürk bu kurumları, başa gelen hükümetlerin doğrultusunda değil de bilimin doğrultusunda araştırma yapabilmeleri için -devlete bağlamadan- sermayelerini kendi cebinden vererek özerk yaptırmıştı. •

(Devam edecek)

muazzezilmeyecigbd@gmail.com

Meclis Kapalıyken Başımıza Gelenler

Osmanlı İmparatorluğu'nun anayasal monarşiye geçtiği 1876 yılından bu yana 141 yıllık Parlamento deneyimimizde zaman zaman savaşlar veya darbeler nedeniyle Meclis'in kapandığı veya etkisizleştirildiği dönemler yaşanmıştır. Meclis'in kapalı veya etkisizleştirildiği dönemler tarihimizin en acı olayları ile doludur.

TBMM'nin açılışının 98. Yılı'nı kutladığımız bu günlerde Parlamento'nun kapalı olduğu veya etkisizleştirildiği dönemlerde yaşadığımız acı olayları hatırlamak Meclis'in önemini vurgulamak bakımından yararlı olacaktır.

1878-1908 Kesintisi

Osmanlı İmparatorluğu ilk kez 1876'da I. Meşrutiyetle Anayasa ve Parlamento ile tanışmıştır. Anayasa padişahın yetkilerini kısıtlamakla birlikte padişah yine de üstün yetkilere sahiptir, meclisi feshetme

Rus askerleri Yeşilköy'de antlaşmanın imzalandığı Ermeni Dadyan ailesinin evinin önünde

yetkisi vardır.

İlk meclis 19 Mart 1877'de açılmış 24 Nisan 1877'de Rusya Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilan etmiştir. (93 Harbi) Ordularımız Doğu Anadolu'da ve Rumeli'de yenilmiş, Rus ordusu Ayastefanos'a (Yeşilköy) kadar gelmiştir. Ayastefanos Antlaşması'nın hazırlıkları yapılmaktadır. Bu sırada Meclis-i Vukela (bakanlar kurulu) 10 Şubat 1878'de Padişah'a bir yazı ile Meclis'i kapatma-

sını önermiştir. Kurul bu yazısında özetle Bakanlar Kurulu kararlarının meclise bildirmek gerektiğini, Ayastefanos Antlaşması'nı mecliste görüşülmesinin zaman alacağını belirterek Meclisi kapatmasını Padişah'a önermiştir. Bakanlar Kurulu açıkça Meclis denetiminden kurtulmak istemektedir. Bu yazı üzerine Abdülhamit 13 Şubat

1878'de Meclis'i kapatmıştır.

Meclis kapalı iken Ayastefanos (3 Mart 1878) ve Berlin (13 Temmuz 1878) Antlaşmaları imzalanmış ve İmparatorluk çok büyük ve değerli toraklarını kaybetmiştir.

Meclis kapalı iken kaybedilen topraklar şunlardır: Bulgaristan, Bosna-Hersek, Teselya, Girit, Tunus, Kıbrıs, Kars, Ardahan, Batum, Mısır.

İçeride de Abdülhamit'in baskıcı yönetimi, ekonomik krizler, Duyun-u

Umumiye'nin kurulması, Ermeni isyanları, Balkanlardaki bağımsızlık hareketleri, 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı gibi acı olaylar hep Meclisin kapalı olduğu döneme rastlamaktadır.

23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet ilan edilmiş, Anayasa tekrar yürürlüğe konulmuş ve Meclis yeniden açılmıştır.

Abdülhamit 13 Şubat 1878'de Meclis'i kapatmıştır.

Ağustos-Kasım 1914 Kesintisi

Osmanlı İmparatorluğu yaklaşan Birinci Dünya Savaşı'nda öncelikle İttifak Devletleri'ne başvurmuş bu devletlerin Osmanlı ile ittifaka

yanaşmamaları üzerine iktidardaki ittihat ve terakki partisi (İTP) 2 Ağustos 1914'de Almanya ile gizli bir ittifak anlaşması imzalamıştır. Aynı gün Meclis kapatılmıştır. İmparatorluğun sonunu getirecek olan bu anlaşmadan Sadrazam Sait Halim Paşa, Harbiye Vekili Enver Paşa, Dahiliye Vekili Talat Paşa ve Meclis Başkanı Halil Bey'den başka kimsenin haberi yoktur.

10 Ağustos'ta iki Alman gemisinin Çanakkale Boğazı'ndan içeri alınmaları ve Karadeniz'e çıkartılmaları, 29 Ekim'de Rus limanlarını bombalamaları imparatorluğu fiilen savaş sokmuş fakat bütün bu olaylar meclis denetimi olmaksızın Enver Paşa'nın inisiyatifi ile olmuştur. Meclis açık olsa idi ve etkili bir denetim yapmış olsa idi 2 Ağustos Antlaşması ve sonraki

olaylar tartışılacak, kolektif akıl kullanılacak, muhtemelen bu olumsuzluklar yaşanmayacaktı.

Anayasa meclis kapatıldıktan itibaren dört ay içerisinde yeni seçim yapılmasını öngörmekte idi.

Bu nedenle kapatılan Meclis Kasım 1914'de yeniden açılmıştır.

21 Aralık 1918-12 Ocak 1920 Kesintisi

Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi ve 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Anlaşması imzalanmasından

sonra Sultan Reşat 21 Aralık 1918'de Meclisi feshetmiştir. Son Osmanlı Meclisi Mustafa Kemal ve Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin baskısı ile kapanışından bir yıl 22 gün sonra 12 Ocak 1920'de açılmıştır. Aralık 1918-Ocak 1920

dönemi tarihimizin en acıklı olayları ile doludur. Bu dönemde yurdumuz işgal edilmiş, içeride isyanlar çıkartılmış Anadolu yangın yerine dönmüştür.

12 Ocak 1920'de açılan son Osmanlı Meclisi 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgali üzerine Padişah tarafından 11 Nisan'da

Sultan Mehmet Reşat
21 Aralık 1918'de Meclisi
feshetmiştir

Enver Paşa

Padişah ve hükümetleri tarihimizin en aşağılayıcı anlaşması olan Sevr'i Meclis denetimi olmaksızın kabul etmişlerdir.

feshedilmiştir. Padişah ve hükümetleri tarihimizin en aşağılayıcı anlaşması olan Sevr'i Meclis denetimi olmaksızın kabul etmişlerdir.

Son Osmanlı Meclisi'nin kapatıldığı 11 Nisan 1920'den hemen sonra Ankara'da yeni Meclis (TBMM) ve yeni hükümet kurulmuş, Sevr anlaşmasını tarihin çöp sepetine atan kurtuluş savaşı ve Lozan Anlaşması TBMM'nin etkin denetiminde yapılmıştır.

27 Mayıs 1960-26 Ekim 1961 Kesintisi

TBMM 1924 Anayasası'na göre 27 Mayıs 1960 tarihine kadar

kesintisiz çalışmış bu tarihteki askeri darbe ile kapatılmıştır. Yönetimi (yasama dahil) Milli Birlik Komitesi (MBK) devralmıştır.

(MBK)'nin çoğunluğu yönetimin en kısa zamanda sivilere devredilmesinden yanadır, uzun süre kalmak isteyen arkadaşlarını (14'ler) tasfiye etmişlerdir. MBK derhal yeni anayasa çalışmalarını başlatmış bu maksatla Temsilciler Meclisi'ni oluşturmuştur. Yeni Anayasa 9 Temmuz 1961'de kabul edilmiş ve 16 Ekim'de seçimler yapılmıştır. Yeni meclisin 26 Ekim'de göreve başlaması ile askeri yönetim sona ermiştir. 27 Mayıs 1960'tan 26 Ekim 1961'e kadar 1 yıl 5 ay süren MBK döneminde demokrasinin askıya alınması dışında önemli bir olumsuzluk yaşanmamıştır. 27 Mayıs'ı yapanlar parlamentonun önemini bildiklerinden yürütmeyi yasama ve yargının etkili denetimi altına koyan anayasayı en kısa zamanda yürürlüğe koymuşlardır.

27 Mayıs 1960 - Milli Birlik Komitesi

12 Eylül 1980-24 Kasım 1983 Kesintisi

TBMM 12 Eylül 1980 askeri darbesinde bir kez daha kapatılmış ve 24 Kasım 1983'e kadar 3 yıl 2 ay 12 gün kapalı kalmıştır. Bu dönemde yasama faaliyeti 5 organelden oluşan Milli

12 Eylül 1980 askeri darbesini gerçekleştiren Milli Güvenlik Konseyi Üyeleri: (*Soldan*) Jandarma Genel Komutanı Sedat Celasun, Kara Kuvvetleri Komutanı Nurettin Ersin, Genel Kurmay Başkanı Kenan Evren, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer

Güvenlik Konseyi (MGK) tarafından yerine getirilmiştir. MGK bu dönemde 51'i yeni olmak üzere 288 yasa çıkartmıştır.

12 Eylül döneminde demokrasi askıya alınmış, ülke herhangi bir denetime tabi olmayan MGK kararları ile yönetilmiştir. Bu dönemde kişi hak ve özgürlükleri kısıtlanmış, siyasi partiler (CHP dahil) kapatılmış, dernek ve sendikalara darbe vurulmuş, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu kapatılmış, üniversiteler askeri disiplin altına sokulmuş, din komünizme karşı bir silah olarak kullanılmış, Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına dönmesi sağlanmış, 24 Ocak 1980 ekonomik kararları gereği özelleştirmelere hız verilmiştir.

Aynı dönemde 650 bin kişi tutuklanmış, 230 bin kişi yargılanmış, 517 idam cezası verilmiş bunların 49'u infaz edilmiştir. 30

bin kişi "sakıncalı" görülerek işten atılmıştır. Kısaca demokrasimiz büyük yara almıştır. TBMM açık olsa ve etkin bir denetim yapılabilse idi bu olumsuzlukların büyük bir bölümü yaşanmayabilirdi.

Sonuç ve Değerlendirme:

Yukarıdaki kesintilerin toplamı 34 yılı bulmaktadır. Yani 141 yıllık parlamento deneyimimizin 34 yılında Parlamento çalışmamış veya etkisiz hale getirilmiştir.

Parlamentonun yürütmeyi denetleme görevi en az yasama görevi kadar önemli ve demokrasinin ön koşuludur.

Yukarıdaki kısa incelemeden görüleceği gibi Parlamentonun yürütmeyi denetleyemediği dönemler tarihimiz ve demokrasimiz açısından acı olaylarla doludur. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Klasifikasyon (Fr.)

- a-Sınıflandırma
- b-Çaba, gayret
- c-Süreli, dönemli
- d-Oturum

2 Ekstra (Fr.)

- a-En iyi, üstün nitelikli
- b-Aktarım
- c-Donanım
- d-Zeka düzeyi

3 Reaksiyon (Fr.)

- a-Kışkırtıcı
- b-Destekleyici
- c-Büküm, dönemeç
- d-Tepki

4 Antipatik (Fr.)

- a-Bilgilendirme
- b-Yayımıcı
- c-Sevimsiz, itici
- d-Dizin, gösterge

5 Oje (Fr.)

- a-Çizim, tasarım
- b-Başlık
- c-Hoş koku
- d-Tırnak cilası

6 Global (Fr.)

- a-Çevre bilimi
- b-Küresel
- c-Düğümçük
- d-Gizlenme

7 Spontane (Fr.)

- a-Kendiliğinden
- b-Kesin uyarı
- c-Merkezkaç
- d-Yönleyici

8 Monoton (Fr.)

- a-İncelemek
- b-Şerit
- c-Tekdüze, yeknesak
- d-Tanıtmalık

9 Obez (Fr.)

- a-Ön kesinti
- b-Çok şişman
- c-Niceleyici
- d-Eş zamanlı

10 Rota (İta.)

- a-Para işleri
- b-Gidiş yönü
- c-Taşımalık
- d-Giysi kesigi

11 Arkeoloji (Fr.)

- a-Görevdeşlik
- b-Fırsat, kelepir
- c-Yansıtm
- d-Kazı bilimi

12 Bloke (Fr.)

- a-Bayağılık
- b-Tarafsız
- c-El konulmuş
- d-Rapor

13 Defile (Fr.)

- a-Girişken
- b-Kıyı, çevre
- c-Giyim gösterisi
- d-Göz yanılgısı

14 Etüt (Fr.)

- a-Ön doğru
- b-İnceleme, araştırma
- c-Tüylü top
- d-Kavrayış

15 Kaban (Fr.)

- a-Üst giysisi
- b-Kötümser
- c-Oyma baskı
- d-Basamak

Beyceli köyünden
Osman Sarıhan'ın
Birinci Dünya Savaşı'nda ve
Kurtuluş Savaşı Başlangıcından
Askerlik Anıları ②

Vehip Paşa'nın Hizmetinde İki Buçuk Yıl

Mehmet Vehip Paşa

Her yerimiz bit kaynıyordu!

“Vehip Paşa'nın yanına götür-
düler. Vehip Paşa, Üçüncü Ordu
kumandanı.^[1]

Paşa'nın üç tane çadırı var.
Birisinde kumanyası var. Birinde
yattıyor. Göçü^[2] yanında değil.
Yaverin hizmetçisi dedi ki:

‘Sabah kahvaltısına çadırdaki
yiyecekleri elinle getirme, boş
tabağa koyup getir.’ dedi.

Sabahleyin kahvaltısını
götürdüm. Şeker, çaydanlıkta süt.
Boş tabağı koyduk. Dedi ki bana:
‘Bisküvi getir.’

Ben bisküvi görmedim. Gittim,

cığara destesi gibi üç şey aldım. Tabağa koydum. Paşa güldü.

'Buna çikolata derler' dedi.

Ben hemen kalem çıkarıp kutuların dışına yazdım. Şuna bisküvi, buna gevrek, buna kurabiye derler. Bize birkaç çeşit şey yazdırdı. Onlara alıştık."

"Çamaşırımı kendim yıkıyorum ama haftada iki çamaşır değiştiriyorum; üzerimde belki bit falan olur diye"

Erzurum Kadısı Sait'in gelişi

"Aradan üç gün geçmedi. Oraya Sait Kadı geldi. Sait Kadı, beni ta buradan tanıyor. Hocaazade Sait Kadı.^[3] Çadırın arkasında eline vardım.

'Burada mısın evlat?' dedi.

'Buradayım, birkaç gündür de Paşa'nın hizmetine bakıyorum.'

'Âlâ!' dedi.

Paşa Sait Kadı'yı içeri çağırdı. Az sonra beni çağırdı.

'Osman, dedi, memleketlini tanıyor musun?'

'Ne demek Paşa Hazretleri?' dedi. Sait Kadı. 'Tanımaz mı? Kapı bir komşumuzdur. Köyümüzün de ileri gelir adamının evladındır,' dedi. Bizi biraz methetti.^[4] Nasıl bir

adamın evladı olduğu anlaşılıyor.

Sait Kadı, Erzurum kadısıydı. Erzurum işgal edilmişti. Paşa ile görüşmeye gelmiş."

Paşa'da gömgök bit vardı!

"Neyse, orda Paşa hastalandı.

Evvel ben hastalandım. Humma-yi racie^[5] dediler. O zaman pijama yok. Kadın entarisi gibi gecelik var.

'Şuramda bir şey geze- liyor,' dedi Paşa. Açtım baktım. Kocaman, gömgök bir bit!

'Aha bit var...'

Attık biti. İçerde bir hizmetçi daha var. Hasta Paşa'nın başını bekliyoruz. Dedi ki:

'İçeridekileri gönder.

Doktor; Hüseyin'i alsın gelsin,' dedi.

Çamaşırımı kendim yıkıyorum ama haftada iki çamaşır değiştiriyorum; üzerimde belki bit falan olur diye. Onu gönderdim, hemen çamaşırımı değiştirdim. Yakamı ilikledim. Palaskamı taktım belime, gittim Paşa'nın yanına. Doktor da geldi.

'Sen dışarı çık,' dedi. Dinliyorum orada. Diyor ki:

'Bende bit bulundu. Bu, hasta- neden çıktı. Bitin bunda olma ihtimali var. Şunu bir ara.'

Doktor beni yan odaya aldı.

Beni yokladı. İçeri Paşa'nın yanına gitti. Dinliyorum; diyor ki:

'Paşam,' diyor. 'Çamaşırı bizim- kinden daha temiz.'

Tabii ben çamaşırımı yeni değiştirdim. Paşa'ya bir hafta tebdili

hava verildi. Yerine Fevzi Çakmak vekil olarak geldi.^[6]

Suçluları nasıl astırıyordu?

“Vehip Paşa nasıl bir adamdı?”

“Orta boylu, etine dolgun bir adamdı. bize karşı iyiydi. Zabitler karşısından geçemezlerdi, duramazlardı. Orada bir yüzbaşı astırdı. Yüzbaşısı divan-ı harbe verdiler.”

“Sen,” dediler ‘15 sene prangabentlik ve memuriyetten mahrumiyete mahkûm edildin.’

Kararı Paşa’ya getirdiler. İmza etmedi. Suçu, Sivas’ta 80 Ermeni varmış. Onları Bağdat Cephesi’nde yolda çalışmaya göndermiş. Telgrafı valiye benimle gönderdi. Ermenilerin gitmesi için. Bu adam kasapmış. Yolda bu Ermenilerin hepsini öldürmüş. Bağdat Cephesi’nden telgraf geldi. ‘Gönderdiğiniz Ermeniler gelmedi’ diye. Bunu yaya olarak getirtti Sivas’tan. Bu yüzbaşısı idam ettirdi orada.

Bunun bir mektep arkadaşı var. Halil Bey, süvari kaymakamı.

^[7] Her gün o oturur yanında. Başka kimse oturamaz. On asker firar etmiş, yakalanıp kurşuna dizilmişler. Askerin biri ölmemiş. Bana dediler inzibat zabitleri:

‘Askerin biri ölmedi, ne yapalım?’

Gittim Paşa’ya söyledim.

‘Kurşuna dizilen askerlerden biri ölmemiş,’ dedim.

**Paşa kalktı.
Halil Bey de
kalktı.
Dedi: “Paşa
Hazretleri,
bunları
affedeceksin.”**

‘İyi olunca kıtasına sevk etsinler,’ dedi.

Az sonra inzibat zabiti on asker daha getirdi.

‘İhtiyat zabitleri on asker daha getirdi,’ dedim.

Paşa kalktı. Halil Bey de kalktı. Dedi:

‘Paşa Hazretleri, bunları affedeceksin...’

‘Olur mu Halil Bey,’ dedi.

‘Silahlarıyla birlikte firar etmişler.’ ‘Affedeceksin Paşa Hazretleri,’ dedi Halil Bey, sarıldı ayağına bırakmıyor. Paşa bana:

‘Sen ne dersin?’ diye sordu.

‘Aflarını talep ediyorum Paşa

Hazretleri!’ dedim.

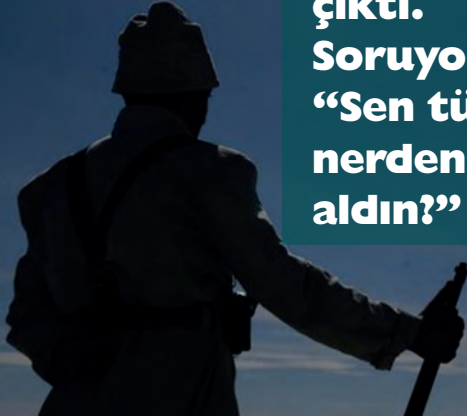
‘Ben de affettim, git söyle kıtalarına sevk etsinler,’ dedi.

Asker kaçakları ve halkın durumu

“Çok asker kaçacağı varmış öyle mi?”

“Sen ne diyorsun! Elbiseyle kaçıyorlar. Kıyamet gibi. Erzin-can’da bir herifi karı elbisesiyle getirdiler. İki gün

Paşa daireden çıktı. Soruyor: “Sen tüfeği nerden aldın?”

direğe sarılı durdu. Üçüncü gün Paşa: ‘Götürün bunu ipe takın!’ dedi. Canlı canlı ipe taktılar.

Bir gün on beş kişiyi salona getirdiler. Paşa daireden çıktı. Soruyor: ‘Sen tüfeği nerden aldın?’

‘Ben muhacirden aldım tüfeği,’ diyor.

‘Ne verdin muhacire?’

‘Şunu verdim, bunu verdim...’

‘Sen idamsın!’ diyor. On beş kişiyi sabahleyin ipe taktılar Suşehri’nde.

Yüzbaşının on beş yıl küreğe mahkûmiyetini getirdiler. Tasdik etmedi.

‘Ben senin idam edileceğini söyledim. İdam kararını getirin bana,’ dedi. Yeniden mahkemeye çağırıldılar. İdam kararını verdiler. Kararı Paşa’ya getirdiler, imza ettirdiler. Sabahleyin götürdüler, ben gitmedim. Çok süslü de bir adamdı.

Paraları fakirlere vermiş. Sehpaya çıkarmışlar.

‘Şu çizmeleri çekin ayağımdan, ipi ben çekeyim,’ demiş. Yalnız ben ‘Çekin!’ demeyince sehpayı çekmeyeceksiniz,’ demiş. İpi geçirmişler boğazına.

‘Yaşasın Türkler, kahrolsun Arnavutlar!’ demiş. Paşa Arnavut’ tu. ‘Şimdi alın sehpayı!’ demiş. •

zekisarihan@gmail.com

Gelecek ay: Vahdettin’ in Cuma Selamlığında.

1- Vehip Paşa (1877-1940), Yanya Belediye başkanlarından Mehmet Emin Efendi’nin oğludur. 1900’de Harp Akademisi’ni bitirdi. Birinci Dünya Savaşı’nda Erzurum kalesinin Ruslar tarafından düşürülmesi üzerine Ordu komutanlığından affını isteyen Mahmut Kâmil Paşa’nın yerine atandı. Rus ordusu karşısında eriyen birliklerine rağmen direndi ve takviye için Kafkas Tümeni’ni kurdu.

2-Göçü: ailesi

3- Hocasadel, Kumru’nun eşrafındandır. Ordu Eski Senatörü Zeki Kumrulu bu ailedendir.

4- Beyceli ile Kumru arası 15 kilometredir. Sait Kadı’nın Vehip Paşa’nın yanında Osman’a iltimas olsun diye “kapı bir komşu” davranışı gösterdiği anlaşıyor.

5- Humma-yı racie: bir çeşit ateşli hastalık.

6- Fevzi Çakmak, Çanakkale savaşlarında görev aldıktan sonra Eylül 1916’da 2. Kafkas Kolordusu Kumandanlığı’na atanmıştı.

7- Kaymakam: Yarbay

Hakimiyeti Milliye

Milletlerin Birleşmesi

Bütün milletleri siyasi, özellikle de ekonomik bir dergi yönetiyor gibi bir anlayışıyla yönetmek düşüncesi yeni bir husus değildir. Bu konu öteden beri ciddi bir tartışma konusu olmaktadır. Genel Savaş (I. Dünya Savaşı)'tan sonra bu kusur, daha güçlü hamlelerle yürüdü. Son günlerde fazla bir önem kazanmasının nedeni ise, malumdur: Dünyanın siyaset dümenini elinde tutan birkaç sorumlu ve büyükbaşlardan biri olan Briand, bu düşünceyi son günlerde Cenevre'de tekrar etti.

Şimdi bütün dünya basını bunun çevresinde yorumlar yapmakta, uygulama ve gerçekleştirme yeteneğini araştırmaktadır.

Acaba Milletlerin Birleşmesi fikrinde yeni Türkiye'nin siyaseti ve bakış açısı nedir? Bu konu bazı yabancı basını ciddi bir merak ve araştırma ve hatta yanlış yorumlama ve kararlara yöneltmektedir.

Hemen ifade edelim ki, Milletlerin Birliği düşüncesinin gerçekleşmesi, yeni Türkiye'nin öteden beri özlediği barış ve gönenç döneminin

açılmasına en uygun bir nedendir.

Yeni Türkiye, böyle seçkin düşünceleri cesaretlendirmeyi ve bu gibi düşüncelerin başarılı olmasında etken olmayı sıradan bir siyaset aracı değil, çağdaş ve insani bir görev kabul ediyor. Bu gerçeğin anlaşılması, asıl konuyu oluşturan barış ve davası hesabına büyük bir kazanç olduğunu unutmamak gerekir.

Genç Türkiye

Cumhuriyeti Devleti ve onun siyaseti hakkında zamanla ortaya çıkan kuşku ve çekinceler, dost bir çevreden çıktığı zaman daha çok üzülmüyoruz.

Sofya'da çıkan La Bulgarie gazetesinin haberleri bu türden bir yayındır. Bu gazete, Mustafa Kemal

Milletlerin Birliği düşüncesinin gerçekleşmesi, yeni Türkiye'nin öteden beri özlediği barış ve gönenç döneminin açılmasına en uygun bir nedendir.

Türkiyesi'nin Avrupa işlerine karşı artan bir ilgisizlik gösterdiğini, Türkiye'nin Avrupa'da küçük bir toprağı olmakla beraber, siyasi dikkatini Asya işlerinden Avrupa'ya çevirmek istemediğini söylüyor. Bu kararı verebilmek için hangi esaslara, hangi olaylara dayandığını henüz bilmiyoruz.

Sofya'lı arkadaşımız emin olsun

ki yeni Türkiye, Bulgaristan gibi dostlarının siyasi ilişkileriyle ne kadar ilgiliyse, aynı zamanda Avrupa işleriyle de o kadar ve aynı derecede ilgilidir. Avrupa'nın genel siyasetiyle ilgili hiçbir konu hakkında ilgisizlik gösterdiğimiz doğru değildir. Gerçi Doğu Milletleri'yle dostluk ve işbirliği anlayışıyla sıkı ilişkilerimiz vardır. Ancak bu alanda Avrupa devletleriyle olan ilişkilerimiz daha fazladır.

Özellikle belirtmek gerekir ki;

Avrupa'nın büyük devletlerle pek sıkı ve samimi bir ilişki kurmuş bulunuyoruz. İtalya, Almanya ve Fransa ile imzalanmış ve imzalanmak üzere olan anlaşmalar, merkezi Avrupa devletleriyle her gün artan bir gelişme halinde bulunan dostluklar, başta Bulgaristan olmak üzere, Balkanlar'da oluşturduğumuz ilişkiler ortadadır.

Biz Milletlerin Birleşmesi düşüncesini, öteden beri savunduğumuz barış siyasetinin esaslarına denk gelmesi itibariyle, özel bir ilgi ve önemle izliyoruz. Bu sözleşmemizde göz önünde tutulan federasyonun durumundan, onun gerçekleşme yeteneğini artıracak çarelerden, kısacası milletler arasında kin ve düşmanlıkları giderme ve yerlerine karşılıklı güven ve sevgi duygularını yerleştirecek araçlardan bahsetmeyi şimdilik çok gerekli görmüyoruz.

*Milletleri
birbirinden
ayırarak arızalar
nehirlerden,
dağlardan veya
bazı varsayılan
sınırlardan
ibaret değildir*

Bu konulardaki görüşlerimizi başka bir makalede açıklamaya çalışacağız. Yalnız gene bu sorun ile şiddetli ilgisi olan bir konu üzerinde durmak istiyoruz:

Yeni düşüncelerin uygulamasına, büsbütün yeni duygular, yeni anlayışla girişmek gereklidir.

Milletlerin Birliği düşüncesinin araştırılmasına çalışırken, asırlardan bu yana milletlerin ilişkilerinde hâkim olan milli kinlerden, tarihi düşmanlıklardan ve geleneksel anlaş-

mazlıklardan tamamen ayırmak, soyutlamak gerektiği kadar, kafalarda yerleşip kalan siyasi, tarihi ve coğrafi bazı anlayışları da büsbütün atmalıdır.

Örneğin; Avrupa federasyonunun sınırını çizerken eski coğrafi sınıflamalara bağlı olmak yanlıştır. Milletleri

birbirinden ayırarak arızalar nehirlerden, dağlardan veya bazı varsayılan sınırlardan ibaret değildir.

Milletler sadece uygarlıklarıyla, anlayışlarıyla ve yeni yaşam hakkındaki görüşleriyle birbirinden ayrılabilirler. Bu hususta doğulu, batılı veya Balkanlı gibi bir sınıflama, hem amacın ciddiyetini bozar, hem de başarı şansını güçleştirir.

Bu itibarla, Avrupa Federasyonu yerine, "Çağdaş Milletler Federasyonu" ifadesini kullanmak daha doğru olur. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

28 Eylül 1929

94

Kıbrıs Sorunu (2)

NATO içinde soruna çözüm bulma önerisi Yunanistan ve Türkiye tarafından kabul edilmekle birlikte, Bağlantısızlar grubuna dâhil olan Makarios, NATO askerlerinin adaya gelmesi önerisini reddetti ve konuyu Birleşmiş Milletler (BM)'e götürdü. 4 Mart 1964'te BM Güvenlik Konseyi Kıbrıs'la ilgili ilk kararını aldı ve bu kararda BM Barış Gücünün adaya gönderilmesi de yer alıyordu. 14 Mart 1964 tarihinde Kıbrıs'a gelen BM Barış Gücü sembolik bir anlam ifade etti ve çatışmaları durdurmada etkili olmadı.

Kıbrıs'ta çatışmaların sürmesi üzerine Türk kamuoyunda adaya müdahale etmeyen İnönü Hükümeti'nin politikası eleştirilmeye başlandıkça, İnönü kamuoyunu yatıştırmak amacıyla söylemini sertleştirmeye başladı. 16 Nisan 1964'te Time dergisine verdiği demeçte daha sonra Türk siyasal hayatı literatürüne girecek olan; **"Müttefikler**

tutumlarını değiştirmezlerse, Batı ittifakı yıkılabilir... Yeni şartlarda yeni bir dünya kurulur ve Türkiye de bu dünyada yerini bulur." şeklindeki açıklamasını yaptı.

İsmet İnönü

Kıbrıs'ta gerilimin sürekli artması muhalefeti harekete geçirdi ve 5-6 Mayıs 1964'te Meclis'te Kıbrıs konusunda genel görüşme yapıldı. Hükümete yönelik eleştiriler şu noktalarda toplanıyordu:

- Kıbrıs sorununun başından beri daha enerjik hareket etmemek ve askeri müdahalede bulunmamak,

● Sorunu bir Türk-Yunan sorunu olarak ele almamak ve

● Müttefikleri harekete geçirmek.

İnönü bu eleştirileri yanıtlarken son derece ılımlı bir dil kullandı ve hükümetin hukuk çerçevesi içinde kalarak aktif bir diplomasi yürüttüğünü, müttefiklerle bu konuda yapılan görüşmelerde ciddi ilgi gördüklerini belirtti.

Haziran ayı geldiğinde Kıbrıs olaylarının mil-liyetçi duyguları iyice alevlendirdiği Türk kamuoyu adaya her an müdahale yapılmasını beklemeye başlamıştı. Tüm olumsuz koşullara karşın askeri hazırlıklar yapılmış ve müdahale tarihi olarak da 6 Haziran 1964 belirlenmişti.

Başbakan İnönü, kimilerine göre bir manevra olarak nitelenen ve Dışişleri Bakanı Erkin'in karşı çıkmasına karşın, 4 Haziran 1964'te durumdan ABD'yi haberdar etme kararı aldı. ABD'den 5 Haziran 1964'te gelen ve Türk siyasal hayatında bomba etkisi yapan Başkan Johnson'ın mektubunda, Türkiye'nin tek taraflı olarak Kıbrıs'a bir çıkarma yapmasına karşı çıkılıyordu. Çünkü Kıbrıs'a yapılacak böyle bir çıkarmanın Türk-Yunan Savaşı'nın başlaması anlamına geleceği ve NATO

Müttefikleri'nin aralarında savaşmalarına ABD'nin izin vermeyeceği ayrıca ifade ediliyordu. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin çıkarma yapması halinde bir Sovyet Müdahalesi söz konusu olduğunda; NATO Müttefiklerinin Türkiye'yi savunma zorunluluğu bulunmadığı da anılan mektupta yer alıyordu.

Başka etkenler de bulunmakla beraber, kamuoyu yaygın inancına göre, Başkan Johnson'ın mektubu Türkiye'nin Kıbrıs'a çıkarma

(Soldan) Lady Bird Johnson, İsmet İnönü, Lyndon B. Johnson ve Mevhibe İnönü bir törende

yapmasına ve yaşanan olaylara müdahale etmesine izin vermemişti. İnönü bu mektubu kamuoyuna açıklamadı. ABD'nin sıcak bakmadığı gerekçesiyle de müdahalenin ertelendiği bildirildi.

ABD, Kıbrıs'ta oluşan anlaşmazlığı, tıpkı 1959 yılında olduğu gibi, Türkiye ile Yunanistan arasında bir anlaşma sağlayarak çözüme kavuşturmayı amaçlamıştı. Bu

nedenle İnönü'yle birlikte Yunanistan Başbakanı Papandreu'yu da Washington'a davet etmişti. Ancak, Papandreu İnönü'yle bir araya gelmek istemediği için görüşmeler ayrı yapıldı.

Johnson-İnönü görüşmesi 22 Haziran 1964'te gerçekleşti. ABD tarafı Johnson Mektubu'nun Türkiye'de yarattığı olumsuz havayı

gidermek isteyen bir tavır içindeydi. İnönü bu görüşmeden; "Türkiye'nin ileri sürdüğü gibi; 1960 antlaşmalarının yasal açıdan bağlayıcı olduğu ve çözüm görüşmelerinin bu çerçevede yapılacağına ABD tarafından da kabul edildiği ile Kıbrıs'ta güvenliğin yeniden kurulması ve kesin bir çözüm bulunması için ABD'nin faal çalışmalar yapacağı" gibi iki önemli sonuç elde etti.

Yunan Başbakanı anlaşmaz ve uzlaşmaz tavrını sürdürmeye devam etti. Bunun Makarios'tan kaynaklandığını anlamak fazla uzun sürmedi. Yunan tarafının içine sürüklendiği bu tutum, ileriki yıllarda ABD-Yunanistan ilişkilerinin gerilmesine de yol açtı. ABD girişimlerini başlattı ve 9 Temmuz 1964 tarihinde Cenevre'de Türkiye ve Yunanistan'ın katıldığı bir konferans toplanmasını sağladı. Bundan beklenen sonuç alınamayınca 20 Temmuz'da ve aynı yerde ikinci bir konferans daha düzenlendi. Her iki konferans da, Yunanistan'ın bilinen tavrı yüzünden başarısızlıkla

sonuçlandı.

Cenevre Konferansları'nın çıkmaza girmesi üzerine, Kıbrıs'ta çatışmalar yeniden başladı. İki taraf da savaş çıkması olasılığını düşünerek sürekli silahlanıyorlardı.

Türkiye, Kıbrıs'ta ilk kez harekete geçmişti ama bu daha çok ciddi bir uyarı anlamındaydı.

6 Ağustos 1964 tarihinde Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) denetimindeki Erenköy bölgesine Rum Yönetimi'nden Albay Grivas komutasındaki askerlerin saldırması sonucunda çatışmalar yaşandı. Abluka altına alınan Erenköy'deki Türklerden haber alınamaması üzerine, Yunanistan'ın uzlaşmaz tutumu dolayısıyla ABD ile ilişkilerinin giderek bozulduğunu bilen İnönü hükümeti BM ve NATO'ya başvurduktan sonra 8-9 Ağustos 1964 tarihinde Rum kuvvetlerini bombalamaya başladı.

Türkiye, Kıbrıs'ta ilk kez harekete geçmişti ama bu daha çok ciddi bir uyarı anlamındaydı. BM'nin araya girip ateşkes çağrısı yapması üzerine, İnönü çağrıya olumlu yanıt vererek, sıcak savaş önledi. Gelişmeler bu aşamalara ulaşmıştı ve Kıbrıs sorunu, artık, BM'nin sürekli gündemine alacağı kadar önemli gördüğü bir sorun olarak nitelendirildi. BM, bulduğu her fırsatta Kıbrıs konusunda çabalar

Suat Hayri Ürgüplü, İsmet İnönü ile

göstermeye başladı.

Bu sırada Türkiye'nin iç siyasetinde bir kısım gelişmeler yaşandı ve İsmet İnönü hükümeti istifa etti. Ardından Suat Hayri Ürgüplü başkanlığında yeni bir hükümet kuruldu ve böylelikle de Kıbrıs Sorunu'nun ikinci perdesi de kapanmış oldu.

İsmet İnönü, (...) yeterli hazırlığı bulunmayan bir orduyla gereksiz bir maceradan özenle kaçınmış ve kurulan ittifakların zedelenmemesine özen göstermiştir.

İsmet İnönü, 1960-1965 yılları arasında Türkiye'de ciddi anlamda bir geçiş dönemi yaşanırken; kamuoyundan ve muhalefetten gelen bas-

kılar neticesinde, teknik olarak yeterli hazırlığı bulunmayan bir orduyla gereksiz bir maceradan özenle kaçınmış ve Türkiye'nin dış siyasetinde tesis edilmiş bulunan ittifakların zedelenmemesine büyük özen göstermiştir.

Böylece, 1960'ta başlayan Türk dış siyasetinin sorgulanması süreci, İnönü'nün olaylara sakin, soğukkanlı ve akılcı yaklaşımı itibarıyla hemen sonuca ulaşamamış olsa bile, 1965 yılından sonra hız kazandığı söylenebilir.

Kıbrıs'ta yaşanan olaylar ve ABD Başkanı Johnson'ın gönderdiği mektubun kamuoyuna açıklanmasının da anılan sürecin hız kazanmasında önemli etkenlerden olduğu kabul edilebilir.

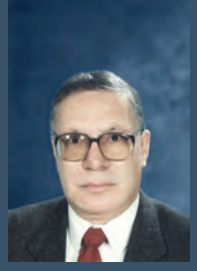
Türkiye'nin dış siyasetinde ABD ve NATO ile kurulmuş olan ilişkilerin sorgulanması sürecinin sonunda çok yönlü bir Türk dış siyaseti uygulaması da ancak Adalet Parti (AP) iktidarına kalmıştır. •

cengizonalbd@gmail.com

Gelecek Ay: *İsmet İnönü'nün yaşamının son yıllarında CHP'deki gelişmeler.*

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

“Batış Yılları”nda Türkiye

Falih Rifkî Atay, işgal İstanbul’unda Kurtuluş Savaşı’nı destekleyen başlıca yazarlardandı.

Zaferden sonra Atatürk’ün en yakınları arasında yer aldı. Gazeteci, milletvekili olarak yeni Türkiye’nin oluşmasına katkıda bulundu. Gazete yazılarıyla, kitaplarıyla devrim ilkelerini savundu.

Mesleğinin son parlak dönemine, 1952’de kurduğu kendi gazetesi “Dünya”da, Demokrat Parti yönetimine yönelttiği eleştiriler damgasını vurmuştur. “Niçin Kurtulmamak”, “Çile” gibi kitaplarında oy kaybı içinde devrimlerden art arda ödünler veren siyasal yönetime karşı Cumhuriyetin değerlerini savunuyordu.

27

Mayıs sonrasında yayınladığı “Batış Yılları” kitabında

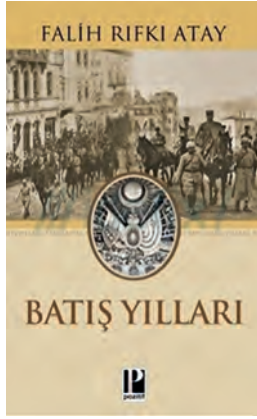
Osmanlı devletini yıkıma sürükleyen yıllara bir tanıklıktır. *“İnsanlarda akıl fikir komayan ana baba günleri idi,”* diye tanımladığı o dönemi ele almasını, *“bugünün ve yarının gençlerine batış ve dağılış yıllarının hikâyelerini anlatmak ve onları Türkiye’nin geleceği üzerinde daha uyanık tutmak için”* diye açıklamıştı.

Falih Rifki çocukluk, öğrencilik yıllarını, uzayıp gelmiş Ortaçağ karanlığının doldurduğunu anlatmaktadır:

“Bizim çocukluğumuzda Türk, kaba ve yabani demekti. İslam ümmetinden ve ‘Osmanlı’ idik.”

“Bizim çocukluğumuzda Türk, kaba ve yabani demekti. İslam ümmetinden ve ‘Osmanlı’ idik. İlmihallerde baş dersimiz ‘din ile milliyet’in bir olduğunu öğrenmekti.”

Abdülhamit yönetiminin son dönemleridir. Öğrenciler için eğitim sisteminin temeli susmak ve

büyükler, eğer izin verirlerse, dinlemektir. II. Meşrutiyet öncesinde hâlâ evler basılır, kitaplar toplanır, insanlar sürgüne gönderilir.

31 mart gerici kalkışmasında delikanlı, Mercan lisesinde öğrencidir:

“Göğsü bağı açık birkaç medrese softası üstümüze yürüdüler. Şaşırdık. Softalardan biri yakalarımızdan kravatlarımızı söktü: ‘Artık dinsizliği bırakacak-sınız,’ yollu sözler etti. Biri de kitaplarımızı karıştırarak resimli sayfaları yırttı.

Ne olduğumuzu anlamadık. Okula girdik.”

Okulda öğretilenler kendi içine kapalı bir toplumun geçmişe bilinçsiz, geleceğe bilgisiz bakışını yansıtır:

“Osmanlı tarihini ilmihal gibi okurduk. Nerede ise padişahlarla peygamberleri birbirine karıştırıracaktık.

Hükümdarlardan hiç birinin suçu ve günahı yoktu. Olmak ihtimalini de düşünmezdik. Okul tarihleri baştan başa övgü kitabı idi.”

Geçmişe övgüler düzmeyen, olup bitenleri dosdoğru yazan tarihçi yok gibidir. Özgürlük savaşçısı Mizancı Murat Beyin kaleminden böyle bir yapıt ancak

II. Meşrutiyetten sonra okurlara ulaştığında, yazara ağır tepkiler yöneltmiştir:

“Eski Osmanlı devirlerinin içyüzünü ortaya döktüğü zaman eski eğitim görmüş olanlarca kendisine nasıl sövüldüğünü hatırlıyorum. Hattâ Çerkes asıllı olduğu için Türklükten öç almak üzere bu tarihi yazdığını söyleyenler bile oldu. Gerçekte ise doğruya en yakın Osmanlı tarihi bugün de odur.”

Tarihe gözleri kapalı olan toplum çağın gerçeklerine, eleştirilere de de göz yummaktadır:

“Bizim kuşaklarda eskiden kalma kötü bir alışkanlık daha vardır. Hangi yabancı Türkleri tenkit ederse ‘Hakaret etmiştir’, ‘İftira etmiştir.’

Meşrutiyet’te sokaklara çıkar, nümayişler bile yapardık. Eğer yabancıların bize ille iftira edeceklerini değil de, doğruyu söyleyeceklerini hatıra getirmiş, o tenkitlerden kendimize çeki düzen vererek kurtulma yollarını aramış olsaydık yirminci yüzyıla Batı’nın çağdaşı bir millet olarak ayak basardık.”

Atay’ın kitabında o dönemin niye “batış yılları” olduğunu gösteren örnekler birbirini izlemektedir: Öğrenciliğinde subay ağabeyinin görevli olduğu Çerkeş’te, bir yaz tatili geçirmiştir. Meşrutiyet’te genç bir gazeteciyken Çerkeş izlenimlerini “Tanin”de yayınladığı, röportajla hikâye arası “Çobanın Bayramı” yazısında anlatınca

kıyamet kopar:

“Çerkeş’ten eşraf imzaları ile dolu uzun bir protesto geldi:

Batının o kokuşmuş ahlâk ve âdetlerinden sayılan kadınların açık saçık istedikleri yerlerde serbest gezmesi, giyimde ve başka hususlarda Frenkleri taklit etmek gibi ayıp davranışlar Çerkeş’e giremeyecektir!”

Kitapta dönemin ileri gelenlerine, politikacılarına, düşünürlerine eleştiriler sıralanmaktadır:

“O zamanki ünlüler arasında Türkiye’nin gerçek davalarını ne görebilmek kültürü ve bilgisi, ne

Falih Rıfık Atay

de, görülse bile, onun çarelerini söyleyebilmek cesareti vardı.”

“Şahsi kavgaya hırsları öylesine azıtmıştı ki kimsenin dış tehlike ile ilgilendiği yoktu.”

Bütün bu ağır koşulları Cumhuriyet’in getirdiği kazanımlar değiştirecek, uzun süren Türk-İslam

ortaçağı ancak böyle son bulacaktır:

“Bizler yüz küsur yıldan beri kurtuluş savaşı içindeyiz. Bu uğurda hepsi Türkiye’yi Batı medeniyet hukuk toplulukları arasına katmak davası ile türlü devrimler yapmışızdır. (...) Cumhuriyet’ten öncekiler ortaçağlı bir din devleti gölgesi altında sivil bir devlet ikizliğini gidermeyi düşünmeye bile cesaret edemediler. Ortaçağımız 1923’e kadar devam etti.”

Atatürk ve
Fethi Rifai Atay
(1937)

1923, batış yıllarının kırılma noktası olarak tanımlanmaktadır. Ancak çeyrek yüzyıl sonra yeni bir kırılma noktası gelecektir. “Batış Yılları” yazarının çok partili yönetime geçiş sürecine eleştirileri vardır:

“Benim fikrimce önce partiyi (CHP’yi) yeniden kurarak derleyip toplamak, memlekette büyük ölçüde artan devrimci aydınları onun içine almak, adaylıkları daha sağlam bir sisteme bağlamak ve partiye gerek kongrelerinde ve kurultayında, gerek Mecliste denetleme serbestliği vermekten

işe başlamalı idik. Tek disiplin, devrimcilik disiplini olmalı idi.”

Daha 1946’da muhalefet gibi iktidar da devrimlerden ödünler verilmeye koyulmuştur:

“Oportünistler ve kuru ikbalciler bizim bir medeniyet krizi geçirdiğimizi düşünmeyerek ağırlık merkezini yüzde yüz gericiliğe doğru kaydıracak olan demokratik sistem taraftarlığında, demokratik rejimin Atatürk devrimlerini zayıflatacağına hiç şüphe etmeyen gericilerle birleştiler.”

Bu rejim sorunu nedeniyle partinin organı “Ulus”un başyazarlığından ayrılan Fethi Rifai Atay, **“Tek ümidimi aydınların devrim meselelerini partiler üstü tutarak kavgaları başka bahisler üzerine toplamalarına, Atatürkçü aydınların namus-kârlığına ve karakterlerine bağlaştım. Heyhat!”** diye yakını.

Adım adım genişleyen ödünler bu yeni dönemde ülkeyi alabildiğine gerilere sürüklemektedir:

“Tekrar Doğu toplulukları arasına geri dönüyoruz. Yeniden medreseler, tekkeler, dergâhlar, dervişler, şeyhler topluluğu olduk. (...) Otuz beş bin yobaz okulunda Türk çocuklarını koca imparatorluğu batıran zihniyetle yetiştiriyoruz.”

“1939 Tanzimat’ından yüz yirmi dört yıl sonra (yani 1963’te) Batılâşma davasını hâlâ

benimseme-
yenlerin, yahut
taassup ve cehalet
yığınlarına hoş
görünmek için
hâlâ 1839 öncesi
şeriat düzenini
savunanların
yarattıkları kriz-
lerden kurtulamı-
yoruz.”

“Nedir bu demokrasi? Nasıl tuhaf gemidir bu ki yalnız tornistan gider ve geriye götürür”

“Yobazlık 1950’den sonra
sadece kadınlık hürriyetini
önlemek, kadını yeniden çuvala
ve kafes arkasına tıkmak için
Halkevlerine düşman kesilmiştir ve
kapanmalarını istemiştir.”

Bu karanlık tabloyu sergileyen
“Batış Yılları” kitabının çözüm yolu
ararken ilk önerisi eğitimidir:

“Taklit müesseseler kurmakla,
rejim ve idare ıslahatları ile Batılı-
laşma olmaz: Batılılaşma derin-
liğine, iyice derinliğine bir kültür
ve eğitim davasıdır. (...) Batılı
lise kültürü üzerine dayanan bir
üniversite kültürü ve aynı sistemde
köklere doğru inen bir ilk eğitim.
Son köyün son kız çocuğuna
kadar.”

Politikanın çıkış yolu için hedef
olarak Cumhuriyet’e şekil veren
yapıcı değerler gösterilir:

“Nedir bu demokrasi? Nasıl
tuhaf gemidir bu ki yalnız tornistan
gider ve geriye götürür?”

Türkiye’de bir tek hafız okulu,
bir tek tekke işledikçe, tarikat
festivalleri yapıldıkça benim bu acı
sözlerime hak vermez misiniz?

Çünkü, efendim, nasıl

kunduracı, yorgancı, marangoz
esnafı var; 1946 demokrasisi
bizde politikacı diye sırf geçim
yolunu düşünen bir esnaf takımı
yaratmıştır. Okulun da hiçbir
değeri yoktur. Hukuk Fakültesinde
çakmaktan başı döner. Hayatta
çocuğuna nafaka vermemek için
hapse girecek kadar küçülmüştür.
Ancak mahalle kahvesi halkı ile
gecekondulu meydanlarında dinle-
tecek bir çenesi var ya, buyurunuz
politikaya!”

“Bütün Anadolu o haldedir ki
bir gün, bir saat bile kendi haline
bırakılamaz ve devrimci metot-
larla, radikal ıslahatçılık kafası ve
iradesi ile zorlanarak yürütülmek
ister. İktidar veya menfaatçi politika
takımının umurunda değildir bu.
Gündelikçidir bu takım. Kendinden
ve elindekinden başka hiçbir şey
düşünmez.”

Deneyimli aydın-yazarın
uyarıları üzerinden geçen zaman
yarım yüzyılı aştı. Onun yakın-
dığı gerçekler hâlâ yaşanmaktadır.
Savunduğu önlemler bugün de
geçerlidir. •

konurertopbd@gmail.com

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Gerdirilmiş kumaş üzerine yapılmış tabloya ne ad verilir?

- a-Tuval
- b-Marin
- c-Portre
- d-Kanvas

2-Cam parlaklığında, güzel yeşil renkte saydam ve değerli süs taşının adı nedir?

- a-Yeşim taşı
- b-Zümrüt
- c-Kuvars
- d-Ametis

3-Denizclikte düzgün sarılmış halat yumağına e ad verilir?

- a-Camadan
- b-Kropi
- c-Roda
- d-Laçka etmek

4-Eski Mısır'da Papi-rüs bitkisinden yapılan kağıtlara yazılan yazılara ne ad verilir?

- a-El Yazısı
- b-Hiyeroglif
- c-Inka
- d-Antik Mısır dili

5-Fizik biliminde ışık olaylarını inceleyen kolun adı nedir?

- a-Manyetizma
- b-Termodinamik
- c-Optik
- d-Kinetik

6-"Halıpya" eski dönemlerde hangi ilimize verilen isimdir?

- a-Sinop
- b-Ordu
- c-Samsun
- d-Kastamonu

7-İki yüzüde kullanılabilen giysilere, ne ad verilir?

- a-Üçetek
- b-Anvelop
- c-Dublfas
- d-Cepken

8-Verilen illerden hangileri aynı bölgededir?

- a-Manisa-Balıkesir
- b-Çorum-Amasya
- c-Osmaniye-Malatya
- d-Diyarbakır-Ankara

9-Antik Çağ'daki adı "Dardanel" olan yerleşim yerinin günümüzdeki adı nedir?

- a-Çanakkale
- b-Antalya
- c-İzmir
- d-Muğla

10-İnsan dili kaç farklı tadı algılar?

- a-6
- b-8
- c-4
- d-5

11-Aşağıdakilerden hangisi Kanada'nın resmi dillerinden birisidir?

- a-İtalyanca
- b-Almanca
- c-İspanyolca
- d-Fransızca

12-Yüzölçümü en küçük ilimiz hangisidir?

- a-Bartın
- b-Yalova
- c-Düzce
- d-Kilis

Köy Enstitüleri

"Eğitim ve öğretimde uygulanacak yöntem; bilgiyi insan için gereksiz bir süs, başkasından üstün gelme, dolayısıyla başkasını zorlama aracı ya da uygun bir zevkten çok, yaşanan hayatta başarılı olmayı sağlayan, geçerli ve uygulanabilir bir donanım ve güç durumuna getirmektir."

Mustafa Kemal Atatürk

Yazan: MEHMET ÖMER DEDEOĞLU

Ulu önder o pırl pırl ve içinde palavra barındırmayan zeka ve mantığıyla, eğitim ve öğretimin ne doğrultuda kullanılması gerektiğini yukarıdaki sözleriyle belirtmişti. Birincil hedef tam bağımsızlıktı. Bunu sağlayacak nesillerin ise aydın, hür fikirli ve sorgulayıcı olmaları gerekliydi. Böyle nesiller yetiştirmek ise ikincil hedefti. Kurtuluş savaşı bittiğinde Osmanlı'dan 2345 ilkokul

ve görevli 3061 öğretmen devralınmıştı. 3. Selim ile başlayan Osmanlı aydınlanma sürecinin sonunda meşrutiyetten cumhuriyete eğitim-bilimsel düşünce, kurum ve model ve eğitimci kadro konusunda hatırı sayılır bir birikim kalmıştı. Arap harflerinin zorluğu yüzünden halkın sadece yüzde 10'u okuyabiliyordu. Yazma oranı daha da düşüktü. 40 bin okulsuz köy vardı. Türk devri-

mi, herkesi "eşit insan" olarak kabul eden bir hareketti. "Ulusal egemenlik" cumhuriyetin en temel olgusuydu. Cumhuriyet kendisini, Osmanlı sarayının müsrif ve vurdumduymaz davranışlarının ceremesini çeken ve tüm giderlerini ödeyen ve bitmek bilmez savaşlarda kanını, canını veren köylüye büyük bir borç içinde görüyordu. Ulu önder 15 temmuz 1921'de toplanan Eğitim Kurulta-

kaynakları yıkılmış bir köy toplumu vardı. Ulu önder Meclis'e bu konuyu getirmişti: *"Türkiye'nin sahibi ve efendisi kimdir? Bunun yanıtını hemen birlikte verelim: Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. O halde, herkesten daha çok gönenç, mutluluk ve varlığa hak kazanmış, buna öncelikle yaraşık olan köylüdür. Bundan dolayı TBMM Hükümetinin ekono-*

Atatürk savaşlar boyunca omuz omuza çarpıştığı halkı çok iyi tanıyordu. Devrimler halk içindi.

yına cepheden gelerek katılmış ve konuşmuştur. Halkın eğitimini çok önemsiyordu. Ancak aydınlanmış ve kendi ayakları üzerinde durabilen bireylerden oluşan bir toplum gelecek yüzyıla muvaffak girebilirdi. "Köy kökenli bir aydın kuşağı" yaratılmalıydı

Evet, Osmanlıdan gelen bir birikim vardı ama gümüş tepsi içinde bir cennet yoktu ortada. Yaşam

mi politikası bu yüce amacı elde etmeye yönelecektir. Diyebilirim ki bugünkü kıyım ve yoksulluğun tek nedeni bu gerçeğin aymazı bulunmuş olmamızıdır. Gerçekten yedi yüz yıldan beri dünyanın dört bir yanına sürdüğümüz, kanlarını akıttığımız,

kemiklerini yaban topraklarında bıraktığımız ve yedi yüz yıldan beri emeklerini elinden alıp har vurup harman savurduğumuz ve buna karşılık hep hor görerek, aşağılayarak karşılık verdiğimiz; bunca özveri ve bağışlarına karşılık, nankörlük, utanmazlık, küstahlık ve zorbalıkla uşak kertesine indirmek istediğimiz bu soylu sahibin önünde bugün, bütün bir utanç ve saygı ile durumu-

muza alalım." (1 Mart 1922)

Atatürk savaşlar boyunca omuz omuza çarpıştığı halkı çok iyi tanıyordu. Devrimler halk içindi. Bağrından çıktığı topraklara ve halka meftundu ve borçlu hissediyordu. Halkın emeğine ve potansiyeline sonsuz saygısı ve inancı vardı. Amacı, Anadolu'nun "en ücra köşesinde bile kendi kendine açıp solan çiçek" bırakmamaktı. Halk, bağımsızlığı için savaşmış, başarılı olmuş, emperyalizm altında ezilen diğer toplumlara örnek ve umut olmuştu. İnsanlık adına, bu gariban halkın eğitilip beşeri ve medeni hayatta layık olduğu yere gelmesini sağlamak devrim önderlerinin en önemli göreviydi.

karara göre öğretmenlere toplumun temel direği olma görevi uygun görülmüştü. Süreç gelişti, olgunlaştı. 1926'da Denizli ve Kayseri'de birer öğretmen okulu kurulmuştu. Bir bocalama ve sürünceme devresinden sonra İsmet İnönü himayesinde, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel sorumluluğunda ve İlk Öğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un icrasıyla; 1940'ta

Halkevleri açılmaya başlamıştı, Türk Dil ve Tarih Kurumları kurulmuştu. Harf devrimi yapılmış ve dilimiz yapısına uygun bir alfabe getirilmişti. Adım adım planlanan devrimler hayata geçirilmeye başlanmıştı. Ulu önder çevresini köylerin eğitim atılımı için sıkıştırıyordu. 1933'e gelindiğinde CHP "Köy Meseleleri Komisyonu" nu hayata geçirdi. Komisyon hazırladığı raporda şu kararı alır: "Öyle bir öğretmen tipi yaratmalıyız ki, o yalnız köylünün inanışlarını işlemek, toplumsal tutum ve davranışlarını etkilemek ve yönlendirmekle kalmasın; köyün fiziksel yüzünü, tutumsal varlığını ve yaşantısını da geliştirsın." Bu

Hasan Ali Yücel'in 1946'da Bakanlıktan ayrılışına kadar toplam 21 adet Köy Enstitüsü açıldı.

enstitüler açılmaya başladı. İlk üç senede sayıları 20'ye ulaştı. Hasan Ali Yücel'in 1946'da Bakanlıktan ayrılışına kadar toplam 21 adet Köy Enstitüsü açıldı.

İlk üç senede kız ve erkek olmak üzere toplam 16400 öğrenciye ulaşıldı ve bu üç senenin sonunda 2000'i mezun oldu. 1942 yılında Köy Enstitülerine öğretmen yetiştirmek için Hasanoğlan'da bir Yüksek Köy Enstitüsü açıldı. Buraya enstitü

Enstitülerde toplam 15 bin dönüm toprak işlenip ekildi. 25 bin fidan dikildi. 9 bin baş hayvan bulunmaktaydı.

mezunlarından 130 öğrenci alındı. 1947'de kapatılana kadar 209 mezun verdi. Köy enstitülerinden mezun olan ilk 1941 öğretmen, 1944 yılın-

9 bin baş hayvan bulunmaktaydı. Öğrenciler, çalıştıkları işliklerde, yapıcılık, demircilik ve ziraat işle-riyle ilgili her türlü işi yapabilecek hale getirildi. Bu işlikler sayesinde civar köylerin ihtiyaçları da karşılanmaya başlandı. Son derece verimli, kolektif bir atılımdı. 1944 yılında İnönü yaptığı bir konuşmada "Türkiye de ilköğretim meselesinin halledilmiş olacağını açık ve net bir şekilde görebiliyoruz" demişti.

1946 yılında Hasan Ali Yücel'in bakanlıktan ayrılmasın-

Köy Enstitüleri inşaatı

dan sonra enstitüler Köy Öğretmen Okullarına dönüştü. 1954 yılında da Demokrat Parti zamanında kapatıldı.

Genel bir tanım gerekirse: "Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan köylerde, maarif vekaletince köy enstitüleri açılır." denebilir.

Türk devrimi vatandaşların refahını ve istikbalini öncelik edinmiş ve köy halkına "hayatın içinde" bir hayat eğitimi vermeyi amaçlamıştır. Enstitüler kapatılmasaydı, kendi kendini örgütleyecek, genişleyecek, meslek ve ilmi dallarını genişleterek, beşeri hayatın her

kademesinde ihtiyaç duyulan iş ve meslek erbabını kısa sürede yetiştiren, memleket geneline yayılmış bir aydınlanma ağına dönüşecekti. Enstitülerde; pedagoji, felsefe, tarih, coğrafya, Türkçe, hayat bilgisi gibi dersler okutuluyordu. Özgür düşünce öne çıkarılıyor ve mezun olan öğretmenlere 50'ye yakın eser hediye ediliyordu. Enstitülerin genel felsefesi "Üretmeden tüketmek en büyük ahlâksızlıktır" olarak özetlenebilir. Bu aydınlanmış ve bilinçli toplum ile çoğulcu demokrasiye

adım atılacaktı. Verilen eğitim sayesinde; hayatı sorgulayan, farkında, haberdar,ahlaki değerlere sahip, sorumluluk sahibi ve demokratik değerleri okurken öğrenen bir nesil yetişiyordu.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk devrimi köylerden başlatmak istiyor ve bu insan gücü ile beslemek ve devrimin temeli yapmak için çalışıyordu.

Türk devrimi vatandaşların refahını ve istikbalini öncelik edinmiş ve köy halkına "hayatın içinde" bir hayat eğitimi vermeyi amaçlamıştır.

Bu uyanışı fark eden toprak sahipleri öncülüğünde, iki ana başlıkta eleştiriler ve karalamalar başladı. Bunlardan ilki; karma eğitim hedef gösterilerek, kız ve erkeklerin ugunsuz davranışlarda bulunduğu ve toplumun ahlâki yapısını bozduğuydu. Bu pek fazla etkili olmadı ve zemin bulamadı. Fakat ikinci iddia başlığı olan komünizm yuvası oldukları, kara propaganda ile başa-

rıya ulaştı ve maalesef kapatılmaya giden süreç başlamış oldu. 1950'ye gelindiğinde yapılan seçimlerde, ironik bir şekilde, Türkiye'de toprak reformuna tepki olarak büyük toprak sahipleri tarafından kurulan Demokrat Parti, topraksız ve yoksul köylünün oyları ile iktidara geldi. Köy Enstitüleri daha halkı tam aydınlatamadan karşı devrim süreci başlamıştı. Toprak reformunu ağzına alan komünistlik damgası yedi. Halkevleri kapatıldı. Kütüphaneleri

Halkevleri kapatıldı. Kütüphaneleri çöpe atıldı. Son olarak da 1954'te Köy enstitüleri kapatıldı.

haneleri çöpe atıldı. Son olarak da 1954'te Köy enstitüleri kapatıldı. Kapatıldığında 30 binin üzerinde çocuk eğitim görmekteydi. Laik okullara gidebilme yolu kapatılan köy çocukları, gerici ve anti laik eğitim öğretim kurumlarına, imam hatip kurumlarına yönlendirildi. Karşı devrim altında bugün cumhuriyetimiz; hamaset ustası liderler, kalemini satan gazeteciler, vatan haini aydın ve akademisyenler, tarikat tuzağına düşmüş askerler, ahlâk ve görgü tanımaz nesiller ve en acısı, ne amaca hizmet ettiğinden haberi olmayan vatandaşlar topluluğu haline geldi. Halkımızı cahil bırakmak, hakim sınıfın işine gelmiştir. Bu makale için çok faydalandığım ADD Bulancak şubesinin bastırıldığı

"Kuruluşlarının 60. yılında Köy Enstitüleri" isimli kitaba katkıda bulunan Sayın Mehmet Cihangir durumu çok net ve kısa özetlemiş:

"Amaç, köy çocuğu okumasın, köylü uyanmasın, köy köyünde uyu-sun, seçimden seçime gidip oyunu isteyelim, oyunu bize versin (biz dini duygularını, milli duygularını sömürelim), yine uykusuna devam etsin. Bu uygulama belirli bir süre için tuttu. Ancak, çok sonraları o 'köyde uyuşun' dedikleri köylü, köy-leri boşalttı, geldi büyük şehir varoşlarını gecekondı yığımları ile doldurdu. Sen şehrin planını, düzenini, temizlik, eğitim ve sağlık olanaklarını köye götürmezsen; köylü köyün plansızlığını, düzensizliğini, eğitim ve sağlık karmaşasını şehre taşır, senin şehrin de köyleştirir."

Bu memleketin kurucu gücü olan, her türlü fedakarlığı yapan, savaşlarda hala kanını canını vermeye devam eden köylümüze, halkımıza en büyük kötülüğü ona cahil diyerek bizler yapıyoruz. Ulu Önder'in ne kadar büyük bir hümanist olduğu ileride daha da iyi anlaşılacak. İşin en acı kısmı ise Türkiye'yi 70 yıldır kendisini muhafazakâr diye tanımlayan iktidarlar yönetmekte. Biz daha kendi insanımızı muhafaza etmekten aciziz. İnsan bir ülkenin ve toplumun en önemli kaynağıdır. Biz en başta bu kadar yalan söyleyerek, çalarak, çırparak ve israf içinde yaşayarak önce kendi insanımıza sonrada ağızımızdan düşürmediğimiz dinimize ihanet ediyoruz... •

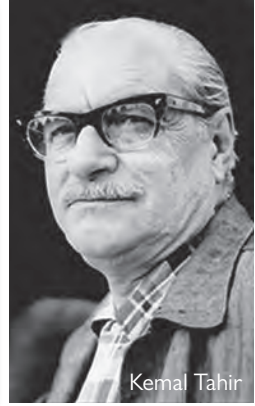
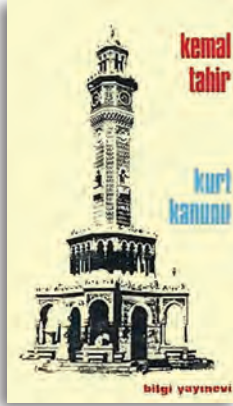

KURT KANUNU

Edebiyatımızın önde gelen romancılarından Kemal Tahir'in,^[1] doyulmaz Türkçesi ile Kurtuluş Savaşı sonrasını ve Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'ya karşı 14 Haziran 1926 tarihinde, İzmir'de yapılması tasarlanan suikast girişiminin de yer aldığı romanın adı **Kurt Kanunu**.

Nâzım Hikmet'le birlikte "askeri isyana teşvik" suçlamasıyla yargılanan ve 15 yıl hapse mahkûm olan Kemal Tahir'i okumaya, 1967 yılında Devlet Ana adlı romanı yayımlandığında başlamış, sonra da tiryakisi olmuştum. Devlet Ana'yı

iki günde bir solukta okumuştum. Söğüt kasabasına yerleşen küçük bir Türkmen aşiretinden doğan

Kemal Tahir

Osmanlı Devleti'nin kuruluş öyküsüydü Devlet Ana.

Kemal Tahir; Çankırı, Çorum,

Kırşehir, Malatya ve Nevşehir cezaevlerinde 12 yıl yatmış. 1950 genel affı ile özgürlüğüne kavuştuktan sonra da lise ikinci sınıftayken, bir süre düzeltmen olarak çalıştığım İzmir Ticaret Gazetesi'nin İstanbul temsilciliğini yapmış. Aziz Nesin ile kurdukları Düşün Yayınevi'ni kurup bir süre yönettikten sonra çeşitli sanat dergilerinde yayımlanan şiir ve öykülerle adım atmış edebiyata. 1955 yılı sonrasında yayımladığı

Ana'dan sonra hangi romanını okuduğumu hatırlamıyorum. Fakat Kurt Kanunu'nu ilk yayımlandığında, 1969 yılında okumuştum. Roman yazarından öte bir tarihçi ve bir toplum bilimci gibiydi Kemal Tahir. Geçmiş ve yakın tarihimize olan ilgim onun sayesinde filizlendi. Fakir Baykurt'un romanları ile başlayan köy yaşamına olan ilgim de Yaşar Kemal ve onun sayesinde farklı bir boyut kazandı.

Kurt Kanunu'nun konusu: İttihatçılar ile Cumhuriyetçiler arasındaki iktidar mücadelesiydi.

romanlarla kavuşmuş üne. Bütün bunları Devlet Ana'yı okuduktan sonra o güne kadar adını duymadığım bu yazarın kim olduğunu merak edip araştırdığımda öğrendim. İlk gençlik yıllarımda M. Kemalettin imzasıyla yayımlanan hemen hemen hepsini severek okuduğum Mayk Hammer romanlarının yazarının o olduğunu da...

Devlet Ana, 1968 yılında Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü aldı. 1974 yılında TRT için yapımını üstlendiğim Aşk-ı Memnu dizisinin yönetmeni sevgili Halit Refiğ ile de hep bu romanı televizyona aktarmayı düşledik; ama olmadı. Devlet

Beni, bilmediğim yakın geçmişimizi öğrenmeye yönlendiren; "Kanlı Tuzak", "Sürek Avı" ve "İnsanlık Sorunu" başlıklı üç bölümden oluşan bu roman sayesinde günlük siyasetin farklı bir boyutu olduğunu görmüş ve kavramış oldum. Kemal Tahir'in, İttihat ve Terakki Partisi'nin ikinci adamı, I. Dünya Savaşı'nın İaşe Nazırı,

Kara Kemal'in üzerinden dile getirdiği; geri bırakılmış, yoksul Doğulu toplumların siyaset anlayışı ile ilgili değerlendirmesini de o günden bu güne hiç unutmadım:

"Doğulu toplumlarda bütün kalkınma çabalarının celladı Batı sömürsüdür... Ekonomide liberalizmi kabullenmek, içimize yerleşmiş gizli-açık yabancı örgütlerle boğuşmaktan, onları söküp çıkarmaktan vazgeçmektir. Bu çeşit iktisat politikasının olağan sonucu sizi, kesinlikle devlet gücü ile yerli zengin yetiştirmeye götürür. İçerde devlet desteği ile yerli zengin yetiştirilmeye sapıldı mı, bunun bizim

Böyle ortamlarda hırsızlık ayıp olmaktan çıkar. Toplumun en alt tabakalarında sürünenler bile hiç olmazsa çocuklarını okutup bu soygun çetesine katmayı biricik amaç edinirler.

gibi memleketlerde, üst idareci kadrolara sığılmaması mümkün değildir. Yüksek idarecilerle onların hırsızlık ortakları umutsuz halklara gittikçe daha etkili kötü örnek olurlar... Böyle ortamlarda hırsızlık ayıp olmaktan çıkar. Toplumun en alt tabakalarında sürünenler bile hiç olmazsa çocuklarını okutup bu soygun çetesine katmayı biricik amaç edinirler. Böyle ortamlarda halklara doğruları anlatmak gidecek imkânsızlaşır. En akıl almaz yalanlar, hayaller tabulaşarak en açık gerçeklerin yerini tutar... Seçmen söylenene değil, bunlardan hangisinin iktidara daha yakın olduğuna, yakın olanlardan da hangisinin vurguna soyguna daha açık daha yatkın olduğuna bakar. Böyle durumlarda, politikacıları hırsızlıkla suçlamak, onların seçim güçlerini azaltmaz, tersine artırır..."

Böyle diyordu Kara Kemal,^[2] Emin Bey ile konuşmasında. Bir hâyali tarihselleştirmeydi bu şüphesiz; ama yıllar öncesinde babamdan dinlediğim bir olayı ve gençlik yıllarımda en muhalif politikacısı Millet Partisi'nin Genel Başkanı Osman Bölükbaşı'nın Ekrem Alican'a söylediklerini hatırlatmıştı. 1950'li yıllarda Hürriyet Partisi'nin Genel Başkanı Ekrem Alican bir seçim sonrasında: "Üstad, miting meydanlarını dolduran halk, biz de siz de iktidarın, yolsuzluklarını sayıp dökerken çılgınca alkışlıyordu. Neden bize oy vermediler?" diye Osman Bölükbaşı'na sorar.

"İlahi Alican, çok safsın, onlar bizi değil; biz yolsuzluklarını sayıp döktükçe halk onları alkışlıyordu." der.

Devlet Ana gibi Kurt Kanunu da alışılmış değerlere aykırı düşen, tedirginliğe yol açan düşünce ve

Halit Refiğ

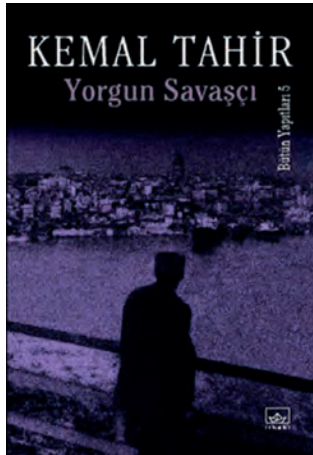
yorumlar nedeniyle büyük tepki aldı. TRT tarafından dizi halinde gerçekleştirilen, yapımcılığını Ömer Serim'in yönetmenliğini Halit Refiğ'in üslendiği aynı adlı romanından uyarlanan Yorgun Savaşçı dizisi de kültür tarihimizde devlet tarafından yakılarak imha edilmek istenen ilk film oldu.

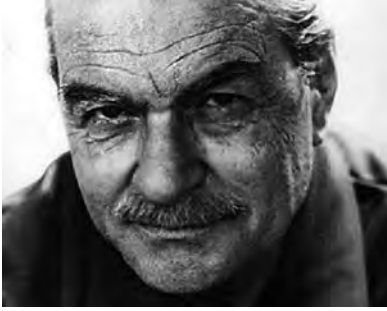
[3] Senaryosu, 12 Eylül darbesi öncesinde Genel Kurmay Başkanlığı tarafından onaylanan; savaş sahnelerin çekimi bir kurmay albayın danışmanlığında, erlerin katılımıyla çekilen, 12 Eylül darbesinden sonra da yapım aşamasında TRT yönetiminin çeşitli bahanelerle

güçlükler çıkardığı Yorgun Savaşçı dizisi yakıldığında, TRT Genel Müdürü, ihtilal konseyi tarafından atanan general emeklisi Macit Akman idi. Filmin yakılmaktan kurtulan bir kopyası da ancak 1989 yılında yayınlanabildi.

Sadece Kemal Tahir değil, edebiyatımızda alışılmış görüş ve düşüncülerin dışındaki yaklaşımlarıyla eleştirilen, toplumdan soyutlanmak istenen. Hapsedilen, hatta öldürülen yazarlarımızın sayısı azımsanacak gibi değil. Yöneticiler de halkın büyük çoğunluğu da hep alışılmışın dışındaki sanat eserlerine karşı oldular. Bu nedenle edebiyatımız uzun yıllar hep akla kara arasında sıkışıp kaldı. Bütün öğretmenlerin ilerici, bütün imamların gerici, bütün ağaların kötü, bütün avukatların, hâkimlerin, polislerin dürüst, bütün askerlerin vatansever ve kahraman oldukları yolundaki toplumun her kesimini kapsayan

yaygın anlayış, sanatın ve sanatçının toplumu olduğu gibi yansıtmasına engel oldu. 1979 yılında sevgili Işık Yenersu'nun başrolünü oynadığı, Erdoğan Ersever'in yönettiği Ankara Televizyonu yapımı Fadik Kız adlı TV filmi yayınlandığında, ertesi gün Prof. Dr. Faruk Erem'in başkanı olduğu

Kemal Tahir hiçbir zaman bir siyasi partiye angaje olmamış, özgür düşünen ve yazan bir sanatçıydı.

Türkiye Barolar Birliği'nin TRT'ye gönderdiği protesto telgrafı alışılmışlığın en güzel örneklerinden biri:

Babası tarafından satılmak istenen genç bir kızın sevdiğine kaçışını, onun tarafından da istismar edildikten sonra bir avukatın himaye etmek vaadiyle kandırdığı, evinde hizmetçi olarak çalıştırıp tecavüz ettiği bir kızın öyküsüydü Fadik Kız.^[4] Türkiye Barolar Birliği'nin telgrafında da hiçbir avukatın böyle bir şeyi tevessül etmeyeceği yazıyordu.

Bir başka örnek de -aşağı yukarı aynı yıllarda- Uykudan Önce programında yayınlanan, eşele-nirken bulduğu altın bir kuyumcu tarafından dolandırılan horozun öyküsü yayınlandığında yaşandı. İstanbul'dan telefonla arayan Kuyumcular Derneği Başkanı da hiçbir kuyumcunun böyle bir şey yapmayacağını söyleyip tessüflerini bildirdi. Ve daha niceleri...

Hangi görüşten olurlarsa olsunlar, sanatçılar, düşünürler, yazıp çizdikleri alışılmış ile bağdaşmadığında yönetimler tarafından özgürlüklerinden alıkonulduğunda

hep 1945 sonrası Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan Mc Carthy dönemi gelir aklıma ve ben de toplumların benzeri dönemlerinin hiçbir zaman kalıcı olamayacağını düşünürüm. Nedeni de sanatın her türlü güçlüğü açacağına, toplumları iyiye, doğruya ve güzel olana yönlendireceğine olan inancım. Yeter ki sanatçılar üslerine düşeni gereğince yapsınlar. O zaman öğrenecektir toplum alışılmıştan farklı olan düşünce ve beğenilerden ürküp korkmamayı. Toplumu değil kendi çıkarlarından başka bir şey düşünmeyenlerden sakınmayı.

Kurt Kanunu romanı yayımlandığında Kemalizm düşmanlığıyla, Devlet Ana yayımlandığında Osmanlıcılıkla, kimilerince sağcılıkla, kimilerince solculukla suçlandı Kemal Tahir. Oysa o hiçbir zaman bir siyasi partiye angaje olmamış, özgür düşünen ve yazan bir sanatçıydı. Korkanların korkusu da Kemal Tahir değil; sanatın gücüydü. •

tekinozertembd@gmail.com

1- Kemal Tahir 2- Kara Kemal (? -1926), Osmanlı devlet adamı. 3- Ömer Serim, Devlet Yapar Devlet Yakar, An Yayıncılık, 2003 İstanbul 4- Yazan: Orhan Asena.

Dünyalık
Serdar Günbilen

METE AKYOL'DAN YAZILAR

*Mete Akyol'un Hürriyet gazetesindeki
"Diz Dize-Göz Göze" adlı köşesinde yayımlanan yazısı*

Cuma Müslümanları

Ordu'nun fındık üretisi için tüccar ne ise, Antep'in fıstık üreticisi için tüccar ne ise, Tekirdağ'ın ayçiçeği üreticisi için tüccar ne ise, Silifke'nin yer fıstığı üreticisi için de odur, tüccar. Tefecidir yani.

Sadece bu saydığım bölgelerde değil, Türkiye'de küçük üreticinin bulunduğu her yerde "tüccar" sözcüğü, üreticinin dilinde gerçek anlamını yitirmiştir. "tüccar" sözcüğü, "tefeci" sözcüğü ile eşleşmiştir, üreticinin dilinde.

"Gerçi tefeci Türkiye'nin her yerinde vardır, Türkiye'nin her yerinde üreticinin ensesindedir amma, hiçbir yerin tefecileri kadar tehlikeli, Silifke'nin tefecileri kadar kan kurutucu olamazlar."

"Özellikleri nereden gelir, Silifke'nin tefecilerin?"

"Yer fıstığının özelliğinden gelir. Yer fıstığı, tohumu toprağa

düştükten en çok dört ay sonra ürününü verir. Öteki ürünlere benzer. Yer fıstığının bu özelliği ise, tüccarın, yani tefecinin işine çok yaramaktadır. Çünkü tefeci, verdiği kredinin ürün olarak karşılığını alabilmek için burada bir yıl beklemiyor. Dört ay içinde alıyor hemen alacağını."

Silifke'de küçük üretici 1500 aile, ekmeğini yer fıstığından yer. 50 tüccar ise, bu 1500 ailenin yer

fıstığını yer.

“Ekim mevsiminde tohumluk alacak paramız olmaz bizim. Bankalar da küçük üreticiyi hüviyetli adam saymadıklarından, biz gider, tüccara avuç açarız. Tüccar bana iki bin lira tohumluk kredisi verir amma, parayı elime saymadan, elimden imzayı alır. Müstahsil makbuzunu imzalattırır bana. Verdiği iki bin lirasını benden dört ay sonra, faiziyle de olsa, para olarak geri istemez. Parasının karşılığında yer fıstığı ister. İki bin lira için genel olarak, bir ton fıstık ister tüccar. Artık o yıl fıstığın kilosu kaç lira olursa olsun, işin orası beni ilgilendirmez. Ben, iki bin liranın dört aylık karşılığı olarak tüccara, bir ton fıstık vermekle ancak kapatabilirim borcumu.”

“Ya havalar kötü gider, ya da fıstığa hastalık vurur da, borcunuzu ödeyebilecek kadar fıstık alamazsanız topraktan? O zaman faiziyle de olsa, para vererek kapatamaz mısınız borcunuzu?”

Silifke’deki tefeciliğin püf noktası, meğer böyle bir durum imiş.

“İşte öyle bir vaziyet, üreticinin yandığının altı dokuzluk fotoğrafıdır. Diyelim ki, bir ton fıstık borcun yerine ancak 500 kilo fıstık verebilsin. Yani borcunun, 500 kilosunu ödeyemedin. O zaman tüccar senin boynuna atılıp, boğazını sıkıyor ki, hemen orada boğulup kurtulabilesin. Senetler çıkarıyor, pullar yapıştırıyor ve ufak bir imzacık istiyor senden. Aslında imzaladığın

borç senedi değil, ölüm fermanıdır.

O yıl fıstığın kilosu kaç? Diye-
lim ki beş lira. Sen kaç kilo borç
ödemiştin? Beş yüz kilo. Borcunu,
fıstığın o günkü fiyatı üzerinden
hesaplayıp, sana 2500 liralık borç
senedi imzalatır. Her geçen ay faiz
üstüne faiz biner ve bir yıl sonra
bakmışsın senin borç olmuş beş bin
lira.”

“Fakat bu kez yine ekim mevsimi gelmiş oluyor. Yine tohumluk parası ihtiyacınız oluyor?”

“Onu da verir yine. Hiç itiraz etmez. Sabırlı olur buranın tüccarı. Fakat ürün zamanı gelince, bu kez iki borç birden karşına çıkar. Bu kez de senden canını, parayı istemez. (İmza ver yeter) der. İmzaladığın kağıtlardan biri de, toprağının ipotek kağıdıdır. Gelecek yıl bir sihirli değnek bulur da borçlarını ödeyip, toprağının ipoteğini de çözebilirsen kurtulursun ya, böyle kurtulan şimdiye dek görülmemiştir. Kısacası sonunda toprağını da elinden alır tüccar ve sen de bu işten böylece kurtulmuş olursun.”

Vicdanı, adaleti, hükümeti, devleti, havaya uyup, unuttum ve yine havaya uyup, dinden söz ettim:

“Müslüman da değiller mi bu adamlar, Allah’a şükür?” dedim. Çevredeki köylüler, hep birlikte gülüştüler:

“Biz onlara, (Cuma müslümanları) deriz” dedi içlerinden biri, “Cumadan cumaya müslüman olurlar, ötesi gâvurdurlar hep...” •

Mayerling'den Marilyn Monroe, Virginia Woolf'a

İNTİHARLAR

Yazan:
NECEF UĞURLU

Hepsi insanlık tarihinde izleri olan ünlü insanlar, bunları bu yazıda bir araya getiren ortak noktaları yalnız ünlüleri değil, ne yazık ki intihar etmiş olmaları.

Aralarında bazılarının intiharları şüpheli; hemen bu ayrıntıyı not edelim.

Virginia Woolf'un eşine bırakmış olduğu aşk, minnet dolu mektubu "İkimizden daha mutlu

Sigmund Freud,
Cleopatra,
Mark Antony,
Brutus,
Judas Iscariot,
Hannibal,
Nero,
Virginia Woolf,
Adolf Hitler,
Ernest Hemingway,
Sylvia Plath,
Vincent van Gogh,
Jack London,
Dylan Thomas,
Judy Garland,
Rudolph Hess,
Pontius Pilate,
Socrates,
Tchaikovsky,
Elvis Presley ve
Marilyn Monroe...

bir çift olduğunu sanmam" mealinde bir cümleyle biter.

Yani mutsuz bir hayat değil intihar nedeni. Peki, nedir? Bipolar hastası ve tekrar sanrılar, sesler duymaya başlayıp

dikkatinin dağıldığını, okuyup yazamadığını anlayınca bu duruma bir daha tahammül edemeyeceğini söyleyerek hayata veda ediyor.

Nehir kenarında şapka ve eşarbi bulunuyor, boğulmuş olduğu tahmin ediliyor.

Sylvia Plath, bir başka seçkin edebiyatçı, şair.

Henüz 10 yaşında iken babasının ölümünün ardından boğazını kesmeye kalkıyor, mutfakta havagazını açıp kafasını fırına soktuğunda henüz 30 yaşında; intihar ettiğinde

Sylvia Plath

ardında iki çocuk bırakıyor. Son damlanın eşinin kendisini aldatması olduğu söyleniyor. Odalarında uyumakta olan evlatları gaz sızıntısından etkilenmesin diye kapıları bantlıyor, havlularla takviye ediyor.

Dünya intihar edenlerle dolu; Çin'de ortalama her 2 dakikada bir

Virginia Woolf

intihar vakası yaşanıyor. Yılda 250- 300 bin kişi, düşünün...

İntihar sosyal bir tabu olmasına rağmen insanlar caymıyor.

Meşhur intihar mekânlarının başında ise ABD'de Golden Gate Köprüsü geliyor. Açıldığı 1937 yılından günümüze köprüden en az 1200 kişi intihar atlayışı yapmış! Golden Gate'in nesi meşhur diye sorsak, yanıt: İntihar Atlayışları.

Fiji ise kadın intiharlarında rekor sahibi. Sosyal değerler, toplumsal yaşam koşullarının değişmesi gibi nedenlere ilaveten kabile şeflerinin ölmesi halinde eşlerinin arkalarından intihara zorlanması bir gelenek, hatta kim önce intihar ederse öbür tarafta kocasına ilk kavuşan ve ayrıcalıklı eş oluyormuş, doğru olabilir mi?... Ben Fijililerin yalancısıyım.

İntihar meselesinin tarihine bakacak olursak Eski Yunan'da yanlış bir davranış olarak düşünülüyor, ancak haklı ve savunulabilir bir yanı olması şart var.

İntihar karşıtı Plato bile 3 temel

istisna yapmış; (*Sokrates'e verilen ceza gibi.*)

Eğer devlet tarafından verilen ölüm cezası var ise, ızdırap çekilen ölümcül hastalık veya dayanılması zor bir felaket karşısında intiharı savunulabilir bir seçenek olarak görüyor.

Nitekim iki Yunan filozofu Democritus ve Speusippus yaşlılıktan

Golden Gate köprüsü

ötürü baş gösteren hastalıklarından dolayı intihar etmişler.

Epiküryenler zaten hayatın çekilmez hale geldiği zaman kişinin böyle bir hakkı olduğuna inanıyorlar. Bir nevi “sıkıldım, bir orta-bir sade, haydi bana müsaade; dünya değiştireyorum.” diyorlar.

Tuhaftır asırlar sonra Zweig aynı nedenden “Dünyayı değiştiremiyorsan, dünyayı değiştirebilirsin” diyerek intiharı tercih etmiş. Eşinin yanına uzanıp ölümünden emin olduktan sonra peşinden gitmesi ayrı bir acıklı hikayedir. Fijili de değişler ama karı koca kimse-nin oyuncağı olmak, kullanılmak istemediler anlaşılan.

Eski Roma’da ise yurttaşlara intihar yasağı yok, askerler ve esirler hariç! Birine ekonomik öbürüne vatanseverlik nedenlerinden ötürü intihar yasağı var.

Hayatı tanrıların bir armağanı olarak algılamayan Romalılar için intihar, şeref meselesi. Ölüm ile şerefsiz bir yaşamda tercih intihar.

Tıbbın günümüzdeki kadar ilerlemediği, yaşlılara bakımın zorluğunu o günlerin ilkel şartlarında düşünürsek ne demek istediklerini anlamak güç değil.

Eski ve Yeni Ahit’de ise intiharı lanetleyen satırlar yok, sadece yasadışı insan kıymına izin yok. Tam tersine dünya yaşamının önemsizliğine dair çok sözler var...

Hatta hayata değer vermediğini söyler Paul, bu minvalde dünyevi hayatın insan için gözyaşı, acılarla dolu olduğu ve ölümden sonraki hayatın cennet vaad ettiği kilise, bu içerikteki vaazlarını çoğaltınca intiharı teşvik olarak yorumlayanlar başlamışlar intihar etmeye.

Stephan Zweig ve eşi Lotte

Zweig “Dünyayı değiştiremiyorsan, dünyayı değiştirebilirsin” diyerek intiharı tercih etmiş.

Hristiyanlığın ilk yıllarında intiharlar o kadar çoğalmış ki Hristiyan cemaat yapısı ve nüfusu için ciddi bir tehdit haline gelmiş. Dünyayı kötüleyen, öbür tarafta cennet vaad eden kilise bu işin sonunu düşünmemiş!

Bu nedenle IV. Yüzyıl’da Augustine öğretisine dayanarak intihar yasaklanıp büyük günah olarak ‘adapte’ edilmiş, kitabına uydurulmuş.

Orta Çağ’da çaresizlik ve delilik

sonucu bir eylem olarak addedilip intihar edenin ölü bedenine vahşi cezalar uygulanır olmuş; yaşadığı yere asılması, sokaklarda sürüklenmesi, cesedin kalbine kazık çakılması gibi... İntihar eden için Kili-se'de usulüne uygun Hristiyan cenaze töreni ise bahis konusu değil.

Thomas Moore'un Ütopya adlı kitabı

İntihar edenlerin ölü bedenlerine karşı işlenen vahşet Rönans'la birlikte değişmeye başlamış.

Yine de dindarlar tarafından habis, berbat bir iş olarak kabul edilse de bir yumuşama var; öyle ki Thomas Moore'un 1516 da yazdığı Ütopya'sında ızdırap çeken hastaların çektikleri işkenceye son vermelerinin kutsal bir görev olarak yorumlanması ciddi bir değişim.

1777'lerde David Hume "İntihar ve Ruhun Ölümsüzlüğü"

denemesinde intiharın Allah'a iman, inanca karşıt bir görüş ve eylem olmadığını açıkça yazmış.

19. Yüzyıl'da İngiltere'de adli tabip ve sorgu yargıçları intihar vakalarını "kişinin cinnet anında olmuş" şeklinde tutanaklara geçiriyorlarmış. Herhalde dini törenlerden mahrum kalmamaları için.

Öyle veya böyle 19.

Yüzyıl'da, intihar ile

ilgili "dini yasaklar, cezalar terk ediliyor, intihar edenler rahat bir nefes alıyor" demek zor tabii; son nefes zaten verilmiş.

Ve Avrupa'da intihar sürecinde suç olmaktan yavaş yavaş çıkarılıyor, 1961'lerde bir kişinin intiharına eşlik etmek suç; ancak suç olmayan bir eyleme eşlik neden suç sorusu ise hâlâ tartışılmakta. 1930'lardan beri bu konu üzerinde ciddi araştırmalar yapılmış kitaplar

yazılmış, konferanslar verilmiş özellikle ABD ve Batı Avrupa'da. "Ölme Hakkı Organizasyonu" ise ilk defa İngiltere'de Gönüllü Ötenazi Derneği (Voluntary Euthanasia Society) adı

Gönüllü Ötenazi Derneği üyeleri

ile kurulmuş ve harekete geçmiş. Kurucular dönemin bir grup kıdemli doktorları Lord Moynihán, Canon Dick Shepherd bulabildiğim isimler.

1970'lerin ortalarında artık "Ölme Hakkı Federasyonu" şemsiyesi altında birleşen 25 ülkeden 52 ulusal organizasyon var.

İnsanı yaşatmak uğruna kendi yaşamlarından feragat eden hekimler yaşam ve ölüm hakkını tartışmayacak da kim tartışacak. Gerek felsefi gerek tıbbi anlamda bir insanın acılarına son verme hakkı öyle basit bir konu değil elbette; intihardan çok farklı yönleri olan bir mesele.

İnsan ruhunun derinliklerinden gelen bir istek ise intihar, kimileri için kâbus-tan uyanamayıp tam aksi kâbusa kalkmanın çaresizliği gibi bir şey ise hayat, belki de bir çıkış gibi düşünebilir ise de nereye açılan bir kapı bilinmiyor...

Ya da etrafındaki kötülere öldürmek yerine kendini yok eden bir fedakârlık, barışçıl bir yöntem mi? Bilemiyorum, bilmek ister miydim, onu da bilemiyorum.

"Yaşamak intihar etmekten çok daha fazla cesaret ister." diyor Camus; tıpkı "Yaşamak cesaret ister." diyen Seneca gibi.

Korkakların elindeki dünyanın savaşa susamış şu günlerinde bu bilge adamların; ölmenin değil yaşamının asıl gerçek cesaret

istediği sözlerine gel de inanma!

Her şeye rağmen edebiyat, bilim, sanat, şiirler, müzik var elimizde hayatı yaşanması kılacak, yaşama sebebi için daha ne isteriz?

Yoklarsa yokuz! Yaşamak ve ölmek arasında şeref meselesi bu olmalı.

Albert Camus:
"Yaşamak
intihar
etmekten
çok daha
fazla cesaret
ister."

Bunların yerine konulmak istenen ve çağın salgın hastalığı haline gelen TV'lerimizdeki bazı programlara, dizilere sitemimiz bundandır. Görevleri moraliteyi yükseltme olan kamu yayıncılığı ilkelerini unutmuş haldeler.

Eh, daha önce defalarca yazdığım gibi Ksantos halkı gibi yenilgiyi kabul edip topluca intihar edecek halimiz yok.

Cumhuriyetimizin temeli yaşam mücadelesidir ulusumuzun. Her şehidimiz Cumhuriyetin ilelebet payidar olması ve bizim yaşamamız için ölümüne savaşmıştır kanının son damlasına kadar.

Yaşamak bir Cumhuriyetçi için sorumluluk, minnet değil de nedir?

Hayat ne getirirse getirsin

“Çok şükür; başımı dik tutacağım Cumhuriyetim var” duası, mottosu bu yüzden benim için her mihnete değer...

Dünyada en acı intihar istatistiği ise çocuk intiharlarının dramatik bir şekilde yükselmesi olmalı. 5-14 yaş arası çocuklarda ölüm nedeni olarak 6. sırada olmasına yürek dayanmıyor.

Hindistan’da ölen kocası ile birlikte diri diri yakılan Satiler, ki kendi arzularıyla, başka bir akıl dışı bir intihar çeşidi. Neyse ki yasaklanmışlar, yine de “merdiven altı” kaçak Sati eylemleri olmuyor değilmiş.

Sati'lere ait yakılma eylemi

Film dünyasında intihar konulu filimlerden “Carpe Diem” cümlesini dillere pelesenk eden “Ölü Ozanlar Derneği” baş rol oyuncusu Robin Williams’ın da intihar etmiş olması tuhaf bir tesadüf.

Intihar filimlerinden benim yaşım-dakiler için belki de en unutulmazı “Mayerling Faciası”dır.

Avusturya İmparatorluğu’nun

tek varisi, İmparator Francis Joseph (*James Mason*) ve İmparatoriçe Sisi (*Ava Gardner*)’nın biricik oğlu Rudolf’un (*Omar Sharif*) aşık olduğu Baroness Marie Vetsera (*Catherine Deneuve*) ile başkasıyla evli olan prensin av köşkünde umutsuz aşklarını intiharla sonlandırmalarına bütün yazlık sinema ile birlikte salya sümük ağıladığımda 14-15 yaşlarındaydım.

Terence Young’ın yönettiği filmde ağlayanlar sadece biz değilmiştik ki, filmin “boxoffice”i 14.75 milyon seyirci olarak gözüküyor.

İnsan böyle durumlarda tek salağın kendisi olmadığını öğrendiğinde teselli buluyor.

Olayın gerçekleri filmin gerçeklerinden çok farklı, duygulu bakışlı, hassas ruhlu prensin av tutkusu, acımasızlığı dillere destan. Öyle ki sabahın körü ava çıkar köşke döndüğünde hayvancıkları pişirtir şölenler verirmiş. Yerleştirdiği

tuzakların başında saatlerce bekler sonra hayvanların kanlı bedenlerini eğerinden sarkıtıp şatosuna dönermiş. 1881’de evlendirildiği Belçika Kralının kızıdan sıkılmış ve 17 yaşındaki Barones Marie Vetsera ile içleri doldurulmuş ölü hayvanlarla dolu odaları meşhur mezbahaya çevirdiği Mayerling şatosunda yaşamaya başlamış. Sonunda 1889 yılının ocak ayında bu iki tuhaf sevgili

Mayerling filminin afişi
Catherine Deneuve ve Omar Sharif

aşk yuvalarında başlarına birer kurşun sıkılmış olarak bulunuyorlar. Söylentiler Prens'in yasak aşkıyla evlenmesine imkân olmadığı için önce sevgilisini sonra kendisini öldürdüğü yolunda. Ancak aradan yıllar geçip kirli ilişkiler bir bir su üstüne çıkınca İmparatorluğun içindeki gizli hesaplaşmalar sonucu iki sevgilinin öldürüldükleri savı güçleniyor.

Prens'in beklenmedik ölümünden sonra facianın olduğu mekân babası tarafından yıktırılıp manastır yaptırılıyor ve bir süre sonra veliaht prensin yerine amcası Ludwig geçiyor. O da tifodan ölünce bu sefer onun yerini de yine av meraklısı

avladığı binlerce hayvanın sayısını övünen Arşidük Frank Ferdinand alıyor. Ailenin hayvansever olduğu söylenemez. Arşidük bir Sırp milliyetçisinin kurşunuyla öldürülünce malûm I. Dünya Savaşı başlıyor.

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Veliaht Prensi Rudolf ve sevgilisi, Barones Marie Vetsera'ya gerçekte ne oldu?

Rudolph Marie'yi vurup saatlerce uzandı mı yanında, kendi şakağına ateş etmeden önce, yoksa özel uşağı Loshek ve av arkadaşı Kont Hoyos'un, öldükleri odaya girdiklerinde zannettikleri gibi zehir içmiş olabilir mi?

Öte yandan Prens'in ölümü kurtuluş muydu onun gibi biri için?

Mesela şimdi büyük kısmı Viyana Ziraat Fakültesi'ndeki o mineral koleksiyonunu yapan bir doğa bilimcisi, 10 yabancı dil bilen, felsefeye, sanata ve tarihe meraklı, Fransız Devrimi ve Voltaire hayranı

Ava Gardner ve James Mason
Mayerling filminde

bir genç adam olduğu söylenen de aynı prens.

Çek Krallığı'yla birlikte üçlü federatif bir imparatorluk kurmak gibi liberal fikirlerini anonim imzalarla yazan, muhafazakârlığın ucundan kenarından geçmemiş bir 'prens' olduğu da söylentiler arasında.

Prens Rudolf

Mary Vetsera

Prensın kraliyet mezarlığına gömülebilmesi için, babası İmparator Franz Joseph'in, Papa'dan izin alma isteminde belirttiği gibi, intiharın bir cinnet sonucu olduğu acaba doğru muydu? Cenaze töreninde ellerinde niçin içi pamuk dolu eldivenler vardı? Yoksa birileriyle ölümüne dövüşmüş müydü ölmeden önce?

Eşine mutluluklar dilediği son mektubunda ise kâhya, sekreter, öğretmen, mürebbiyeye kadar herkese teşekkür minnet dileklerini iletmesini isterken anne ve babasına ait tek bir satır olmaması çok tuhaf.

Aldattığı eşine Rudolph'un

mektubu şöyle sonlanıyor: "Seni hüznüle, elemle kucaklıyorum. Temiz adımı korumanın tek yolu olan ölüme huzurla, sükûnla gidiyorum.

İmza, Seni seven Rudolf."

Marie'ye aşkı ne oldu peki? Biz filmde boşuna mı ağladık 14.75 milyon kişi!... Franz Joseph oğlunun

yenilikçi fikirleriyle imparatorluğa verebileceği zararları anlatanlara "Gereğini yapın..." mı dedi acaba? Hükümdarlık kolay değil, acımasızlık ister ama yoksa "gereğini" Şansölye von Bismarck mı yaptırdı?

Ve herkes öldüğüne göre şimdi geride tek bir soru kalıyor: Şayet Rudolf geçebil-

seydi tahta, Birinci Dünya Savaşı çıkar mıydı yine?

Herhalde tarihin çok tartışmalı intiharlarından biridir "Mayerling Faciası." Marilyn Monreo'nun intiharının arkasındaki şaibeler solda sıfır kalır.

Velhasıl bu yazının son sözleri cennet mekân olsun Şair Edip Cansever'in "Amerikan Bilardo-suyla Penguen" şiirinden bir mısra olsun:

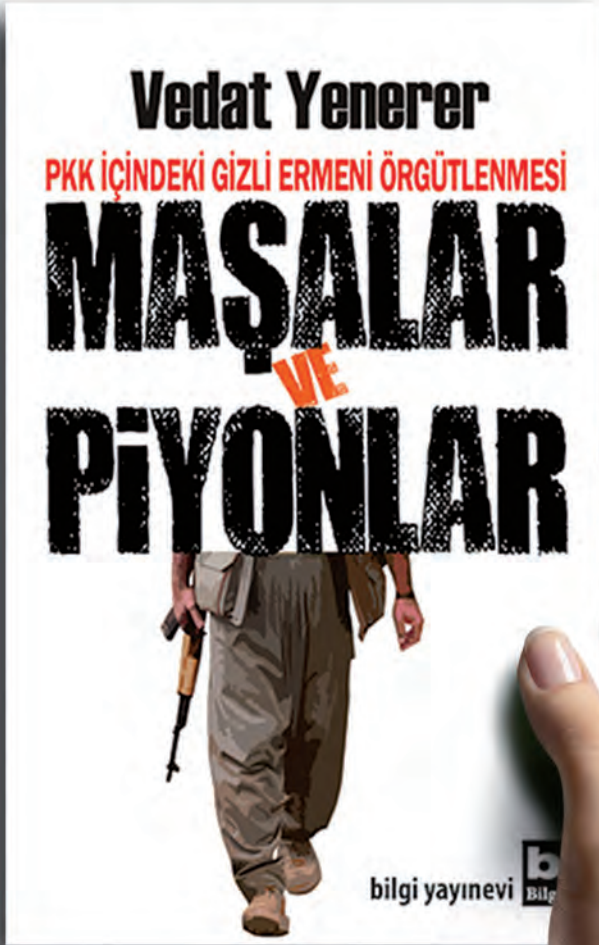
*Doğrusu elinizden ne gelir ki
Siz dolgun yaşamaya bakın
günleri*

Sevgi ve saygıyla efendim... •

necefugurlu@gmail.com

PKK içindeki Ermeniler bir efsane olarak hep söylenmiştir. Bunun bir efsane değil çok önemli bir gerçek olduğunu araştırmacı gazeteci Vedat Yenerer bu çalışmasında delilleri ile ortaya koyuyor. Yenerer, yüzlerce kaynağa dağılan bilgileri, imaları ve kanıtları büyük bir titizlikle toplayarak bir araya getirmiş. Yenerer'in bu çalışması ile PKK içindeki gizli Ermeni örgütlenmesi olanca açıklığı ile ortaya çıkıyor. (...) Umarım bu kitabı PKK'ya değişik nedenlerle sempati duyanlar da okur. O kadar çok öğrenecekleri ve ders alacakları şey var ki bu kitapta. Eline sağlık Sevgili Vedat.

Prof. Dr. Ümit Özdağ

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bir Resim Bir Öykü

Haluk Erdemol

Kambyses'in Yargısı

Tarihsel bir anekdotu iki sahneye bölerek anlatan bu 'diptych' (birbirine menteşeli iki tahta panel) MÖ 529-522 arasında hüküm süren Pers-Akamenid kralı 2. Kambyses'in (Kambiz), rüşvet yeddiği kanıtlanan bir yargıcı kişisel yargısıyla ölüme mahkûm etmesini ve cezanın infazını betimliyor.

Kambiz MÖ 546'da Lidya kralı Kroesus'u (Krezüs) yenerek Anadolu'yu ele geçiren Cyrus'un (Kiros) büyük oğluydu. Kral olur olmaz Mısır'ın kuzeyini topraklarına katmıştı.

Kral Kambiz rüşvet kabul ederek haksız bir karar veren yargıcı Sisamnes'in yerine onun oğlu Otanes'i atamış ve babasına uygulanan korkunç cezanın somut kalıntılarıyla başbaşa bırakmıştı onu.

Ressam: Gerard David (1460-1523)

Olay Herodot'un Tarih kitabında bir paragrafta özlü biçimde anlatılıyor.

“Otanes, babası para karşılığında haksız bir karar verdiği için kral Kambiz tarafından ölüme mahkûm edilip derisi yüzdürülen kraliyet yargıcılarından Sisamnes'in oğluydu. Kambiz, Sisamnes'in

derisini yüzdürdükten sonra şeritler halinde kestirerek onun yargıçlık görevi sırasında oturduğu koltuğu o derilerle kaplatmıştı. Kambiz daha sonra Sisamnes'in oğlunu babasının görev yapmış olduğu mahkemeye yargıç olarak atamış ve yargılamaları sırasında oturduğu koltuğun nasıl bir koltuk olduğunu asla unutmamasını tembih etmişti.”

Bruges belediye meclisinin amacı panelleri sergileyerek insanların ders almalarını sağlamaktı.

suçu eskitmeyeceği yolundaki mecazi vurguyla aynı amaca hizmet ediyordu.

Yapıtı ressam David'e sipariş eden Bruges (Brüj) belediye meclisinin amacı panelleri belediyenin ana salonuna koymak suretiyle insanların ders almalarını sağlamaktı. MÖ 6. yüzyılda yaşamış karakterlerin 15. yüzyıl giysileri içinde betimlenmesi de zamanın

Sol panelde kırmızı cübbesi içinde umutsuz bir yüz ifadesiyle oturan Sisamnes'i ve karşısında el ve avuç hareketleriyle para/rüşvet eylemini onun yüzüne vuran Kral'ı görüyoruz.

Sağ panelde infaz sürmektedir. İşlediği suçla yargıçlık onurunu ayağa düşüren yargıcın kırmızı cübbesi de ayaklar altındadır.

Panellerden algıladığımız yargı-ceza-infaz sürecinin devamlılığına bu sürecin öncesi

ve sonrası da iki ayrıntıyla eklemle-nerek öyküde bütünlük sağlanıyor: Sol panelde, sol üstte siyah kemerli balkonda eski yargıcı rüşvet alırken; sağ panelin sağ üst köşesinde yeni yargıcı babasının izlerini taşıyan koltuğunda otururken görüyoruz.

halukerdemolbd@gmail.com

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Dünyanın
en güzel
tuz kasabası

Hallstatt

Yemyeşil ormanlarla kaplı, yüksek dağların çevrelediği gölün kıyısındaki küçük kasabaya, 350 metre yükseklikteki bir platformdan kuş bakışı bakıyorum. Dağdan göle doğru uzanan bu platformun ucunda, kollarımı iki yana açmış aşağıya bakarken sanki gerçekten de manzarayı gökyüzünde uçan bir kuşun gözlerinden görüyorum. Tam altımda, içi yeşil kadife kumaşla kaplı, derin gümüş bir çanaktaki durgun suyu andıran gölün kenarında yer alan Hallstatt, tuz kasabası anlamındaki adını Keltçe tuz olan “Hal” kelimesinden alıyor.

Avusturya’da, UNESCO Dünya Kültür Mirası listesindeki Hallstatt Dachstein Salzkammergut bölgesindeki kasaba dünyadaki en eski tuz madenine de ev sahipliği yapıyor. Ben de bu madenin bulunduğu

Salzberg dağından gölün üzerine uzanan üçgen şeklindeki “Gökyüzü Yürüyüşü-Dünya Mirası Manzarası” adlı platformun üzerindeyim. Bir zamanlar kasabayı savunmak için yapılmış bir gözetleme kulesi ve madenin yöneticisinin evi olan Rudolfsturm adlı yapının önündeki bu platform göl, dağlar ve kasabaların muhteşem manzarasını görmeme imkan veriyor.

Yerel yemekler, kahve ve tatlılar sunan bir restoran-kafe olarak kullanılan Rudolfsturm’un arkasından dağa doğru devam eden patika yolu takip edip Salzwerten adlı tuz madeninde düzenlenen tura katılıyorum. Tulum giyerek, tünellerden geçip, çeşitli filmler izleyerek, kaydıraklardan kaydığımız, tuz kristalleri ve minik göller görerek tamamladığımız bu keyifli turun sonunda funikülerle aşağıya inip Hallstatt’ın merkezine yürüyorum.

Burada tarih öncesi çağlarda başlayan yaşam, MÖ II. yüzyılda

tuz yatakları-
nın keşfi ile
değişmiş. Tuz
ticareti zamanla
bölgedeki
kasabaların
gelişmesini ve
zenginleşme-
sini sağlamış.

18. ve 19.
yüzyıllarda çok
seyahat etmiş

olan kaşif Alexander Von Humbol-
dt'un deyimıyla "Dünyadaki en
güzel göl kenarı kasabası" olan
Hallstatt'ın merkezi, 1750 yılında
çıkan yangında ahşap yapıların
yanmasından sonra Barok tarzda bir
mimari ile yeniden inşa edilmiş.

Kasaba sunduğu olağanüstü
manzaralarla 19. yüzyılda roman
yazarı Adalbert Stifler ve şair Franz
Grillparzer'in ilgisini çekmiş.
Biedermeier okulunda yetişmiş
ressamların tablolarında da yer
almaya başlayınca buraya gelen
turist sayısı giderek artmış. Günü-
müzde dünyanın en çok fotoğrafı
çekilen kasabalarından biri olan
Hallstatt'ın bir kopyası da Çin'in
madencilik şirketi Minmetals
firması tarafından Huizhou'da
inşa edilmiş. Hallstatt'a nereden
bakarsanız bakın her noktası size
çok güzel manzaralar sunuyor.
Bahçeli ahşap evlerin önünden,
içinde ördeklerin yüzdüğü su
kanallarının yanından geçiyorum.
Göl kenarından devam eden yol
beni kasabanın merkezindeki tarihi

pazar meydanına getiriyor. Resto-
ran, kafe, bar ve otellerin yer aldığı
bu meydan etrafını çevreleyen,
çiçeklerle süslü, renkli binalarla
çok güzel görünüyor. Yılın farklı
dönemlerinde dini geçit törenleri,
konserler, çocuk partisi ve Noel
pazarı gibi etkinliklerin yapıldığı
meydandaki Hallstatt Dünya Kültür
Mirası Müzesi'ni gezenler dijital ve
modern tekniklerle 7000 yıl önceye
gidip, geçmişte kasabada kimlerin,
nasıl yaşadığına dair bilgiler edine-
biliyor.

St. Michael Kilisesi (üstte) ve kilisede bulunan "Kemik Evi"

Kasabanın en ilgi çeken yerlerinden biri olan St. Michael Kilisesi'ndeki "Kemik Evi"nde 600'ü

boyanmış ve ailelere göre gruplandırılmış 1200'den fazla kafatası yer alıyor. Mezarlıktaki yer sıkıntısı nedeniyle 18.yüzyılda başlayan bir geleneğe göre mevcut bir mezar yeri yeniden kullanıldığında mezardaki kafatası ve kemikler "Kemik Evi"ne getirilerek dekoratif bir şekilde boyanıp etiketlenmiş ve isteyenler burayı bir müzeymiş gibi gezebiliyor. Dar sokaklarda, doğal tuzlar, tasarım takılar, yerel kıyafetler ve çeşitli hediyelik eşyalar satan mağazalar ve kafeler arasında yürüdükten sonra küçük bir tekne kiralayarak gölde geziye çıkıyorum. Kuğuların yanından geçip bir süre gezdikten sonra kıyıya geri dönerken gördüğüm manzara tıpkı gezi yazarı ve doktor Franz Satori'nin 1813 yılında yazdığı şu cümlelerdeki gibi: "Henüz Hallstatt kadar garip konumlanmış bir yer görmedim. Dar ve eğimli göl kıyısına yapılmış kırlangıç yuvaları gibi inşa edilmiş, birbirinin üzerinde oturur gibi görünen evler gölün parlak yeşil renginde yansıyor." •

izlensentokerbd@gmail.com

Enerji iştahımız uygarlığımızın geleceğini belirleyecek

Teknoloji son 5 bin yıl içinde önemli ölçüde ilerledi ve dünyamız da bunun kanıtı niteliğindeki izleri taşıyor. Doğayı, iklimi ve biyolojik çeşitliliği değiştirdik. Yaşayanlar için gökdelenler, ölülerimiz için mezarlar yaptık. Belki de en önemlisi, gezegenimiz dünyanın enerjisinin bir bölümünü kullanmayı öğrendik. Fakat daha fazla enerjiye olan açlığımız devam ediyor. Enerjiye yönelik bu doyumsuz iştahımız, gelecek 5 bin yıl içinde de insan uygarlığının gidişatını belirlemeye devam edecek. Bunun bir sonucu olarak da, 7010 yılında dünyanın nasıl göründüğünü etkileyecek.

Çeviri: SABRİYE AŞIR

1964 yılında Rus Astrofizikçi Nikolay Kardaşev, bir uygarlığın teknik ilerlemesinin yurttaşların enerji kullanımıyla doğrudan ilişkili olduğunu kuramlaştırdı. Bu bağlamda Kardaşev, galaksideki ileri uygarlıklar için üç sınıflandırmayı tanımladı: Tip 1 uygarlıklar gezegensel enerjinin efendileridir.

Yani bütün bir dünyanın enerjisini kullanabilirler. Tip 2 uygarlıklar bütün bir yıldız sisteminin enerjisini toplayabilirler. Nikolay Kardaşev

Tip 3 uygarlıklar galaktik ölçekteki bir enerjiye hükmederler.

Kozmologlar, gelecek uygarlıkların ve dünya dışı uygarlıkların teknik ilerlemelerine dair öngörülerde bulunmak için Kardaşev Ölçeği'ni kullanır. Günümüz insanları mevcut durumda bu ölçekte dahi yer almıyor. Aslında bir Tip 0 uygarlığıyız ama önünde sonunda Tip 1 haline geleceğiz. Kardaşev de şahsen bu geçişin olacağını öngördü. Peki bu ne zaman gerçekleşecek?

Teorik Fizikçi ve Fütürist

Kendimizi savaşlarla yok edebilir ya da farkında olmadan gezegenimizi nanoteknolojiyle berbat edebiliriz.

Michio Kaku, Tip 1'e geçişin yalnızca yüz yıl içinde gerçekleşeceğini öngörüyor. Fizikçi Freeman Dyson'un tahmini de bunun 200 yıldan az zaman alacağı yönünde. Kardaşev ise daha önce, Tip 2 durumuna ulaşmanın yalnızca 3 bin 200 yıl süreceğini öngörmüştü. İnsanlık eğer 7010 yılı itibarıyla en azından Tip 1 durumuna ulaşmış olursa, atmosferik ve jeotermal enerjileri yönetme ve kontrol etme yeteneğine sahip olacaktır.

Savaşlar ve kendi kendini yok

etmesi yine de insanlığın varlığını sürdürmesine yönelik tehdit oluşturabilir ancak çevreyle ilgili endişeler geçmişte kalmış olacak. Bu noktada, eğer Tip 2 durumuna geçmeyi başarısak 71. yüzyıl insanları daha da üstün teknolojik güç sahibi olacak.

Fizikçi Freeman Dyson böylesi bir uygarlığın bir yıldızı uydular kümesiyle sarmalayarak enerjisini toplayabileceğini ileri sürdü. Tip 2 uygarlığın yıldızlar arası yolculuk ve tüm gezegenleri hareket ettirme yeteneğini de içeren diğer bazı kuramsal özellikleri, genetik ve

programlama alanlarında gerçekleşen her türlü buluşun en üst sıralarında yer alıyordu.

Gelecekteki bu tür insanlar kültürel ve hatta nörolojik açıdan muhtemelen bizden son derece farklı olacaklar. Fütüristlerin ve filozofların insanüstü ya da insan ötesi

dedikleri onlar olabilir. Her halükarda 5 bin yıl içinde pek çok şey olabilir. Kendimizi savaşlarla yok edebilir ya da farkında olmadan gezegenimizi nanoteknolojiyle berbat edebiliriz. Belki de asteroit ya da kuyruklu yıldız çarpışmaları tehdidini bertaraf etmekte başarısız olacağız. Kendimizi o seviyeye taşıyamadan çok önce dünya dışı bir Tip 2 uygarlığıyla bile karşılaşabiliriz. •

Kaynak: howstuffworks.com, "What will Earth look like in 5,000 years?", Robert Lamb

■ Ülkemizde çok sesli müzik tekniklerini kullanarak eser yazan ilk bestecilerimizden biri:

Ahmet Adnan Saygun

Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk devlet sanatçısı ve ilk Türk operasının bestecisi olan Ahmet Adnan Saygun, 7 Eylül 1907'de İzmir'de doğdu. 13 yaşında iken İsmail Zühtü Bey'den kuram, Rosati ve Tevfik Bey'den piyano dersleri alarak müzik eğitime başladı. 1922 yılında, Türkiye'de çok sesli müzik tekniklerini kullanarak eser yazan ilk bestecilerden biri ve piano virtüezi olan. Macar Tevfik Bey'in öğrencisi oldu 1927-1928 yılları arasında "Re Majör Senfoni" adlı eserini besteleyen Saygun, 1928 yılında devlet bursuyla Paris'e gönderildi. Burada bestelediği Divertissement adlı orkestra eseri Gabriel Pierné yönetimindeki Colonne Orkestrası tarafından Paris, Varşova, Rusya ve Belçika'da seslendirildi.

1942 yılında tamamladığı Yunus Emre Oratoryosu 25 Mayıs 1946'da Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde çalınan ve büyük başarı kazanan bu eseri daha sonra Paris'te ve 1958'de Birleşmiş Milletler'in kuruluş

yıl dönümü vesilesiyle New York'ta ünlü orkestra şefi Leopold Stokowski yönetiminde seslendirildi.

Kerem, Köroğlu, Gilgameş başta olmak üzere üç opera, "Atatürk'e ve Anadolu'ya Destan" gibi koral eserlerin yanı sıra 5 senfoni, çeşitli konçertolar, orkestra, koro, oda müziği eserleri, vokal ve enstrümantal parçalar, sayısız türkü derlemeleri, kitaplar, araştırmalar, makaleler yazdı.

Eserleri New York NBC, Orchestre Colonne, Berlin Senfoni, Bavyera Radyo Senfoni, Viyana Filarmoni, Viyana Radyo Senfoni, Moskova Senfoni, Sovyet Devlet Senfoni, Moskova Radyo Senfoni, Londra Filarmoni, Kraliyet Filarmoni, Northern Sinfonia, Julliard Quartet gibi topluluklar ve Yo-Yo Ma gibi virtüözler tarafından seslendirilen ilk devlet sanatçımız 6 Ocak 1991 tarihinde hayatını kaybetti. •

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

Bir Zamanlar Çocuktuk

Keşke *Bugün 23 Nisan,* *neşe doluyor insan* diye başlayabilseydim...

Bazen “Kim daha şanslı?” diye düşünüyorum. Şimdi ciddi anne-baba kimliğine bürünmüş dünün çocukları bizler mi yoksa çocukluk ve yetişkinlik arasında bir yerlerde sıkışıp kalan günümüz çocukları mı?

Bizim çocukluğumuz ara sokaklarda oyun oynayarak, ağaç tepelerine tırmanarak, elimizdeki kiremit parçasıyla yere şekiller çizip, sek sek oynayarak, ip atlayarak geçti. Belki ailemizin maddi olanakları kısıtlıydı ve istediğimiz her şeyi alım gücü yoktu ama maddiyat kimin umurundaydı ki!

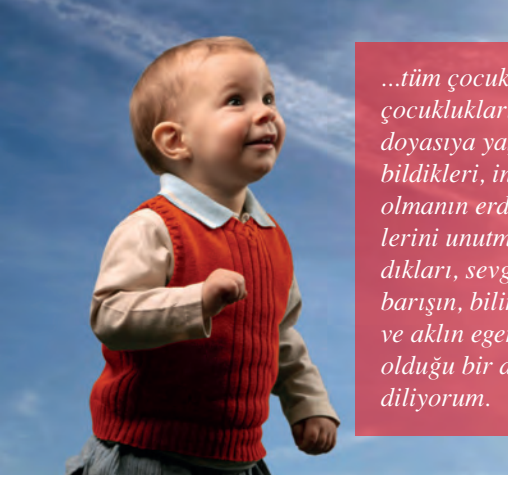
Rengârenk uçurtmalarımız gökyüzünde salınırken, evrenin hakimiydik sanki hepimiz. Bizim elektronik oyuncak koleksiyonumuz yoktu ama sakızlardan çıkan resimli kartlar, gazoz kapakları, düğmeler, misketler en

değerli hazinemizdi. Sokaklarda koşmaktan, düşmekten dizlerimiz, dirseklerimizden yara, bere, çizik eksik olmazdı.

Kış akşamları sıcacık sobanın etrafında oturup, yarı uyuklayarak aile büyüklerinin çocukluk öykülerini dinlemenin tadına doyum olmazdı. Annemin anlattığı çocukluk öykülerini dinlerken annemi ve teyzemi çocuk olarak ağacın tepesine tırmanmış hayal etmek çok mutlu ederdi beni. O öyküler sayesinde aramızdaki yaş farkı kalkar, bazen annemi oyun arkadaşı gibi görürdüm.

Şimdi çocuklarımızın gözlerine bakarken “Aramızdaki yaş farkının uçuruma dönüşmesinin nedeni ne olabilir?” diye düşünüyoruz. “Çocuklarımızın gözlerinin içine bakarken” mi dedim? Haydi, lütfen dürüstçe yanıtlayalım, en son ne zaman çocuğumuzun gözlerinin içine baktık? Sabah bir telaşla evden çıkıp yoğun bir günün akşamında gerçekten çocuğumuzun gözlerinin içine bakarak çocukluk

öykülerimizi anlatacak zaman ve enerjimiz var mı? Çocuklarımız okul çağındaysa böyle bir soruyu sormak bile anlamsız çünkü büyük olasılıkla okuldan sonra akşam geç saatlere dek kurstan kursa koşuyorlardır ve göz göze geldiğimizde meraklı bir çocuğun değil, yorgun bir yetişkinin gözleriyle karşılaşacağız büyük olasılıkla.

*...tüm çocukların
çocukluklarını
doyasıya yaşaya-
bildikleri, insan
olmanın erdem-
lerini unutmada-
dıkları, sevginin,
barışın, bilim
ve aklın egemen
olduğu bir dünya
diliyorum.*

Bizler rengi soluk okul önlüklerimizle sınıflarda “Kuş sesleri ovalara yayılır” diye neşeyle şarkı söyledik, mandolin ya da melodika çalmayı öğrendik. Çocuklarımız ise müzik ve spor derslerinde sınavlara hazırlanmak için matematik, fizik soruları çözüyorlar.

Sahip olduğumuz her şey için çabalamak zorundaydık, mücadele etmeyi, başarıya adım adım yaklaşmayı ve sahip olduklarımızın değerini bilmeyi öğrendik ama öğrendiklerimizi çocuklarımıza aktarmakta sınıfta kaldık. Onlara her şeyi altın

tepsilerde sunduk, en küçük sorunlarında, hayatlarını kolaylaştırmak adına onların alması gereken sorumluluğu biz üstlendik, istedikleri her şeyi “içimizdeki çocuğa alırcasına” aldık. Sahip olduklarının değerini bilmediklerinde de onları suçladık, kendimizi değil.

Hedeflerini bizler belirledik çoğu kez, onlar değil. Dizginleri bizim elimizde yarış atları gibi kurs-tan kursa koşarlarken önce düşlerini çaldık, sonra uçurtmalarını. Gökyüzü giderek daraldı, ev-okul-kurs üçgeni arasında duvarlarla sınırladık yaşamlarını. Okuma yazmayı öğrenmeden ellerinde elektronik oyuncakları ile oynarken yaratıcılıklarını öldürebileceğimiz gelmedi aklımıza, ne denli zeki olduklarıyla gurur duyduk. Aramızdaki uçurum giderek açıldı.

Yıllar sonra çocuklarımız çocuklarına hangi çocukluk anılarını anlatarak yaş farkını kapatacaklar sizce? Belki de çocukluk döneminin sınırları giderek küçülecek bu gidişle.

Ata'mızın armağanı 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını kutlarken, bir zamanlar çocuk olduğumuzu unutmadığımız, tüm çocukların çocukluklarını doyasıya yaşayabildikleri, insan olmanın erdemlerini unutmadıkları, sevginin, barışın, bilim ve aklın egemen olduğu bir dünya diliyorum. •

nuraybartoschekbd@gmail.com

Elektrikli Araçlarla Geleceğe Bir “Gezinti”

Son yıllarda kullanımı giderek artan elektrikli araçlar ve bunların gelecekteki rolleri üzerine, farklı görüş ve beklentiler var. Köşe sınırları elverdiğince, konuyla ilgili bazı tanım ve alt başlıklar üzerinden değinmeler yapmaya çalışacağız.

Elektrikli araçlar ve farklı tipleri

Yakıt olarak kısmen ya da tamamen elektrik kullanan araçların genel adı olarak, “elektrikli araçlar” tanımlaması kullanılıyor. En genel hatlarıyla, dört farklı tipten söz edebiliriz:

Hibrit Elektrikli Araçlar, Eklen-tili (plug-in) Hibrit Elektrikli Araçlar ve (Tamamen) Elektrikli Araçlar

ve Yakıt Hücresel Elektrikli Araçlar.

Hibrit (Melez) Elektrikli Araçlar:¹

Hibrit elektrikli araçlar, içten yanmalı bir motorla çalışan, konvansiyonel ya da alternatif yakıt kullanan ve bir bataryada depolanmış elektriği de kullanan araçlardır. Şarj etmenize ihtiyaç olmayan bu çeşitte, bir batarya, içten yanmalı motor tarafından, klasik otomobillerdeki gibi aküyü doldurur. Sadece elektrikli motorla, ufak mesafeleri düşük hızlarda gidebilen tipleri mevcut olan bu otomobillerde asıl yük, benzinli motordadır.² Arabanın hareketi sırasında yapılan fren (sürtünme) nedeniyle oluşan ve balata-diski ısıtan kayıp enerji, bu araçtaki sistem sayesinde bataryanın şarj edilmesine yarayan enerjiye dönüştürülür.

Elektrikli motor, gerektiğinde güç desteği verir. Sistemin temel mantığı ve amacı, benzin tasarrufu ve az tüketim sağlamasıdır.

Eklentili (Plug-in)

Hibrit (Melez)

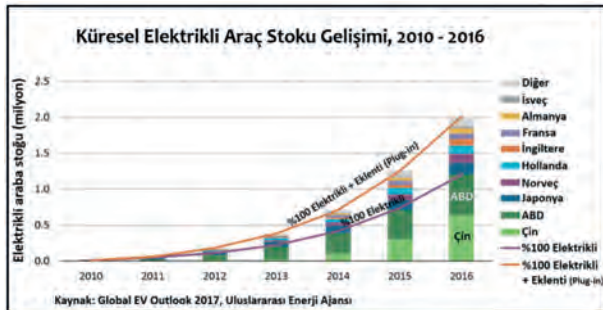
Elektrikli

Araçlar: Bu tür araçlarda da tıpkı hibrit araçlardaki gibi; hem içten yanmalı

motor, hem de elektrikli motor mevcuttur. Hibritlerden farkı ise gerek duyulduğunda, bir elektrik kaynağına bağlanarak şarj edilebilmesidir. Elektrikli motoru, salt hibrit olandan daha güçlü, bataryası ise daha büyüktür. Bazı modellerde normal hibritlerin tam tersi durum oluşabilir; yani elektrikli motora benzinli motor yardımcı olur.³ Kimi modelleri, sadece elektrikle 70 mil civarında (112 kilometre) yol alabilir ve tüm modeller, konvansiyonel hibritler gibi sadece benzinle de çalışabilir. Buna karşın uzun mesafelerde, yüksek hızlarda veya şarj edememe durumunda, yine içten yanmalı motor devreye girer.

(Tamamen) Elektrikli Araçlar:

“%100 elektrikli araçlar” olarak da adlandırılan bu türde, sadece bir

elektrikli motor ve batarya mevcuttur. Tek güç kaynağı batarya olduğu için de şarj edilmeye gereksinimi vardır. Benzin ya da alternatif bir yakıtla çalışacak düzeneği yoktur. Araçların modeline göre de bir kez şarj edilerek gidebileceği mesafe değişmektedir. Performansı diğer türlerden yüksek, bakım maliyeti ise daha düşüktür.

Yakıt Hücreli Elektrikli Araçlar:

Elektrikli otomobillerden farklı olarak enerjiyi hidrojen tanklarında, hidrojen formunda saklar. Daha sonra hidrojeni, yakıt hücrelerinden geçirerek, elektrikli motorun kullanabileceği güç haline getirir. Önemli dezavantajları, ülke genelinde bir hidrojen istasyonu altyapısı kurulması gerekliliğinin yanı sıra, hidrojenin uçuculuğu ve yanıcılığı nedeniyle, önemli güvenlik sorunlarının varlığıdır. Performansı da bataryalı araçlara oranla daha azdır. Hidrojen, birincil bir yakıt türü olmadığından, diğer yakıtlardan elde edilmesi gereken ve üretilmesi henüz çok pahalı olan ikincil bir yakıt konumundadır.

Elektrikli Araçların Mevcut Konumu

Dünyada 2016 yılında satılan elektrikli araba sayısı, 750 bin araba ile yeni bir rekora ulaşmıştır. Yolcu taşıma amaçlı olarak kullanılan

Dünyada 2016 yılında satılan elektrikli araba sayısı, 750 bin araba ile yeni bir rekora ulaşmıştır.

hafif araçlar içinde, elektrikli araç kullanma oranı en yüksek ülke Norveç'tir (% 29'u elektrikli). Onu, elektrikli araçların % 6,4'lük payı ile Hollanda ve % 3,4 ile İsveç izliyor. Çin, Fransa ve İngiltere'de ise bu pay % 1,5 civarındadır.

Nüfusu 1,38 milyara ulaşan Çin, elektrikli araç sayısında (648 bin) ve küresel stoktaki payında (% 32), ilk sırada, ABD % 28'lik payı ile (563 bin) ikinci sıradadır. Çin, herkese açık, yavaş ya da hızlı şarj olanağı sağlayan noktalar açısından da bu üstünlüğü elinde tutuyor.

2016 özelinde Çin, elektrikli araçların % 40'ının satıldığı (336 bin araç) en büyük Pazar olmuştur. 2015'te 1 milyon sınırını geçen küresel elektrik arabaları

stoku, 2016 sonunda 2 milyonu aşmış durumdadır.⁴ 2015'e kadar, elektrikli araç stokunun en büyük bölümü ABD'deydi. 2016'da Çin, küresel stokun üçte birine erişerek, ilk sıraya yerleşti.

Çin, 200 milyon iki tekerlekli elektrikli araç, 3-4 milyon civarında düşük süratli elektrikli araç ve 300 binden fazla elektrikli otobüsle, ulaştırmada elektrifikasyonun dünya lideri durumundadır.

Ancak, yıllık elektrikli araç artış oranları, son 5 yılda, önceki yıllara kıyasla görece düşük gerçekleşmiştir. 2016'da bir önceki yıla göre % 60 olarak gerçekleşen artış oranı, 2015'te % 77, 2014'te % 85 olmuştur.

Küresel ölçekte, elektrikli araçların toplam araçlara oranı, yolcu

taşıyan hafif hizmet taşıtları içinde sadece % 0,2'dir. Dolayısıyla, elektrikli araçların petrol tüketimini azaltma ve küresel iklim değişikliğine yapmaları umut edilen olumlu katkı açısından, henüz son derece yetersiz bir orana ulaşılabilmişinin altının çizilmesi gerekmektedir.

AR-GE çalışmaları, piyasadaki payının artması ve seri üretim süreçleri sayesinde, batarya maliyetleri azalmakta ve bataryaların enerji depolama kapasiteleri artmaktadır. Bu sayede, elektrikli araçların, maliyet açısından içten yanmalı motorlarla rekabet kapasiteleri yükselmektedir. Uluslararası Enerji Ajansı'na göre, (farklı senaryolara göre) 2020'de 9- 20 milyon, 2025'te ise 40-70 milyon civarında elektrikli araç stokuna ulaşılması mümkün olacaktır.

Elektrikli Araçların Geleceği ve Teşvikler Üzerine⁵

İyimser sayılabilecek bu beklentilere karşın, elektrikli araçların geleceğini uygulanan politikalar (kısıtlar, teşvikler, alternatif araçlardaki gelişmeler, vb.) önemli ölçüde etkilemektedir. Bugüne kadar elektrik araç piyasaları ve şarj alt yapısı için getirilen başlıca destek mekanizmaları şöyle

AR-GE çalışmaları ile batarya maliyetleri azalırken enerji depolama kapasiteleri artmakta ve **elektrikli araçların içten yanmalı motorlarla rekabet kapasiteleri yükselmektedir.**

özetlenebilir:

- Destekler genelde; elektrikli araç kullanımının cazibesini arttıracak politikalar (kısıtlar, teşvikler, alternatif araçlardaki gelişmeler, vb.), yenilikçi teknolojiler, talimat ve düzenlemeler, finansal teşvikler ve diğer piyasa uygulamalarına yönelik AR-GE ve yaygınlaştırma faaliyetleri biçiminde gerçekleşmektedir. Kamu araçlarının elektrikli araç olarak temini yöntemi (Eylemle öncülük etmek) de elektrikli araç kullanımının hızla artması için önemli bir uygulamadır. Bu uygulamada, hükümete ait araçlar, otobüsler, polis araçları ve çöp arabaları gibi kamu araçlarının elektrikli olması tercih edilmektedir.

• Elektrikli Araç

Destek Ekipmanlarının (imalat ve kullanım) yaygınlaşabilmesi için, farklı yasal ve parasal düzenlemelerin olduğu bir küresel sistemde, birbiriyle bağlantılı ve uyumlu çalışabilecek bir işletim sisteminin kurulabilmesi önemlidir.

Sürücülerin farklı şehir, eyalet ya da ülkelerdeki farklı şarj alt yapısı ve ödeme yöntemleriyle karşılaşması yerine; standartlaşma, bütünselik bir sistemin kurulabilmesi, finansal teşvikler, düzenlemeler ve ruhsat alımlarında kolaylıklar sağlanması, kritik önemdedir.

Bazı şehirler (yerel yönetim), ister 2 tekerli, ister eklentili hibrit ya da otobüsler olsun; elektrikli araçların yaygınlaşması ve geçişin hızlanmasında öncü rol oynamaktadırlar. Bu kentler, elektrikli araçlar ve destek ekipmanları konusunda elde ettikleri deneyim ve başarılarıyla, bir yandan olumlu örnek oluştururken, diğer yandan diğer şehirler ve ülkeler için, en üstün ve uygun yöntemin bulunmasında yol gösterici olmaktadır.

2025'ten itibaren fosil yakıtlı çalışan araçları yasaklayacak olan Amsterdam, ilginç örneklerden birini; arzu eden elektrikli araç sahiplerine, belli koşullar altında

Amsterdam'da park yerinde bir şarj ünitesi

şarj olanağı sunarak gerçekleştirilmektedir. Lahey Belediyesi ise, 2018 yılının ilk 6 ayında tamamlanacak pilot projesinde, şehir merkezindeki bir iş parkındaki üç sokak lambasını, "şarj feneri"ne

dönüştürdü. Her direkte 2 adet şarj ünitesi bulunuyor. Aynı anda 6 elektrikli otomobil, sokak lambaları aracılığıyla şarj edilebiliyor. Proje başarılı olursa, kentteki birçok sokak lambası, otomobil şarj ünitesine dönüştürülecek. "Şarj feneri" adı verilen bu uygulama ile hem elektrikli araç kullanımının teşviki hem de kamusal alanın daha verimli kullanılması hedefleniyor.⁶

Önemli bir ham petrol üreticisi olan Norveç ise 2025 yılından itibaren içten yanmalı motorla çalışan oto satışlarını sıfıra indirmeyi öngören iddialı bir program uyguluyor. Devlet, "çevre dostu otomobil" alanlara yüksek teşvik, fosil yakıtlı alanlara ise yüksek vergi uygularken, çevre dostu otomobillerden hemen hiç vergi alınmıyor. Elektrikli otomobili olanlar; otoyol, feribot ve otopark ücreti ödemiyor; otobüslere tahsis edilen tercihli yolları kullanabiliyorlar.⁷

Artan elektrikli araç satışları, batarya imalatında kullanılan lityum, kobalt ve benzeri elementlere yönelik talebin de artmasına neden oluyor. Bu nedenle de bu stratejik malzemelerin bulunduğu coğrafyaya ve kaynak teminine yönelik süreklilik arz eden politikalar geliştirilmesi gerekiyor. Madde-lerin stratejik değerleri, erişim

risklerini de beraberinde getiriyor. Fiyatların gelişiminin öngörülebilmesi kadar, yeterli miktarda ve zamanında teminlerinin önemi de artıyor. Bataryaların yeniden kullanılabilmesine, kullanılan stratejik maddelerin geri dönüşümüne yönelik teknolojilerin geliştirilmesi önemli hale geliyor. Bataryaların

Elektrikli motorlar, gürültüsüz, akıcı bir performansla çalışırken, daha güçlü ivmeye sahiptir ve daha az bakım gerektirirler.

mülkiyeti gibi konularda da politika oluşturulması gerekiyor.

Önümüzdeki 10-20 yıl içinde, elektrikli araçlar piyasasının, mevcut "Erken Yaygınlaşma" döneminden, "Kitle Pazarı" konumuna dönüşmesi bekleniyor. Belirlenmekte olan ülke hedefleri, elektrikli araçların yayılmasına yönelik senaryolar ve ekipman imalatına yönelik duyurular, bu olumlu sinyalleri teyit

ediyor. Bu nedenle, farklı senaryolar çerçevesinde; küresel elektrikli araç stokunun 2020’de 9 ile 20 milyon, 2025’te ise 40 ile 70 milyon bandında gerçekleşmesi bekleniyor.

Toparlarsak

Elektrikli araçların yüksek enerji verimliliği, çevre dostu özellikleri ve performans avantajları ile alışıl-gelmiş yakıtlı araçlara üstünlükleri, bu araçların olumlu yanları. Buna küresel ısınma bakımından da katkı sağlama ve enerjide bağımlılığı azaltma (“elektrik yerli bir üründür” diyerek) gibi avantajlarını da ekleyenler var. Bu son iki “avantaj” tartışılabilir özellikler. Bunlara itiraz edenler elektriğin de ağırlıklı olarak fosil yakıtlardan elde edildiğini ve bu nedenle ilk “avantajın” küresel ölçekte henüz geçerli olamayacağını, ikincisininse, fosil yakıtlar ağırlıklı enerji üretimi olan ithalatçı ülkelerin bağımlılıklarında azalma olamayacağını öne sürüyorlar.

Bu konuda doğruya en yakın yorumları yapabilmek için, söz konusu avantajları biraz daha ayrıntılı değerlendirmek gerekir. Örneğin elektrikli araçlar, şebekeden alınan elektriğin (tiplerine göre) % 59-62’sini tekerleklerine ulaştırabilirken, benzinli araçlarda “kuyudan-tekerleğe”, gücün ancak % 17- 21’i ulaşabilmektedir.

Elektrikli araçların egzozlarından, kirlenici hiçbir madde çıkmamaktadır. Ancak, elektriğin üretildiği kaynaklar bu konuda belirleyicidir.

Elektrikli motorlar, gürültüsüz

ve akıcı bir performansla çalışırken, daha güçlü ivmeye sahiptirler. Daha az bakım gerektirirler.

Bu “avantajlarına” karşın, özellikle bataryalara ilişkin bazı önemli dezavantajlar da vardır. Örneğin, şarj olmadan kat edebilecekleri mesafe 60-120 mil arasındadır. (Bazı modellerde 200-300 mil). Bataryanın tipik şarj süresi 4-8 saat arasındadır. Hızlı şarjda % 80 kapasiteye yarım saatte erişilmektedir. Büyük bataryalar henüz pahalıdır. Ağırırdılar ve büyük hacim kaplarlar.

Elektrikli araçların geleceği, bu dezavantajları gidermek için sürmekte olan AR-GE çalışmalarına ve hükümetlerin uygulayacakları doğru teşvik politikalarına bağlıdır. Elektrikli araçların **gerçekten** çevre dostu olabilmeleri ise hükümetlerin enerji üretimlerinde mümkün olan en yüksek oranda yenilenebilir kaynak kullanmalarına ve enerjii en verimli biçimde tüketecek politikaları hayata geçirebilmelerine endekslidir.

necdetpamirbd@gmail.com

- 1-[https://www.a ABD Enerji Bakanlığı'nın Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji Web Sayfası, fdenergy.gov/vehicles/electric.html](https://www.aabdenerji.gov.tr/enerji-verimliliği-yenilenebilir-enerji-web-sayfası/fdc.energy.gov/vehicles/electric.html)
- 2-<http://teslaturk.com/karistirilan-konseptler-hibrit-plug-hibrit-elektrikli-otomobil-hidrojen/>
- 3-<http://teslaturk.com/karistirilan-konseptler-hibrit-plug-hibrit-elektrikli-otomobil-hidrojen/>
- 4- Global Electric Vehicles Outlook2017, Uluslararası Enerji Ajansı
- 5- Global Electric Vehicles Outlook2017, Uluslararası Enerji Ajansı
- 6-<http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42249942>
- 7-Norveç'te elektrik devrimi, Deutsche Welle Türkçe; <http://www.dw.com/tr/norveçte-elektrik-devrimi/a-42020775>

Siirin

DORUKLARINDA

“Türkçem benim ses bayrağımdır.”

Yazan: SABRİ KEMAL

Ne ilk şiirlerinde, şiir matine-
lerinin en sevilen şiirlerinden
“Kaldırımlar”ın şairi Necip Fazıl
Kısakürek’in etkisinde kaldığını,
ne de Çocuk ve Allah adlı kitabıyla
kendi şiir çizgisine yöneldiğini
bilirdik o gençlik yıllarımızda
Fazıl Hüsni Dağlarca’nın. Kurallı
biçimlerden kualsızlara, anlamsız
özlerden yalın anlamlara kadar

*Yoğunlukla
çocuk şiirleri
yazan,
şiirimizin en
üretken
şairlerinden
biri:*

*Fazıl Hüsni
Dağlarca*

birçok şiir türünü
denediğini de...

“Türkçem
benim ses bayra-
ğımdır.” diyen
Fazıl Hüsni
Dağlarca, yerli
ya da yabancı
hiçbir akıma
bağlanmadan
yazdığı kendine

özgü bir şiir anlayışıyla bağla-
mıştı bizi kendisine. O kendine
has şiir dili ve güçlü Türkçe-
siyle. İlk okuduğum “Söyle
Sevda İçinde Türkümüzü”
adlı şiiri beni çok etkilemiş ve
düşündürmüştü. Elif’in kağnısını
kara geceden yediği “Mustafa
Kemal’in Kağnısı” ise farklı bir
anlam katmıştı Kurtuluş Savaşı-
mıza.

Şiirleri Varlık, Kültür Haftası,

Yücel, Aile, İnkılapçı, Gençlik,
Yeditepe, Türk Dili, Yenilik, Vatan,
Çağrı, Türkçe, Ataç, Türk Yurdu,
Yön, Devrim gibi dergilerde yayın-
landı. Hem ulusal hem uluslararası
düzeyde birçok ödül kazandı, bir
çok ülkede şiirleri okundu. Kitapları
birçok dile çevrildi.

1970 sonrasında yoğunlukla
çocuk şiirleri yazan şiirimizin en
üretken şairlerinden biri olarak 2008
yılında yaşamını yitirdi.

SÖYLE SEVDA İÇİNDE TÜRKÜMÜZÜ

*Söyle sevda içinde türkümüzü,
Aç bembeyaz bir yelken
Neden herkes güzel olmaz,
Yaşamak bu kadar güzelken?*

*İnsan, dallarla, bulutlarla bir,
Ayrı maviliklerden geçmiştir
İnsan nasıl ölebilir;
Yaşamak bu kadar güzelken?
Kızılırmak Kıyıları
Kardaş, senin dediklerin yok,
Halay çekilen toprak bu
toprak değil.
Çık hele Anadolu’ya,
Kamyonlarla gel, kağnılarla
gel gayrı,
O kadar uzak değil.*

*Çamı bitmiş, kavağı azalmış,
Gamla örtülü bayırlar, çıplak değil.
Yedi ay kıştan sonra,
Yeşeren senin yaşamındır,
Yaprak değil.*

*Yersin, içersin sofrasından,
üç yüz senedir,*

*Kuvvetlisin ama kuvvet hak değil.
Bakımsızlıklarla göçüp gitmiş
bir cihan,
Mevsimler soğumuş, sular azalmış,
Buğday, Selçuklulardan kalan
başak değil.*

*Parça parça yarılmış öküz ardında,
Parmağı üç pare, tırnağı ak değil.
Utanır elin ayağın,
Korkarsın yakından görsen,
Eli el değil, ayağı ayak değil.*

*Gün doğar, tarla kuşları uçuşurlar,
Ağır bir aydınlık, bildiğin
şafak değil.
Öyle dalmış ki yüzyıllar süren
uykusuna,
Uyandırmazsan,
Uyanacak değil.
Dertle, sefaletle yüklü,
Siyah leşlerle kararmış,
berrak değil.
Çağlayan ne,
Akan kim,
Kızılırmak değil.
Kardaş, görmüyorum ama
hâlâ duyabiliyorum,*

Geçmiş zamanlar gelecek
zamanlardan parlak değil.
Vakte şahadet edercesine yükselmiş,
Akşam parılıtsından,
bütün zaferler üzerine,
Dağlar dalgalanmakta,
bayrak değil.

* * *

MUSTAFA KEMAL'İN KAĞNISI

Yediyordu Elif kağnisını,
Kara geceden geceden.
Sankim elif uzuyordu,
inceliyordu,
Uzak cephelerin acısıydı gıcırtilar,
İnliyordu dağın ardı, yasla,
Her bir heceden heceden.

Mustafa Kemal'in kağnisı derdi,
kağnisına
Mermi taşırdı öteye, dağ taş aşardı.
Çabuk giderdi, çok götürürdü Elifçik,
Nam salmıştı asker içinde.
Bu kez yine herkesten evvel almıştı
yükünü,
Doğrulmuştu yola önceden
önceden.
Öküzleriyle kardeş gibiydi Elif,
Yemezdi, içmezdi, yemeden
içmeden onlar,
Kocabaş, çok ihtiyardı, çok zayıftı,
Mahzundu bütün bütün Sarıkız,
yanı sıra,
Gecenin ulu ağırlığına karşı,

Hafifletir, inceden inceden.
İriydi Elif, kuvvetliydi kağnı başında
Elma elmaydı yanakları üzüm
üzümdü gözleri,
Kınalı ellerinden rüzgâr geçerdı,
daim;
Toprak gülümserdi çarıklı
ayaklarına.
Alını yeşilini kapmıştı, geçirmişti,
Niceden, niceden.
Durdu birdenbire Kocabaş,
ova bayır durdu,
Nazar mı değdi göklerden, ne?
Dah etti, yok. Dahha dedi, gitmez,
Ta gerilerden başka kağnılar
yetiştı geçti gacıır gucur
Nasıl dururdu Mustafa Kemal'in
kağnisı.
Kahroldu Elifçik, düşünceden
düşünceden
Aman Kocabaş, ayağını öpeyim
Kocabaş,
Vur beni, öldür beni, koma yollarda
beni.
Geçer götürür ana, çocuk,
mermisini askercığın,
Koma yollarda beni, kulun
köpeğin olayım.
Bak hele üzerinden ses seda
uzaklaşır,
Düşerim gerilere, iyceden iyceden.

Kocabaş yığıldı çamura,
Büyüdü gözleri, büyüdü yürek kadar,
Örtüldü gözleri örtüldü hep.
Kalır mı Mustafa Kemal'in kağnisı,
bacım,
Kocabaşın yerine koştı kendini
Elifçik,
Yürüdü düşman üstüne, yüceden
yüceden. •

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

FİLM YÖNETMENLERİNİN ANILARI

Bir sinemasever olarak film izlemeyi sevdiğim kadar, o filmlerin çekimleri sırasında yaşanan olayları da hep merak etmişimdir. Çocukken, Boğaz sahilindeki bir yalıda, bir Yeşilçam filminin çekimine tanık olmuştum.

Filmin kadın ve erkek başrol oyuncularını, o sıralar Türk Sinemasının en sevilen sanatçılarıydı. Çevirdikleri filmler büyük gişe hasılatı getiriyordu.

Onları yazlık sinemamızın perdesinde izlerken, çocuk aklımla ne kadar uzak ne kadar erişilmez olduklarını düşünürdüm. O gün, büyük bir heyecanla izlediğim çekimlerde yaşananlarsa bu düşüncemin çok uzağındaydı. Doğru söylemek gerekirse; büyük bir hayal kırıklığı yaşamıştım:

Buz gibi bir havada yapılan çalışmada, en kısa sahnenin çekimi bile saatler sürüyor, bazı bölümler defalarca tekrar ediliyordu. İşin uzaması başta oyuncular olmak üzere tüm ekip üzerinde ciddi bir stres yarattığı için ister istemez tatsız tartışmalar yaşanıyor. Kameralar çalışırken rol gereği birbirlerine unutulmaz aşk sözleri fısıldayan baş rol oyuncular, çekim molası verildiği anda birbirlerinin üzerine yürüyüp, ciddi bir ağız dalaşına girdiklerinde neye uğradığımızı

Onları yazlık sinemamızın perdesinde izlerken, çocuk aklımla ne kadar uzak ne kadar erişilmez olduklarını düşünürdüm.

şaşırmıştım. Her ikisi de gecikmenin suçunu bir diğerinin üzerine atıyor, karşısındakini beceriksizlikle suçluyordu. Hatta bu tartışmalardan biri ağız dalaşına kadar gidip, başroldeki kadın oyuncu seti terk edince ortalık epeyce karışmıştı. Sonunda filmin jönü yan yana koyduğu iki sandalyeye uzanarak

uyuya kaldı. O uykurken görevliler, başroldeki kadın oyuncuyu ikna edip geri getirdiler ve çekim yeniden başladı. Kame-ralar çalıştı-ğında, az evvel birbirlerine ağza alınmayacak laflar söyleyen iki oyuncu, bu kez

rol gereği, el ele tutuşup, tutkuyla öpüştüklerinde ne diyeceğimi bilememiştim.

Yaklaşık bir ay sonra, çekimine tanık olduğum film gösterime girdi. Mahallemizin yazlık sinemasında izledim. Sinemayı dolduranlar perdede canlandırılan ölümsüz aşkı (!) izlerken gözyaşlarına boğuluyor-

lardı. Bu duruma gülsem mi, yoksa ağlasam mı şaşıp kalmıştım.

O günden sonra filmlerin çekimleri aşamasında yaşanan olayları hep merak ettim. Haftalar

hatta aylar süren çalışmalar boyunca kim bilir hiç bilmediğimiz ne olaylar yaşıyorlardı setlerde. Elbette bu konuya yalnızca dedi-kodu öğrenmek amacıyla bakmıyordum. Perdede izlerken tüylerimizi diken diken eden, kaza ve savaş sahnelerinin nasıl çekildiğini, özellikle de dış mekanlardaki

zorlu çalışmaların nasıl başarıldığını merak ediyordum. Bir yalının bahçesinde yapılan çekimler o kadar uzuyorsa, dağlarda,

uçurumlarda ve denizlerdeki azgın fırtınalarda geçen sahnelerin çekimlerinde, film ekibi kim bilir ne çileler çekiyordu. Ayrıca başka şehirlerde hatta başka ülkelerde yapılması gereken çekimlerde neler yaşıyorlardı? Bütün bunları saf bir merakla gözümde canlandırmaya çabalıyor olmayınca da işin içyüzünü bilmek istiyordum.

Sonunda, bu merakımı gidermenin en iyi yolunun film yönetmenlerinin anılarını yazdıkları kitapları okumaktan geçtiğini anladım. İlk okuduğum, duayen

Atıf Yılmaz

(Ön sırada) Cahide Sonku, Zeki Müren, Abdurrahman Palay "Beklenen Şarkı" filminin çekimlerinde

yönetmen Atıf Yılmaz'ın, Yeşilçam anıla-

rını aktardığı kitaptı. Sinemaya girişini, film yönetmeye başlamasını, sinemamızın gelmiş geçmiş en büyük oyuncularıyla yaptığı filmlerin çekimlerinde yaşanan ve evvelce hiç bilmediğimiz ilginç olayları yazmış. Türk Sinemasının ilk ve en büyük starı Cahide Sonku ile "Dağları Bekleyen Kız" filminin çalışmaları sırasında yaşadığı çatışmaları anlattığı bölüm çok ilginçti. O günlerin en büyük ve en varlıklı sinema oyuncusu olan Cahide Sonku'nun film ekibine ve oyunculara yaşattığı zorluklar,

yaptığı kapisler, sinirlerin gerilip herkesin canının burnuna geldiği anlar çok güzel anlatılmıştı kitapta. Tüm bu çatışmalara karşın sonunda tüm ekip profesyonel davranmaları gerektiğini anlayarak film bitiriliyor ve o dönemin en fazla ses getiren yapımlarından biri oluyordu.

Cahide Sonku son yıllarında

Keşke bu olayları bir de Cahide Sonku'nun cephesinden dinleyebilme şansımız olsaydı. Ne yazık ki, büyük efsanemiz, anılarını yazmaya fırsat bulamadan hiç kimsenin aklına bile gelmeyen bir düşüş yaşayarak sinemadan koptu. Yıllar boyu Yeşilçam'ın tam kalbinde yer alan Atıf Yılmaz, büyük starımızın o üzücü dönemine de tanık olmuş. Anılarında Cahide Sonku'nun şan, şöret ve parasını kaybettikten sonra meyhane köşelerine düşüşünü, bir zamanların o göz kamaştıran yıldızının kendisine hiç yakıştıramadığı ortamlarda nasıl yaşadığını da çok canlı gözlemlerle anlatmış.

Sinemaya yıllarını vermiş olan

duayen yönetmenimiz, Yeşilçam'ın ünlü starlarının henüz hiç ünlü olmadıkları, hatta filmlerde figüran olarak yer aldıkları dönemleri de tarihi bir belge gibi aktarmış. Bunlara en ilginç örnek, sinemamızın menekşe gözlü yıldızı Fatma Girik'le yaşadığı buruk anıdır. Fato o sıralar kimsenin tanımadığı yoksul bir kızdır ve filmlerde annesiyle birlikte figüranlık yapmaktadır. Atıf Yılmaz ise bir filmi için perdede iki dakika kadar gözükecek kadın ve erkek figüranlar aramaktadır. Seçmelerin yapılacağı gün Fatma Girik ve annesi settledirler. Ne yazık ki, yönetmen onları seçmez ve ana-kız, ceplerinde tramvay parası olmadığı için Taksim'den evlerinin olduğu Sultanahmet'e kadar yürüyerek giderler. Atıf Yılmaz anılarında o günkü figüran seçmelerini kendisinin değil yardımcısının yaptığını belirtse de Fatma Girik o acı günü hiç unutmamış.

Anılarını okuduğum bir diğer duayen yönetmen, Memduh Ün'dür. Altmış yıldan uzun bir süre yönetmenlik yaparak Türk Sinemasına unutulmaz filmler kazandıran Memduh Ün, aynı zamanda Fatma Girik, Muhterem Nur, Zeynep Değirmencioğlu gibi ünlü oyuncular keşfederek sinemamıza kazandırmıştır. Anılarını yazdığı kitapta yönettiği her filmi tüm ayrıntılarıyla anlatan Memduh Bey, doğal olarak, o filmlerin oyuncularıyla birbirinden ilginç anılar yaşamış. Açık sözlülüğüyle bilinen ve "Yönetmen

setin tanrısıdır" diyecek kadar işine sahip olan Memduh Ün, bu anıları tarafsız bir dille aktararak ellili yıllardan bu yana sinemamıza gelmiş geçmiş hemen tüm oyuncuların pek bilmediğimiz içyüzlerini okurlarıyla paylaşmış. Hangi ünlü jönlerin disiplinsizliğini gördüğü için bir daha onlarla çalışmadığını, sonradan beyaz perdenin en büyükleri haline gelen oyuncuları nasıl keşfettiğini, sinemada büyük gelecek vaat eden bazı oyuncuların nasıl alkol batağına düşerek unutulup gittiklerini ya da peş peşe gelen talihsizlikler sonucu kabuklarına çekilmek zorunda kalışlarını akıcı bir dille anlatmış. Anılarında hüznünlü olduğu kadar komik anılara, keyifli olduğu kadar sinirleri geren anlara da yer vermiş. Bir dönem sinemada büyük çıkış yapan ve tüm ünlü kadın oyuncularla başrolde oynayan bir aktörün kaptisleri nedeniyle yaşadığı zorlukları ve bir daha onunla film çevirmeme yemini edişini okurken bunu hissedebiliyorsunuz.

Filmlerinin büyük gişe hasılatı yaptığı ve seyircinin onu görmek

için salonları doldurduğu bir dönemde, Kemal Sunal'ın, evvelce imzaladığı bazı sözleşmeler nedeniyle küçük bir haftalık ücretle çalıştığı günlere de tanık olmuş yönetmenimiz. Onu bu durumdan kurtarıp hakkı olan ücreti almasını da o sağlamış. Memduh Ün'ün anılarındaki en ilginç bölümse, başka şehirlerde, özellikle de zor doğa şartlarında yapılan çekimleri

Fatma Girik ve Reha Yurdakul "Ağrı Dağı Efsanesi" filminde (1975)

anlattığı sayfalar olarak dikkatimi çekti. "Ağrı Dağı Efsanesi" filminin ön hazırlıklarında ve çekim aşamasında, insanlık dışı şartlarda çalışmalarını ve çok zor iklim şartları altında nelere katlandıklarını adeta bir film tadıyla anlatmış.

Sonuç olarak, eğer bir sinema severseniz, yönetmenlerin ve hatta oyuncuların anılarını okumanız sizlere beyaz perdenin gizemli içyüzünü çok iyi anlatacaktır.

Sevgi ve saygılarımla,

mehmetunverbd@gmail.com

Bilgi^{ve} Hakikat

Yazan: BERK YÜKSEL

Bilgi: İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelere bütünüdür. Öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçektir. İnsan zekâsının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünüdür. "Yeniden hatırlamaktır" Sokrates'e göre.

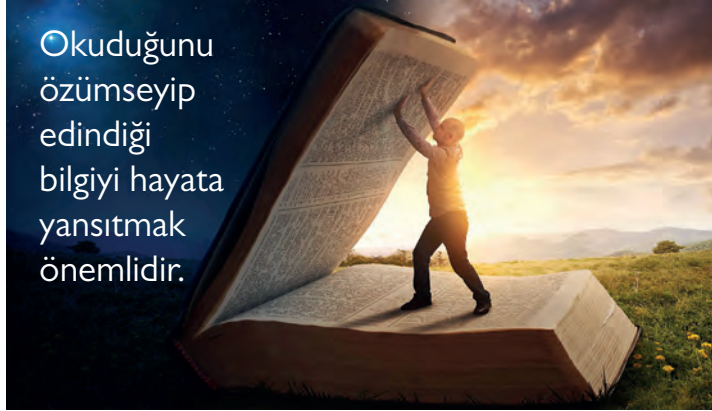
Hakikat: Düşünülen, tasarılan, imgelenen şeylere karşıt olarak var olanıdır. Sözlük tanımı itibarıyla bilgi; zihnimizde algıladığımız enformasyon, teori, yöntem, beceri ve tecrübelerin toplamıdır. Verinin işlenmiş, yorumlanmış, günlük hayatta kullanılabilir halidir. Aklı besleyen bilgi, gönlü besleyen ise sevgidir.

“Gerçeği bilin ve gerçek sizi özgür kılsın.” demiştir Hz. İsa. Hakikat ilâhî bir güzelliştir, mevcuttur ama varlığı yoktur. Hakikati, Platon’un dediği gibi “bütün ruhunla” aramak gerekir. Hakikat tam bir özgürlük içinde aranmalıdır. Hakikat zamansızdır. “Yaradılış; mutlak hakikat yolunda tekâmülden ibarettir.” Hakikat: özdür. Hiçbir bilgi hakikat değildir. Gerçeklerden hareketle hakikat yoluna koyulur. Onu aramak için cehalet, ihtiras ve bağımlılık gibi ilkel güdülerden kurtulmak gereklidir. Bu yolla karanlık yanımızı yani gölgelerimizi yok ederiz. Gerçek, akıl ve mantık yolu ile elde edilen bilgi iken, hakikat, akıldan destek alıp gönül ile de içe dönerek bulunandır. Bilgi, öz ile yorumlanıp hakikate ulaşılır. O, bir gökkuşağı gibidir, yaklaştığımızı sandıkça uzaklaşır.

Arayanlar çoğunlukla büyük kalabalıkların içerisindeki yalnız insanlardır. Onlar, zamanlarının çok ilerisinde yaşarlar. Aydınlanma peşinde koşan bilinçli birey yolda

öğreneceği gerçeklerin yardımıyla içinde saklı olan hakikate doğru itikatla adım adım yaklaşır. Aristoteles, şöyle der: “Hakikatin arayışı hem zor, hem kolaydır. Kimse ona tamamıyla erişemez, kimse ondan ne tamamen kaçır, ne de onu tamamen kaçırabilir.” Hakikat yolun sonu değil; yolun kendisidir. Tüm ezoterik öğretiler hakikate ulaşabilmek için ortam ve yöntemleri sağlayıp, esas işi bireye bırakmaktadır. Hakikat arayışı başkala-

Okuduğunu
özümseyip
edindiği
bilgiyi hayata
yansıtmak
önemlidir.

rının cevapları ve deneyimleri ile yapılamaz.

Hakikat yolu zahirde batını görebilmek, anlayabilmek yoludur. Akıl ile zahiri, basiret ile batını görebilmektir. Hikmet yani bilgelik arayışıdır. O da insan gibi insana mahsustur. Bilinçli yolcu bu zor

yolda kendi özgürce yürür. Hiç kimsenin onu hakikate götüremeyeceğini bilir. Gelişim, yetkinleşme ve olgunlaşma dışarıdan bildirmeyle verilenlerle değil, kendi bileğinin hakkı ile çetin nefsi mücadeleler ile kazanılır. Yaşanmışlık, okuduğunu özümseyip edindiği bilgiyi hayata yansıtmak önemlidir. Hakikat yolcusu evreni ve insanı anlamaya çalışırken bilgeliği kucaklar. “Hakikat, nesnel gerçekliğin bilinçteki, kendine uygun kavramsal

yapay sınırlardan arındırmak gereklidir. Hakikatin farklı kişisel gelişim seviyelerine göre farklı anlamları vardır. Ehil olmayanlar için gülüp geçilecek bir sembol, Havass için üzerine günlerce tefekkür edilecek kıymettedir. İki hakikat yoktur. Onu kavrama seviyeleri vardır. Hakikat yolunda bilgelik önemlidir. Bilgelik, hakikate yaklaşımdır. O aklın kullanımı, bilginin eyleme dönüşmesidir. Hakikat yolculuğu için bilgelige sahip olmayan akıl

yetersiz kalacaktır. O bir olgunluk seviyesi ve yaşam birikimidir. Bilgelik, ruhun gelişmişlik düzeyidir. Anlık mutluluklar peşinde koşmak için değil, bilinçli bir hayat için vazgeçilmezdir. Bilgelik hayatı tanımak, sevmek, öğrenmek ve buna göre yaşamaktır. Montaigne şöyle diyor: “Bilgelğin en kesin belirtisi

Bilgelik, bilgi ile erdemin birleşiminden oluşan olgunluk ve insanın öz varlığını bilmesinden doğan bir içsel aydınlıktır.

yansıdır.” denir. Hakikati arayış asla bitmeyecek bir arayıştır. “Felsefeyi felsefe yapan hakikati aramasıdır, ona sahip olması değil.” diyor Karl Jaspers.

Bireysel köklü dönüşümü gerçekleştirmiş kişi, hakikat ile arasındaki perdeden kurtulur. Bu dönüşüm kişinin tüm ezberlerinden, kendini iyi hissedecek avuntularından, tüm bağlarından özgürleştiğinde kazanılabilir. Düşünceleri

kesintisiz bir haz vermesidir; onun durumu göksel varlıklar gibidir, daima dingin.”

Bilgi, bilgelik için zorunludur ama yeterli değildir. Bilgi büyük bir güçtür, bilgelik ise bu gücün kullanılması, uygulanması ve aktarılmasıdır. Bilgelik, bazı kaynaklara göre: “Bilgi ile erdemin birleşiminden oluşan olgunluk ve insanın öz varlığını bilmesinden doğan bir içsel aydınlıktır.”

Çok bilgi insanı bir alanın bilgini yapabilir ancak bilge yapmaz. Bilgiden fikir üreten kişi bir entelektüeldir. Bilge, çok okumuş da olabilir hiç okumamış da olabilir. Kesin olan, onun çok düşünen biri olduğudur. “Başkasının bilgisiyle bilgin olabilesek de, ancak kendi bilgeliğimizle bir bilge olabiliriz.” der Montaigne. Bilgi, hayatın anahtarıdır. Bilgelik, bilginin yararlı kullanılmasıdır. “Bilgi başkalarından gelir. Bilgelik ise sadece insanın kendisinden.” denilir.

Olgunlaşmış insan olabilmek yolundaki bilinç düzeyi; hakikat yolunda özveriyle, bıkmadan, usanmadan mesafe katetmeyi, tüm insanlar ve insanlık için yılmadan, durmadan çalışmayı gerektirir. O, yaşadığı hayatın sahibi olmak için uğraşır böylelikle zihinsel bir aydınlanmaya ulaşır. Hakikate doğru yaptığımız yolculuk bir varış değil tümüyle bir gidiştir. Hakikat yolunda dingin bir savaşçı gibi yol almak gerçek insanı içindeki dengeye ve bütünlüğe taşır. Kişi, yolda ilerleyerek her yönüyle bütünlenebilir. Duygu ve tutkularını ilâhî aşkla dengeler. Hakikate ulaşmaya çalışmak tüm çabaların en kutsalıdır. Bilmek ve sonra da olmak insan gibi insanın asıl görevidir.

Düşünen insan, hep soruları olan, sorularıyla yolda olan, arayan kişidir. Havass için bilgelik, bir yaşam tarzı ve davranış biçimidir. O, kendini ve içinde yaşadığı toplumu geliştirmeyi bir görev bilir.

Bilgi başkalarından, bilgelik insanın kendisinden gelir

Önemli olan, varlığın kendi içinde bir dönüşüm yaşayarak bilgelik yolunda tekâmül etmesidir. Bu yolda akıl ve zekânın tamamen özgür olması gerekmektedir. Düşünce yönteminde gerçekleştirilecek en önemli evrim, düşünceleri, yapay sınırlamalardan, kör inanç ve bağlılıklardan arındırmaktır. O, bir eylem insanıdır ve olana meydan okur!

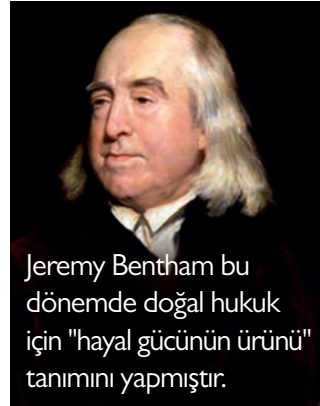
“Tanımlanabilen Tao Mutlak Tao değildir; Zikredilebilen isim Mutlak isim değildir.” der Tao te Ching. İnsan hakikati aramak için vicdanının içini araştırmalıdır, ihtiraslarını yenmelidir. Bilgi ve hakikati bağlayan insan bir köprüdür. O, tamamlayıcı ve birleştiricidir. Bilgi ve hakikat arasında dengede önce kendini gerçekleştiren “insan gibi insan”, aynı esaslara uygun şekilde toplum içerisinde de çalışır. Denildiği gibi: “Bilgili bir halk köle edilemez, cahil bir halk ise hür olamaz.” O, vicdanını, sezgilerini; aklı, bilgisi ve bilgeliği ile birleştirerek “gerçek insan” gibi yaşar... •

Yakın Çağ'da Hukuk

Yazan: Av. BURCU TAYANÇ

Yakın Çağ, çoğu tarihçinin Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi ile başladığını kabul ettiği, günümüzde de devam eden tarih çağlarından sonuncusudur. Bundan dolayı bu yazımızda Fransız Devrimi'nden Cumhuriyetimizin ilanına değin Avrupa'da bugünkü hukuk sistemimize şekil veren dönemlerinin ünlü hukukçu düşünürleri ile birlikte inceleyeceğiz.

18. yüzyıl, en önemli düşünürlerinden olan William Blackstone (1723-1780)'un İngiliz hukukuna ait belirlemelerine sahne olur. Pozitif hukuku da ilahi olana atfetmek ister ancak doğal hukuk algısını tam olarak kuramsallaştıramamıştır. Ayrıca pozitif hukuku meşru kılmak için doğal hukuka temellendirmesi Jeremy Bentham gibi düşünürlerin tepkisini çekmiştir. Bentham bu dönemde doğal hukuk için "hayal gücünün bir ürünü" tanımını yapmıştır. Blackstone ise "İngiliz hukukunun yetkisini doğal

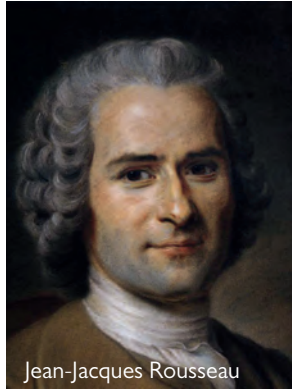

Jeremy Bentham bu dönemde doğal hukuk için "hayal gücünün ürünü" tanımını yapmıştır.

hukuktan aldığını” dile getirmiştir.¹ Oxford Üniversitesi’nde İngiliz hukukuna ilişkin ilk dersleri vermeye başlayan ve bu üniversitede İngiliz hukuku dalının ilk profesörü olan Blackstone, bu alanda kendini çok iyi geliştirmiş ve medeni hukuk alanındaki kapsamlı gelişim ve değişimde rol oynamıştır.²

18. yüzyılda yaşayan ve siyasi fikirleriyle Fransız Devrimi’ni etkileyen Cenevrelî filozof Jean-Jacques Rousseau, devrimden sonra da kurulan yeni devletin kalkınmasında, toplumun sosyal yapısında ve eğitim sisteminde etkili olmuştur. Ayrıca doğal hukuk kuramını toplumsal sözleşme fikri ile birlikte ilerletmiştir. Rousseau’nun hukuk, ahlak, felsefe, siyaset gibi çeşitli alanlarda yazdığı makaleler büyük tartışmalar yarattı. Bilim ve sanat-taki ilerlemenin ahlaki ilerlemeyi sağlamadığını, doğal insanın medeni insandan üstün olduğunu ileri sürdü. Toplumsal eşitsizliklere karşı geldi. 1754’ten başlayarak gittiği hemen her yerde düşün-celerinden

dolayı gözetil-tina alındı, soruşturmalar geçirdi. Emile adlı romanı dini çevreler tarafından

Jean-Jacques Rousseau

tepkisiyle karşılanırken, Paris Parlamentosu, kitaptaki dini bölümlerin yakılmasına ve Rousseau’nun tutuklanmasına karar verdi. Aynı yasaklar Cenevre’de de geçerli idi. Sonunda, David Hume’un daveti üzerine 1766’da İngiltere’ye geçti. Ancak bir yıl sonra

Fransa’ya geri döndü. Bir süre adını gizleyerek yaşadı ve hakkındaki kovuşturmalar sona erdiğinde Paris’e döndü.

Bugünkü hukuk üzerinde etkisi olan ve üniversitelerde hukuk felsefesi ve hukuk sosyolojisi derslerinde de yoğun olarak anlatılan Rousseau’nun Toplum Sözleşmesi eserine değinmek isterim. Rousseau, Toplum Sözleşmesi eserinde kısaca özgürlük, eşitlik, mülkiyet, doğal yaşam kavramlarına yer vermiştir. Bugünkü anayasal kavramların da zeminini oluşturan adalet ve kanun kavramı konusunda, her türlü adaletin Tanrıdan geldiğine, adaletin kaynağının yalnız Tanrı olduğuna inanırsa da,

Rousseau, Toplum Sözleşmesi eserinde kısaca özgürlük, eşitlik, mülkiyet, doğal yaşam kavramlarına yer vermiştir.

Rousseau'ya göre egemenlik genel iradenin uygulanmasından başka bir şey değildir

insanların bu kadar yüce bir varlıktan esinleneceklerine pek inanmak istemez.

Ayrıca, adalet ilkeleri doğal yürütme güçleri olmadığından dolayı insanlar arasında etkin değildir; dolayısıyla, adaletin etkinliğini gerçekleştirebilmek için sözleşmeler ve yasalar gerekir. “Karşılıklılık” ilkesini adalet için bir koşul olarak kabul eden yazar, yasaların objektifliğinin gerekliliğini özellikle vurgular: “*Yasaların konusu geneldir dediğim zaman şunu anlıyorum; yasa yurttaşları bir bütün, davranışları da soyut olarak göz önüne alır yoksa özel bir kişiyi ya da özel bir davranışı dikkate almaz.*”³

Rousseau’da adalet nesnel bir olgu, kanun ise onun somut bir uygulamasıdır. Yasaların genelliği, yasaların toplumu oluşturan bütün fertler tarafından, yine toplumu oluşturan bütün fertlere uygulanmak üzere çıkarılması gerekliliğini

deyimler. Yani, yasaların çıkarılmasında, yöneltmesinde, kayırmasında ve bağlamasında toplumu oluşturan bütün fertler aynı ve eşit hak ve yükümlülükler sahip kılınmalıdır, aksi durumda yasalar genellik niteliklerini yitirmiş olurlar. “Genel irade” toplumu oluşturan bütün fertlerin iradelerinin toplamından oluştuğuna göre, “genellik” niteliğini yitiren yasalar, genel iradeyi değil, olsa olsa özel iradeyi yansıtır; bu durumda ise toplum düzeni bozulmaya doğru gidiyor demektir.

Rousseau’nun düşüncesine göre, sosyal sözleşme ile ortaya çıkan genel irade, devlette egemenliğin sahibidir. Egemenlik genel iradenin uygulanmasından başka bir şey değildir. Dolayısıyla egemenlik başkasına devredilemez ve bölünemez. Ona göre, “egemenlik halk oyunun yürütülmesinden başka bir şey olmadığı için hiç

bir zaman başkasına geçirilemez; birleşimli-kolektif bir varlık olan egemen varlığı da ancak yine kendisi temsil edebilir; iktidar başkasına geçebilir ama irade geçemez.” Dolayısıyla Rousseau “temsili demokrasi”yi kabul etmez. Halk bazı kimseleri görevlendirir ama onlar asla temsilci değildir.

Egemenlik bölünmezdir: Demek ki Montesquieu’nün öngördüğü gibi yasama, yürütme ve yargı ayrımı yapılamaz, çünkü bu durumda bir bütünün parçalanması söz konusudur. Egemenliğin en ilginç bir yönü de yanılmazlığıdır: O, her zaman kanun yararını gözetir, doğruya yönelir: Ve kuşkusuz yanılmayan, bölünmeyen, devredilmeyen egemenlik salt olacaktır, etkinliği buna bağlıdır. Eleştirel olarak bakıldığında, Rousseau’nun bu anlayışının tehlikeli sonuçlara yol açabilir nitelikte olduğu ortadadır: Çoğunluğun her zaman haklı ve yaptığı her işin doğru olduğunu ileri sürmek, çoğunluğun baskısını meşrulaştırır. Çünkü haklılık, sayısal bir olgu değildir, hakikat değerine bağlıdır. Hakikat değerini algılamak veya bulgulamaksa, belli toplumsal ve çevresel koşullar içinde oluşan, gerek bireysel gerekse kolektif çabalarla olur. Rousseau düşüncesinde, toplum yaşamında değer ölçüsü “genel irade” olarak kabul edilince, egemenlik de bu genel iradenin somut güç şeklini alması olarak benimsenir: Egemen olan, her zaman bu genel irade olmalıdır.

Saf Aklın Eleştirisi, Pratik Aklın Eleştirisi, Ahlak Metafiziğinin Temelleri gibi eserleri ile Batı felsefe tarihinde çığır açmış bir düşünür olan Immanuel Kant, Hume ve Rousseau etkisiyle eleştirel felsefesini geliştirdi. “Hume’un felsefesinin kendisini dogmatik uykusundan uyandırdığını” belirtir. Kant, bir Aydınlanma Çağı düşünürüdür.⁴

Kant, “neyi, nasıl, ne kadar bilebiliriz” sorularını tartışmıştır. Bilginin kaynağı olarak salt aklı ya da salt deneyi yetersiz bulur. O nedenle akılcıların ve deneycilerin sentezi ile yeni bir bilgi kuramı ortaya koyar: Eleştirel akılcılık. Buna göre bilgi hem, akıl hem de deney ile elde edilebilir. Akılcılara göre (Platon’dan beri) bilginin kaynağı salt akıldır yani bilgiler insan aklında önceden mevcuttur. İnsan aklı (matematik ve geometride olduğu gibi) soyutlama ile

ortaya çıkar. Bunların bilgi anlayışı deney öncesidir. Deneyciler ise insan aklında doğuştan hiçbir bilginin olmadığını ve salt deneyle bilgiye ulaşılabilirliğini savunur.

Kant'ın, çağının liberal devlet anlayışına uygun bir devlet anlayışı vardır ve liberal bir devletten yanadır. Kant da devletin ortaya çıkışını, bir toplum sözleşmesi ile açıklıyor. Bu anlamda o da bir toplum sözleşmecisidir. Kant'ın hukuk sisteminde, genel özgürlük kanuna göre, kişilerin özgürlüklerinin birbiri ile uzlaştırılması başlıca amaç olduğu için, siyasi iktidarın ödevi de, siyasi liberalizmin genel çizgisine uygun olarak, kişilerin özgürlüklerinin sınırını belirtmek ve özgürlükler arasında uyum sağlamaktan ibaret olmaktadır.

Özgürlükleri güvence altına alacak olan kuvvet, herkesin iradesinin temsilcisi olan genel iradedir. Genel iradenin belirmesini de sosyal sözleşme varsayımına göre açıklamak gerekir. Kant sosyal sözleşmenin tarihi bir gerçeklik olmadığını, fakat bir akıl ilkesi olduğunu ve bu ilke aracılığı ile devlet iktidarının meşruluk kazandığını belirtir. Kant, hem ahlâk, hem hukuk kuralları hangi davranışın zorunlu olduğunu gösterir. Bununla birlikte ahlâk ve hukuk alanlarında insan iradesini etkileyen saikler birbirinden ayrıdır. Ahlâk kuralına uymayı sağlayan

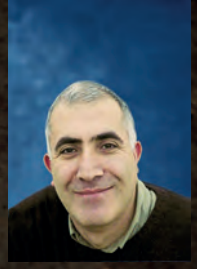
saik insanın içindedir. Hukuk kuralı ise, yaptırım denilen hukuki bir saikle gerçekleşir. Hukukun amacı insan davranışının dıştaki belirme şeklini düzenlemektir.

20. yüzyıla gelindiğinde ise Lon L. Fuller (1902–1978)'ın seküler bir doğal hukuk anlayışı geliştirdiği görülür. Ona göre yasal bir düzen insan davranışlarını kuralların idaresine tabi kılmalıdır. Böylelikle ahlak ve hukuk arasında bir bağ kurar. Onun çağdaşı John Finnis (d. 1940) Aquinas'ın doğal hukuk öğretilerini titizlikle araştırmış ve canlandırmaya çalışmıştır. Natural Law and Natural Rights (Doğal Hukuk ve Doğal Haklar) adlı çalışmasında klasik doğal hukuk doktrinini tekrar-ı arz eder. Özellikle de aksi bir görüş olduğu düşünülen analitik hukuk ilmine uygulaması dikkat çekicidir. ⁵•

Kaynaklar:

- 1- Raymond Wacks, a.g.e., s. 82. 2- en.wikipedia.org/wiki/William_Blackstone 3- J. J. Rousseau Ve Toplum Sözleşmesi Kuramı'nın Değeri-Doç. Dr. Ahmet Gürbüz 4- 2014-2015 Öğretim Yılı - Hukuk Felsefesi Ders Notları II 5- dmy.info/dogal-hukuk-filozoflari/

Kültür Dünyası
Yaşar Öztürk

“Unutulan” ama
“Hiç bir devirde, hiç
bir sebep ve suretle
kirlenmeyen adam”

Yusuf Akçura

Rus-Osmanlı savaşı sürüyordu. Kendisinden önceki kardeşleri yaşayamayan Yusuf Akçura, doğup hayatta kalmayı başarınca ailesini sevince boğdu. Savaştan herkes payına düşeni alıyordu. İşleri bozulan babası kızakla eve dönerken kentin girişinde felç geçidi. Yanındaki iki hizmetli ve seysis eve vardıklarında artık çok geçti. 2 yaşında babasız kaldı. Eşini yitiren, kocasının bozulan işleri ile beklenmedik sıkıntılarla karşı karşıya kalan annesi Bibi Kamer Banu da 4 yıl sonra kızak kazası geçirdi.

Bedeni değil ruhu yaralandı. Yataklara düşen annesine verilen ilaçlar ve onların kapları ile oynayarak doktor olup annesini ailesini kurtarmayı düşünen Yusuf Akçura, bir kaç yıl sonra kendisine armağan edilen askeri elbise ile asker olup ulusunu kurtarmayı aklına koydu. Eşini, işini ve aşını yitiren anne oğlunu yanına alıp İstanbul'a göçtü. Sık sık tedavi için oğluyla Bursa'ya gidip gelen Bibi Kamer Banu her şey bırakıp geldiği halde elinden kocasından kalan fabrikayı, malı, mülkü alan Rus avukat doymadı ve yeniden peşlerine düştü.

Sığındıkları Osmanlı topraklarının ipleri kapitülasyonlarla büyük devletlerin elindeydi. Ülkeyi konsoloslar yönetiyordu. Devlet içinde devlettiler. Kendi mahkemelerini ve hapishanelerini kurmuşlardı. Rus

Avukatın geleceği haberini alan anne, oğluyla İstanbul'dan ayrıldı. Sorun çözüldü ancak zaten hasta, boynu büyük kadın çareyi evlenmekte aradı.

Bibi Kamer
Banu

İsmail
Gaspıralı

Önce oğlunun iznini, Şeyh Şamil'in kaynanasının da önerisini alan anne kendisine Rusya'dan mektup, haber getirip götüren, Dağıstan beylerinden çay ve semaver tüccarı Osman Bey'le evlendi. Dağıstanlı Bey öz çocuğuymuş gibi Yusuf'a sahip çıktı. Evde ve okulda iyi bir eğitim almasını sağlayan üvey babasının adıyla anıldı: "Dağıstanlı Yusuf" diye tanındı.

Üvey babası öz babasından kalan bozuk işleri düzeltince Yusuf anneyle birlikte doğduğu topraklara gidip gelebilme olanağına kavuştu. Gitmesine izin veren okul müdürü ondan bir istekte bulundu: "Gezini yaz!"

Gemide Şeyh Şamil'in İstanbul'da okuyan torunu Zahit vardı. Kazan'a vardıklarında iskelede onları Şeyh Şamil karşıladı ve konuk etti. Zahit'ten dersler aldı.

Babasının bütün borçları kapatılmış geriye bir kaç eşya ve bir dürbün kalmıştı.

Akçuralı'nın özgürlük, uygarlık üzerine yüksek sesli düşünmesi istibdat yönetiminin dikkatini çekti.

Doğduğu toprak olmasa da doyduğu yerdİ İstanbul. Rusya'dan ve yıllar sonra içerlese de Rusçadan soğudu. Ufuk açan insanlar, kütüphaneleri ve sohbetleri tanıştı: Eniştesi İsmail Gaspıralı, büyük amcası İbrahim Reşid Efendi, tarihçi ve din bilgini Şehabettin Mercani, dilbilimci Kayyum Nasırı...

Yunan Savaşının sancıları yaşıyordu. Necip Asım, Veled Çelebi ve Bursalı Tahir gibi yazarların yazıları, kitapçıları ile Rusya'dan getirilen İsmail Gaspıralı'nın "Tercüman" gazetesi onu çok etkiledi. Özgürlük, uygarlık üzerine yüksek sesli düşünmesi istibdat yönetiminin dikkatini çekti. Avrupa'daki Genç Türkler ile ilişki kurduğu ve dış mihrakların propagandasını yaptığı gerekçesiyle Divan-ı Harp'e verildi. Tutuklandı. Kırk beş gün prangaya bağlanma cezası verildi.

Harbiye'yi bitirdi. Üsteğmenliğe yükselen Yusuf Akçura, okulun en çalışkan öğrencilerinden Ahmet Refik Tek'in de aralarında bulunduğu 84 kişiyle birlikte yeniden tutuklandı. Abdülhamit'in bir iradesiyle, topluca Fizan'a sürgün edildiler.

Kapitülasyonlardan yararlanarak denetimsiz gidip gelen teknelerden biriyle Yusuf ile Ahmet Ferit Tek önce Tunus'a sonra Paris'e gitti. Fransız Devriminin 100.

yılıydı. İlk olarak Dr. Şerafeddin Mağmumi görüşen Yusuf dönemin ünlü bilim ve düşün insanlarının bulunduğu "Özgür Siyasal Bilimler Okulu"na girdi. Öğleden sonraları da Sorbonne'daki felsefe, sosyoloji, tarih ve filoloji derslerine katıldı. "Ulusçu ve ekonomik" yaklaşımları öndeydi. "Genç Türkler"le, Ahmed

Sorbonne'daki felsefe, sosyoloji, tarih ve filoloji derslerine katılan Yusuf Akçura'nın "ulusçu ve ekonomik" yaklaşımları öndeydi.

Rıza Bey'le tanıştı ve onun çıkarıldığı "Şura-yı Ümmet"e Türkçe, "Meşveret"e Fransızca yazılar yazdı.

Sadri Maksudi, Kazan'dan Paris'e hukuk okumaya geldiğinde Yusuf Akçura'ya ulaştırdığı mektup, sıkı bir dostluğu doğurdu. Akçura, eniştesi İsmail Gaspıralı'nın çıkardığı "Tercüman" gazetesinin 20 yaşına basacağını öğrendiğinde "Başka bir millet olsa idi kutlama düzenlerdi" dedi. Sadri

Maksudi “Biz de yapalım” deyince hazırladıkları 27 sayfalık bir kitapçığı önemli kişilere gönderdiler. 115 yıl önce ilkbaharda Bahçesaray’da yapılan görkemli bir toplantı dönüm noktası oldu. Buna üçüncülükle mezuniyeti eklendi.

Genç Türkler’den farklı düşünüyordu. İstanbul’a dönemediği için Kazan’a geçti. Osmanlı ve Rus topraklarında yazılarını yayınlamıyordu. Adıyla özdeşleşen bir manifesto olan “Üç tarz-ı Siyaset” yazısı Kahirde yayınlanan “Türk” gazetesinde çıktı:

“Osmanlı ülkelerinde, batıdan bilim alarak kuvvet kazanmak ve ilerleme arzuları uyanalı, belli başlı üç siyasi yol düşünüldü ve uygu-

İstanbul’da işgali protesto mitinglerine katılan Yusuf Akçura’yı İngilizler tutukladı.

landı sanıyorum:

Birincisi Osmanlı Hükûmetine tabi çeşitli milletleri temsil ederek ve birleştirerek bir Osmanlı milleti vücûda getirmek.

İkincisi, hilafet hakkının Osmanlı Devleti hükûmdarlarında olmasından yararlanarak, bütün İslamları söz konusu hükûmetin idaresinde siyaseten birleştirmek, Üçüncüsü ırka dayanan siyasi

bir Türk milleti teşkil etmek.”

Ziya Gökalp ise bunu “Türkleşmek, İslamlaşmak ve Uygarlaşmak” olarak adlandırdı.

1905 devrimi ile Rusya’da devlet reformlar yapmak zorunda kaldı. Kapatmalar ve sürgünler başladı. Rusya’daki Türklerin hak ve özgürlükleri için Rus Çarına bildirge, yayın ve örgütlenme çalışmalarında yer alan Akçura seçimler öncesi “tehlikeli kişiler” arasına alınıp tutuklandı. Duma Meclisine seçilmesi engellenen ve seçimlerden sonra salıverilen Akçura eniştesi İsmail Gaspıralı ile çalıştı. Meşrutiyet ilan edildiği için dönebilme kapısı aralanan Akçura duraksamadan İstanbul’a geçti. Rusya’da esen Türkçülük rüzgarını buraya taşıdı.

Necip Asım Bey ve Veled Çelebi Efendi ile görüştü, “Türk Derneği” Mülkiye Mektebi Müdürü Celal Bey’in odasında yapılan bir toplantıda kuruldu. 4 yıl yaşayan bu derneğin yerini “Türk Yurdu” aldı. Aynı adı taşıyan yayın organı çok ses getirdi. Daha sonra

“Türk Ocağı” yine onun çabası ve odasında kuruldu.

Yusuf Akçura Rusya’daki Türklerin sesini duyurmak için Avrupa’yı dolaştı. Konferanslar, görüşmeler sürerken Ekim Devrimiyle SSCB kuruldu. Rusya’daki esir Türklere yardım etmeye çalıştı. İstanbul’a dönmek zorunda kaldı.

İleride bacanağı olacağı Ahmet Ferit (Tek)’in kurduğu “Türk” adını

taşıyan ilk siyasal partiye “Milli Türk Fırkası”na katıldı. İstanbul’da işgali protesto mitinglerine katılan Yusuf Akçura’yı İngilizler tutukladı. Salıverildiğinde bir zamanlar tarih dersi verdiği, Selma Hanım’la evlendi. “Artık Osmanlı milletini meydana getirmekle uğraşmak beyhude bir yorgunluktur” diyerek, eşi ve Şair Mehmed Emin Yurdakul ile yürekten inandığı Anadolu’ya geçti.

Akçura’ya göre işin özü Batı milletlerinin Türklere karşı izledikleri düşmanca siyasetti ve Türkler için bir “Şark” meselesi değil “Garp” meselesi vardı. İlk önce Eğitim Bakanlığı Telif ve Çeviri komisyonuna katılıp başkanlık yapan Akçura yanından eksik etmediği kurmay subay üniformasını giydi, yedek kurmay yüzbaşı olarak Kazım Karabekir’in karargâhında çalıştı. Türk dünyasını yakından tanıdığı için Yusuf Akçura, Dışişleri Bakanlığı Doğu İşleri Genel Müdürlüğüne getirildi. Büyük kuraklığın açlığa mahkûm ettiği SSCB’den gelenleri Mustafa Kemal ile görüştü. Kurtuluş Savaşının en zor günlerinde (T) BMM’deki özel odasında onları kabul eden Atatürk, ne diledilerse sağladı. Yardım paketlerinin ulaştırılması ve dağıtılması için Türkiye Kızılay derneğini görevlendirdi.

Atatürk’ün isteğiyle İstanbul milletvekili oldu. Her yana koşuyordu Akçura. Çalışmayı ve yardım etmeyi çok seviyordu. İki gün gece ve gündüz uyumaksızın çalışıp, sonunda bayıldığı günler oldu. Akçura, paraya, mala mülke düşkün

Yusuf Akçura ve İsmail Gaspiralı birlikte

değildi. Kendini insanlığa adamıştı.

Akçura, ulusun “bağımsızlık, özgürlük ve egemenlik”inin diğer “cehalet ve gaflet” düşman ordularına karşı savaşım görevini üstlenlerdendi. Hedefi üç kelime ile özetledi:

“Milliyetçilik, halkçılık ve aydınlık!”

“Demokratım fakat demagog değilim” diyen Akçura Cumhuriyet konusunda çağdaşlarından ileri anlayışa sahipti. Atatürk’ün istediği “Türk Tarih Kurumu”nun kurucularından oldu ve seçimle başkanlığına geçti. Atatürk’ün Üniversite

Devriminde de yer aldı. 1933'te yeniden kurulan İstanbul Üniversitesi'nde siyasi tarih derslerine girdi. Türkçülüğün "demokratik Türkçülük" ve "emperyalist Türkçülük" olarak fiilen iki kola ayrıldığını belirten Akçura, kendisinin daima "demokratik Türkçülük" çizgisinde olduğunu vurguladı.

Nasıl bir devlet istiyordu? "Özü halk egemenliğine, demokrasiye dayalı meclisin temsil ettiği; bireyi özgür, devletin de bu özgürlüğü koruduğu tam bağımsız bir devlet."

Ne eşi ne çocukları onu durduramıyordu. Doktorların uyarısına bile aldırmadan insanlığa hizmet için ölümüne çırpınıyordu.

Selma Akçura son günlerini şöyle anlatıyor:

"Ekseri ikindileri şehre inerdi. Onun uzaktan baston tıkırtısı, sonra sesi bunlar neden beni bu derece sevindirirdi. Nefes nefese içeri girerken ilk işi Ülker ve Tuğrul'u sormak olurdu. Sonra düşer gibi kendini bir koltuğa atar, bir iki dakika öylece açmadan dururdu. Birden bire yerinden fırlayıverir:

'Yok, daha ölmeyeceğim, biraz daha işlerim var!' diye alay ederken aşağı inerdi. Geceleri yine çalışır, her evin ışıkları söner, herkes uyur, onun bir türlü o aşağıdaki yeşil lambası sönmezdi. (...) Ölmezden bir gün evvel bile dersini bırakmadı... Tuhaf ki akşam adeta iyileşmişti, nasıl sevinerek dönüyordu. Sesini ta bahçeden duyudum.

O sabah, Gitme! diye ne kadar ısrar ettim, yalvardım elinden tuttum, imkanı yok sözümü bir türlü dinletemedim. Onun hasta hasta bir gidişi vardı. O gün kaç kere niyet ettim arkasından gitmeyi. Keşke bu son dersinde bulunsaydım."

11 Mart 1935 gün Fakülte'deki derslerini bitiren Akçura evine gitmek için vapurla Haydarpaşa'ya geçti ama banliyö trenine binmek üzereyken fenalaştı. Yanında oğlu Tuğrul vardı. Yere yığıldı son nefesini, dersini vermiş olmanın huzuru ama eve varamamanın hüznü ile karakolda verdi.

Son bir kez daha Boğaz'ı geçti. Bu kez öğrencilerinin ve sevenlerinin omuzunda vapurla Haydarpaşa'dan Sirkeci'ye, Sultanahmet camisine, daha sonra Beyazıt Meydanı'na ölümü göze alarak ders vermeye gittiği üniversitenin kapısı önünde getirildi. François Georjeon'un "Ortodoksluğun sınırları zorlayan özgün bir aydın, bazı gelişmeleri önceden kestiren aziz" diye tanımladığı Akçura için birbiri ardınca konuşmalar yapıldı.

Can dostu Profesör Sadri Maksudi son noktayı koydu: "Yusuf Akçura'nın hayatı bir kaç sözcük ile özetlenebilir. Okudu, okuttu, düşündü. Ülküye hizmet etti ve öldü."

Mutlu ölüm dedikleri buydu. Türkiye'nin Ata(nın)Türkçüsüydü. "Unutulan adam" olsa da "Hiç bir devirde ve hiç bir sebep ve suretle kirlenmedi." •

yasarozturkdbd@gmail.com

Unutulmayan Jübileler

Jübile; “Bir sanatçı veya sporcunun, aktif meslek yaşamının sonlandırması nedeniyle, düzenlediği ya da düzenlenen programlar” diyor Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı sözlük. Jübileler; Size sunulan görkemli gösterilerin bu yolla perde indirmesi. Özcesi “Artık ben yokum” iletilerinin gönderilmesi. Ve kimine göre de, kahredici bir yalnızlığın gelecek günleri olarak tarif ediliyor.

Kelebek gibi uçan, arı gibi sokan Muhammed Ali'nin, İrlandalı gazeteci Alica için hasta yatağından kalkarak ve ailesine aldırış etmeden Belfast kentine uçuşu, daha sonra yapacağı jübile programının başlangıç noktası olarak değerlendiril-

rilmişti. Ali'nin; Alica'ya fısıldayarak söyledikleri bir sır gibi kalmıştı. Ancak; bazı yayın organlarının, nereden buldukları belli olmayan(!) yalanı çok tümcelerini fısıltı söylemleri ilginçti: “Senin için unvanımı bıraktım. Ah, Alica daha önce niye karşıma çıkmadın?”

Buna karşın İrlandalı sarışın

Muhammed Ali

güzelin katı bir protestan olan ailesinin "Herşey yolunda gitse bile, bir İrlandalı'nın bir zenci ile evlenmesine asla izin vermezdik" şeklindeki ret içerikli açıklamaları gazetelerde yer almıştı.

Ve Naim Süleymanoğlu...

Geçtiğimiz günlerde toprağa verdiğimiz büyük şampiyon. Olimpiyat, Dünya, Avrupa, kıtalararası gibi görkemli tüm şampiyonaların "Çep Herkülü."

Naim
Süleymanoğlu

Kilosunun katlarını kaldırarak halter sporunun Türkiye adını dünyaya bir spor virüsü gibi salgılayan büyük sporcu. Son yıllardaki en büyük dostum. Bulgaristan'dan Ankara'ya ayak basar basmaz başlayan birlikteliğin, o ölüncüye dek sürdürülen gerçek olgusu. Hizmette sınır yoktur sloganının belki de öz kaynağı Süleymanoğluna, bir takım iddialar uydurularak bir jübileyi bile çok gördüler. Şampiyonlar şampiyonunun duygusal içerikli son ve özel jübilesini (!) birlikte yapmıştık. Kendisi gibi dev şampiyon Halil Mutlu, birkaç dostu ve spor ya-

"Keşke..." dedi ve sustu. Konuşmadı, ülkesine saygıdan konuşmadı.

zarlarından bir bölüm. Ve de Arif Nusret Say adını taşıyan antrenman salonunda görevlilerle birlikte. Kahveci Ali'nin tavşan kanı çaylarını yudumlarken, Naim'in gözyaşları pınar olmuştu. "Keşke..." dedi ve sustu. Konuşmadı, ülkesine saygıdan konuşmadı. Keşke bir tümcenin içine girse, vefasızlığın resmi geçidi

Metin Oktay
jübile
gecesinde

Can Bartu

başlar ve asla bitmezdi.

Türk Futbolunun gelmiş geçmiş en büyük golcüsü Metin Oktay'ın jübilesi, sporda dostluğun ve kardeşliğin simgesel bir olgu olduğunu ve bunun asla bozulmaması gerektiğini vurguladı. Fenerbahçe kaptanı Can Bartu'un ezeli rakibi, ancak can dostu Oktay'ın jübilesinde Galatasaray forması giyerek jübile maç oynaması dakikalarca alkışlandı. Aradan yıllar geçti. Ünlü golcü ile spor yazarları tribünlerinde dertleşti, geçmişini değerlendirdik.

Metin Oktay, Can Bartu için her defasında şöyle demişti; "Adam gibi adamlığının yanı sıra, çok büyük bir futbolcu."

Can Bartu, Oktay'ın söylediklerine uyan hatta daha fazlasıyla bir hak edişin altın madalyalı insanı idi. O Avrupa Kupalarında oynayan ilk Türk futbolcusu oldu.

Fatih Terim'in
helikopterli jübilesi

Görkemli bir şekilde İtalya'nın Fiorentina takımına transfer olan Bartu, bu takımın forması ile İskoçların ünlü ekibi Glasgow Rangers'e karşı oynamış ve harika bir gol atmıştı.

Bartu Türkiye'de bir ilki gerçekleştirmişti. Sporun iki ayrı dalında jübile yapan ilk Türk sporcusu unvanı ona aitti. Fenerbahçeli yıldız sporcu en az futbol dek basketbolda da Milli Takım formasını giyebilme yeteneklerine sahipti. Sarı lacivertli takımın unutulmaz oyuncusu jübilesine, Spor ve Sergi Sarayı'nda başladı, İnönü Stadi'nin balçık tarlasını andıran sahasında sonlandırdı. Bartu basketbola ait jübilesinde tam yirmi sayı atmıştı. Futbol karşılaşmasında ise iki gol.

İmparator Fatih Terim'in jübilesi havada başladı, Fenerbahçe Stadi'nin zemininde devam etti. Fenerbahçe eski başkanlarından Ali Şen'e ait bir helikopterle havalanan Terim'in stada inişi görkemli olduğu

dek tehlikeliydi. Helikopterin iniş sırasında yerdeki insanları korkutan rüzgar etkinliği, bir çok spor yazarı arkadaşımıza korku dolu anlar yaşattı. Sarı kırmızılı takımda oynadığı on beş yıl içinde şampiyonluk göremeyen Terim'in yıllar önce jübile için indiği alanda şimdi ezeli rekabetin unutulmayan anıları yaşıyor.

Süreyya Ayhan

Avrupa Şampiyonu kızımız Süreyya Ayhan'ın jübilesi, tıpkı sporculuk hayatı dek kısa sürdü. Gelecek için ümit vaat eden şampiyonumuzun doping iddiasıyla müsabakalardan men edilmesi, şampiyonun aile düzeni ile birlikte kimliğini de ortadan kaldırdı. Ayhan antrenman yaptığı sahaya geldi. Yanında eşi ve birkaç arkadaşı vardı. Üzerindeki eşofmanları çıkardı, depar yerine oturdu. Eşinin iki elini birbirine vurması ile bir süre koştu ve durdu. Toprağı öptü, “Benden bu kadar. Bir Avrupa Şampiyonu olarak gururluyum.” dedi ama doping nedeniyle bu unvanı elinden çoktan almıştı.

1960 Roma Olimpiyat Oyunları'nın altın madalyalı acı kuvveti

İsmet Atlı, memleketi Adana'nın Kozan ilçesinde sürekli gittiği kahvehaneye elindeki sazla girdi. Çayını yudumlarken, etrafında toplanan hemşehrilerine konuştu “Bugün burada sizlerin huzurunda jübile yapacağım.”

Çoğu güreşsever izleyicilerin şaşkın bakışları arasında, sazının tellerini akortladı başladı çalıp söylemeye;

Minderlere veda ediyorum dostlar haberiniz olsun.

Onlar beni ben onları özleyeceğim Yendiğim rakiplerim kusura galmasın

İranlı Tahti'ye buradan selam olsun.

Benim de jübilem bu kadar hayırlı olsun.

Jübileler; kimine göre bir kahredici yalnızlığın ayak sesleri. İzleyen ile izlettiren arasında yıllardan beri süregelen bir iletişimin sanki kopma noktası. O yoksa ben de yokum vurgusunun oyun alanlarına seyirci sayısı açısında düşen bombası. Jübileler; geçmişçi çağrıştıran, bir ilginç karnaval. •

metingorenbd@gmail.com

Fransa'nın Anadolu'da Yaptığı Katliamları Gizleme Politikası (1)

Öncelikle Adana'da bulunan 1. Fransız Tümeni karargâhında görevli Yüzbaşı Denis Leroy'un, 7 Şubat 1920 tarihli 33/489 sayılı raporundan *“Mustafa Kemal Paşa başarılı olursa, gelecekte, gerçekler ortaya çıkar ve Ermenilerin bizden*

aldıkları güç ve destek sayesinde yaptıkları katliamların ortağı durumuna düşeriz. Bölgedeki durumumuzu ve sonraki yıllarda insanlık önünde sıkıntıya düşmemizi önlemeye yönelik politikalarımızı Fransa'yı yönetenler yeniden

belirlemelidir” şeklindeki cümlelerini vererek başlayalım.

Bu rapora Fransız Dışişleri Bakanlığı’ndan gelen 30 Mart 1920 tarihli 7 sayfalık yanıtta, **“Ermenilerin sadece bölgenizde değil Anadolu’nun farklı alanlarında da Müslümanlara karşı savunulamayacak işler (toplu katliamlar, halkı sürgüne zorlamalar) yaptığı bilgilerine sahibiz.... Ancak unutmayınız ki, Türklerin sesi Avrupa’ya ulaşacak durumda değildir.”**

Emmanuel
Macron

sözlerini de hatırlatalım. Bütün Dünya’nın Mayıs sayısında söz konusu raporu ve başka belgeleri de sunacağımı belirterek, konumuza geçelim.

Fransa’nın yeni Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, son aylarda Ermeni sorununu yeniden gündeme getirmeye başladı. Macron’dan önceki cumhurbaşkanları da, 1915 olaylarına ilişkin Ermeni iddialarının savunucusu olmuş, bu konuda Türkiye ile ters düşmekten, ağır ithamlarda bulunmaktan da

çekinmemişlerdi.

Fransız devlet adamlarını diğer Avrupalı meslektaşlarından daha fazla Ermeni iddialarının destekçisi yapan nedir? Bu sorunun yanıtını, konuya ilişkin yayımladığım kitaplarda, Bütün Dünya’daki yazılarımda arşiv belgeleri üzerinden vermeye çalıştım. Osmanlı İmparatorluğu sınırları içindeki bağımsızlığını alamamış tek Hristiyan halk olan Ermenileri sömürgeci çıkarları

Macron’dan önceki cumhurbaşkanları da, 1915 olaylarına ilişkin Ermeni iddialarının savunucusu olmuş, bu konuda ağır ithamlarda bulunmaktan çekinmemişlerdi.

için kullanan ülkelerin başında Fransa gelmektedir. Fransızlar, 1. Dünya Savaşı öncesinde Amerikan, İngiliz ve Rus politikalarının önüne geçmek için Ermenilere, Adana merkezli Kilikya Ermeni Krallığı’nı (Prenslik) ya da diğer bir tanımlama ile “Küçük Ermenistan’ı” yeniden kurma sözünü verecek kadar ileri gitmişti.

Biraz geriye dönecek olursak, Anadolu’da, 1890-96 yılları arasındaki Ermeni isyanları (en büyüklere

Erzurum, Zeytun, Van) İngiliz, Fransız, Alman, Avusturyalı, Amerikan diplomatlar tarafından duyurulunca, Avrupa’da dayanışma komiteleri kuruldu. Bunlardan biri de Paris’te, 1896’da kurulan “Ermeni Dayanışma Komitesi”dir. Bu komitenin üyeleri arasında George Clemenceau, Anatole France, Jean Jaurés ve Francis de Pressensé gibi dünyaca tanınmış isimler vardı. Komite, Pro-Arménien (Ermeni Taraftarı) adlı bir gazete de çıkardı.

Komitedeki kamuoyu oluşturma gücü yüksek isimlerin çalışmaları sayesinde, birkaç yıl içinde Fransa’da büyük bir Ermeni lobisi meydana geldi. Böylece Paris, Ermeni davasının önde gelen isimlerinin buluşma noktası oldu.

Ermeni Dayanışma Komitesi’nde yer alan isimlere bakıldığında çoğunun siyasetçi ve devlet adamı olduğu görülecektir. Bu da, Fransızların, sömürgeci çıkarları için Ermenileri kullanma anlayışının bir devlet politikası olarak belirlendiğinin göstergesidir. O döneme kadar Kraliyet arşivleri, Dışişleri, Sömürgecilik Bakanlıklarının resmi belgelerinde Ermeniler için “Pis Ermeni” ifadesini kullanan Fransa, neden böyle bir politikaya yöneldi sorusunun yanıtı ise İngiltere ile giriştiği sömürgecilik alanlarını

George
Clemenceau,

Anatole
France

Jean
Jaurés

Francis de
Pressensé

büyütme ve buna bağlı olarak ekonomik çıkarlarında gizlidir.

1890’lı yıllardan itibaren Avrupa’da tekstil endüstrisi büyük bir gelişme içine girmiş, ama bu sektörün hammaddesi olan pamuğa erişim konusunda sorunlar başlamıştır. Pamuk deposu olarak bilinen Çukurova ile Suriye’yi kapsayan ve büyük bir Ermeni topluluğunun yaşadığı Kilikya adlı bölge Osmanlı topraklarındaydı. Kendi pamuğuna sahip olmak ve İngiltere ile rekabet etmek isteyen Fransa için bölgeye ulaşmanın yolu, buradaki Ermeni nüfusu kullanmaktan geçiyordu. Ama Ermenilerin de Fransızlar ile işbirliği yaparak, hedeflerine ulaşma politikası izlediklerini de unutmamak gerekiyor.

Fransız belgeleri arasında bulunan 21 Kasım 1914 tarihli gizli mektup, Fransa'nın Mısır'daki elçisi DeFrance'dan Fransa Dışişleri Bakanı Delcassé'ye başlığını taşıyor ve Ermenilerin Fransızlara hizmet etmek istediklerini şu cümlelerle ortaya koyuyordu:

Théophile Delcassé

“Ermeni liderlerden Bogos Nubar Paşa beni görmeye geldi. Adana ve Mersin’de nüfusun yüzde 40’ını Ermenilerin oluşturduğunu, İskenderiye bölgesinden yapılacak bir saldırıda, Ermenilerin İtilaf devletlerine yardımcı olabileceklerini söyledi...”

Bulgaristan’ın başkenti Sofya’daki Fransız Büyükelçisi’nin, Fransa Dışişleri Bakanı Delcassé’ye gönderdiği 3 Mart 1915 tarihli rapor da, benzer içeriktedir.

“Rus meslektaşımın isteği

üzerine, Ermeni komitelerinin temsilcisi Vartanyan ile görüş-tüm. Kendisi, müttefiklerin Anadolu’ya çıkartma yapması durumunda Ermenilerin işbirliğini önermek için beni görmeye gelmiş.... İngiliz ve Fransız hükümetleri Adana ya da İskenderun Körfezi’ne

çıkartma yapmaya karar verirlerse, bölgenin kurtarılmasına Ermeni kardeşlerimin de katılmasına izin verilmesinden mutluluk duyarım dedi. Vartanyan’a göre, 20.000 Ermeni savaşıma hazırdır. Kıbrıs’ta toplanarak, gerekli askeri eğitim alabilirler. Silahları İngiltere ve Fransa temin etmelidir.. Vartanyan, benzeri bir girişim de İngiliz Büyükelçisi nezdinde yaptı. Böylesine ısrarcı bir işbirliği önerisini değerlendirmek Fransız çıkarları için hayati önemdedir....”

Fransız birlikleri General Duffieux'u tebrik ediyor (Adana, 1915)

Paris'teki Ermeni komitesi yöneticisi Arşag Çobanyan'ın, Fransız Dışişleri Bakanı Delcassé'ye gönderdiği 13 Haziran 1915 tarihli mektup ise, sömürgecilerin çıkarlarına hizmet etme anlayışının ve Türk düşmanlığının hangi seviyeye ulaştığını kanıtlamaktadır.

“Fransa’nın, Kilikya’da çıkarları vardır ve onları korumak ister. Bu çıkarlara saygı göstermeyecek kadar akılsız bir Ermeni olabilir mi? Kilikya’da barbar ve cahil Müslümanlara karşılık, entelektüel, tüccar ve sanayici unsurlardan oluşan 400 binden fazla Ermeni vardır. Fransız ve Amerikan okullarına öncelikle Ermeniler giderler.... Sayın Bakan, size bu çağırımı yaparken, dikkatinizi Adana Ovası’nın zenginliklerine çekmek istediğimi sanmayın.”

Çukurova’daki pamuğa ulaşmak isteyen Fransa, bölgenin işgali için bir lejyon birliği kurmaktadır. Söz konusu birlik daha sonra Fransızlar tarafından gizlenen büyük katliamlara imza atacaktır. Ermeniler de, Fransız üniforması altında bu lejyonda görev almak istemektedirler. Mısır-İskenderiye’deki Ermenilerden, Fransız diplomatlarıyla ilişkileri yürüten Ermeni Milli Delegasyonu Başkanı Bogos Nubar Paşa’ya gönderilen 18 Ekim 1917 tarihli gizli dosya, lejyon konusunu

Bogos Nubar Paşa

Çukurova’daki pamuğa ulaşmak isteyen Fransa, bölgenin işgali için bir lejyon birliği kurmaktadır.

açıkça ortaya koymaktadır.

“Doğu lejyonunun oluşturulmasının nedeni küçük bir Ermeni ordusu kurmak ve Kilikya topraklarında çarpışmaktır. Kafkasya’da oluşturulan gönüllü Ermeni alayları Büyük Ermenistan’ı kurmak için çarpışırken, hedefimiz Küçük ve Büyük Ermenistan’ın kurulmasıdır.”

Söz konusu lejyon kurulmuş, Kıbrıs’ta Fransız ordusu tarafından eğitildikten sonra Çukurova bölgesine gönderilmiştir. Fransız üniforması altında görev yapan Ermenilerin bölgedeki katliamları, emirlere uymamaları, karıştıkları yağma olaylarının yankıları

Paris’e kadar gitmiştir.

Fransız subaylarının yazdığı raporlar, Ermenilerle yapılan işbirliğine yönelik itiraflar ve uyarılarla doludur. Bunları da Mayıs sayısında paylaşacağız. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Bindik Bir Alamete: Sanayi4.0

Geçen hafta okuduğunuz gazete haberlerini hatırlayın: bitcoin, uber, yapay zekâ, genetik, Elon Musk, siber güvenlik, bulut gibi sözcüklerin çok sık geçtiğini göreceksiniz.

When using factory equipment, please use the following safety instructions:
1. Always wear your seat belt and safety harness.
2. Do not touch any moving parts of the machine.
3. Do not use any tools or equipment that are not approved for use.
4. Do not use any equipment that is not approved for use.
5. Do not use any equipment that is not approved for use.
6. Do not use any equipment that is not approved for use.
7. Do not use any equipment that is not approved for use.
8. Do not use any equipment that is not approved for use.
9. Do not use any equipment that is not approved for use.
10. Do not use any equipment that is not approved for use.

Yazan: BARBAROS ENEÇ

Dünün bilim kurgu senaryoları hayata geçmeye başladı. Hiçbirimiz cep telefonsuz nasıl yaşadığımızı bile hatırlamıyor. “Post”ları* yaşayan hatta gerçeğin bile ötesini yaratan bir toplumun parçasıyız. Bu “post”lar toplumun niteliğini belirleyen iktisadi eylemleri yeni bir sanayi devrimi ile kavramlaştırıyor: **Sanayi 4.0**

Hızla değişen, gelişen ve yayılan teknoloji sadece yeni fırsatlar sunmuyor, yaşam biçimimizi, iş hayatımızı, diğer bireylerle olan ilişkilerimizi de temelden değiştiriyor.

Önceki sanayi devrimlerine bakarsak, birincisini 1760’lardan başlatabiliriz. Buhar makinasının keşfi ve demiryolu inşaatı bu dönemin temel taşlarıydı.

İkincisi, 19. Yüzyılda elektrik kullanımı ve üretim hattının geliştirilip kütleli üretimi gerçekleştirdi.

Üçüncüsünü, yarı iletkenlerin yaptığı sıçrama ile başlayan bilgisayar ve bilgi işlem süreçlerinin internetin günlük hayata girmesine kadar dönem olarak tarihleştirebiliriz.

Sanayi 4.0 ise yeni binyılın başlangıcına götürebiliriz ve dijital devrim ile özdeşleştirebiliriz.

Dördüncüyü üçüncüden ayıran nokta, dijital evrenin daha sofistike, etkileşim düzeyi yüksek, daha entgre

Bu dönem, dünyada eş zamanlı olarak yayılan nano teknolojiden, genetiğe ve kuantum bilgisayarlar kadar farklı alanlardaki yeniliklerle ilerliyor.

(* **Post** (ing.) : Bir web sitesi içerisinde veya forumda yazılıp yayınlanmış olan gönderilerin her birine verilen isim. Bir diğer kullanıcının forum üzerinde herkese açık şekilde göndermiş olduğu mesaj.

olarak tüm küreyi ve ekonomi dünyasını etkilemesidir. İlk sanayi devriminden bugüne geçerli olan kural, toplumların teknolojik yenilikleri ne kadar benimseyeceği ilerlemenin en önemli belirleyicisi olduğudur.

Sanayii 4.0 kavram olarak 2011 Hannover Fuarı'nda geçerlilik ve yaygınlık kazandı. “Küresel boyutta, birbirleriyle esnek bir şekilde işbirliği yapan, içinde sanal ve fiziksel sistemlerden oluşan akıllı fabrikaları yaratan **Dördüncü Devrim**” diye tanımlandı. Dördüncü Devrim, farklı disiplin alanları ve farklı buluşların uyum ve birlikteliğini sağladığı için diğer devrimlerden ayrılır. Günümüzdeki yenilikler, karşılıklı bağımlı disiplinlerin sonuçlarıdır. Entegrasyonun en önemli özelliği ise tüm adımların birbiri ile gerçek zamanlı ve sürekli iletişim içinde olması ve bu sayede akıllı ve kendisini uyarlayan bir

sanayi sürecine ulaşmış olmasıdır.

Sanayii 4.0'ı sadece akıllı ve birbirleriyle bağlı makine ve sistemlere indirgememek gerekir. Bu dönem, eş zamanlı olarak yayılan nano teknolojiden, genetiğe ve kuantum bilgisayarlara kadar farklı alanlardaki yeniliklerle ilerliyor. Fiziksel, dijital ve biyoloji alanlarındaki etkileşimler ve teknolojik kaynaşmalar, kapsamının daha geniş ve derin olmasını sağlıyor. Bu süreçte, gelişmekte ve oluşmakta olan teknolojik ilerlemeler çok daha hızlı ve çok daha geniş olarak küremize dağılıyor. İkinci sanayi devriminde dünyanın üçte biri elektrikten yoksunken günümüzde mobil bir

Sanayi 4.0 verimliliği artıran, kendi ekonomisini yaratan, yerleşmiş değer zincirlerini temelden değiştiren ve nitelikli insan gücü ihtiyacını karşımıza çıkaran bir yolculuk.

cihazla internete dolayısı ile kürenin geri kalanına bağlı olmayan bir köşe kalmadı.

Bu kapsam genişliği ve derinliği ile etkileşim, bütün toplumsal kurumların - şirketler, devletler, ahlâk vb.- üstüne oturtulduğu alışla geldik geleneksel yol ve düşüncelerin elden geçirilmesini bir zorunluluk haline getirdi. Önceki devrimlerde, kavramın doğası gereği, önemli sosyal değişimler ve fırsatlar yaratmıştı, ama bugün içinden geçtiğimiz devrim, hızı ile diğerlerinden ayrıldı. Artık hızlı olanın sağ kaldığı bir devirde nefes alıyoruz. Sanayi 4.0 verimliliği artıran, kendi ekonomisini yaratan, yerleşmiş değer zincirlerini temelden değiştiren ve nitelikli insan gücü ihtiyacını karşımıza çıkaran bir yolculuk. Bu dönemin, hızın yanında diğer özgüllüklerin birisi de ölçek getirisi. 10 yıl öncesi ile karşılaştığımız zaman, bugün daha az çalışanla gerçekleştirilen zenginlik kendini katlamıştır. Dijital iş dünyasındaki marjinal maliyetler neredeyse sıfıra yakındır. Instagram veya Whatsapp gibi iş modellerine bakarsak çok daha dişe dokunur yatırım maliyetleri ile karşılaşmayız. Yemeksepeti.com, Amazon gibi araçların ne üretimleri, ne depoları ne de stokları vardır. Bu yeni devrimin kazananları tüketicilerin olacağı kesindir.

Bu devrimi tetikleyen

Bu devrimin, kısa dönemde gösterdiği en büyük tehdit, istihdam konusuyla ilgilidir.

yeniliklerin belli başlıcaları şunlardır:

Yapay zekâ (AI), akıllı robotlar, nesnelerin internet (IOT), özerk araçlar, üç boyutlu baskı (3D printing), nanoteknoloji, biyoteknoloji, enerji saklama, büyük veri (big data) ve kuantum bilişim...

Bu devrimin, kısa dönemde gösterdiği en büyük tehdit, istihdam konusuyla ilgilidir. Bu tehdit ve algılanan korku aslında tüm devrimlerin başlangıç dönemlerinde görülmüştür. İçinden geçtiğimiz devrimin hız ve kapsam genişliği tüm sektörleri ve meslekleri etkiliyor.

Bu devrimin işgücü piyasalarına etkisi üzerinde uzmanların iki öngörüsü var. Birincisi yeni teknoloji yüzünden işinden olan çalışanların

mutlaka başka bir yerde iş fırsatı bulabileceği; diğeri ise, kitlesel işsizlik yüzünden ciddi toplumsal ve siyasal kargaşaların çıkabileceği.

Dijital teknolojiler, hız ve etki-leşim kültürü ile birleşerek kamu yönetimini güncelleyerek verimli ve faydalı hale getirebilirler. E-devlet uygulamaları, şeffaflık ve hesap verilirliği artırarak, yurttaşların siya-sete katılımlarını artırırken, siyaset-çilerin de performansını iyileştirebi-lir. Hükümetler ve devletler iktidarı paylaştıkları geleneksel olmayan siyaset aktörleri -sivil toplum örgütleri gibi- ile etkileşimi artırıp, taleplere cevap verme hızını artı-rarak kaybettikleri iktidar gücünü geri kazanabilirler. Bu aşamada unutulmaması gereken nokta, diğer devrimlerde olduğu gibi, yasa koyma ve hukuksal düzenleme yine devletin elindedir. Eski dünya ile yenisi arasındaki farkın siyaset-çiler tarafından doğru bir şekilde benimsenmesi ve yönlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için de

Dördüncü Devrim
eşitsizliği artıracak
gibi duruyor.
Özellikle “işgücünde
dönüşüm” kazananlar
ve kaybedenleri
belirleyecek.

kadroların doğru şekilde oluşturulup yetkilendirilmesi şarttır. Bu devrim ile katılımcı demokrasi idealini yakalama şansını bulabiliriz. Çok yakın zamanda yaşadığımız Uber ve taksiciler arasındaki mücadele 4. Sanayi devriminin getirdiği sıkıntı-lara çok güzel bir örnektir.

Devrim, yenilik, bireylere heyecan veren kavramlarıdır. Çünkü içinde bulundukları olum-suz ve mutsuz durumdan kaçmak için fırsat sunarlar. Kurumlar ise değişimin gerekliliğini görürler fakat belirsizlik ve atalet yüzünden

ne yapacaklarını bilemezler. Bu dönemlerde toplum genel olarak etkilenir.

Dördüncü Devrim eşitsizliği artıracak gibi duruyor. Özellikle “işgücünde dönüşüm” kazananlar ve kaybedenleri belirleyecek.

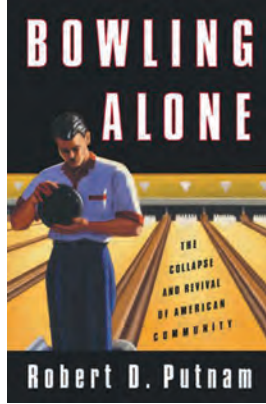
Dijitalleşmenin bir sonucu da ben merkezli bir toplumun oluşması... Bireylerin toplumsal yaşama katılımları kökten değişime uğruyor. Robert Putnam’ın “Tek Başına Bowling” eserinde Amerikan toplumunun geçtiği toplumsal hayattan çekilme sürecinin boyut değiştirdiği anlatılıyor. Artık fiziksel toplumun yerini sanal toplum aldı. Bu sanal toplum, zaman ve mekân tanımıyor. Üyeler birbirine istedikleri zaman eşzamanlı olarak erişebiliyorlar. Bu süreç tabii ki sadece iyi niyetliler için değil. İŞİD örneğindeki gibi küremizin her yerinden taraftar toplamak için de kullanılıyor.

Sanayi 4.0 bireysel bağlamda hem bireyi hem de insanlığı yeniden tanımlama sorunsalını gündeme getirdi. Günümüzde, özellikle Batı dünyasında en önemli soru insanın ne demek olduğunu tanımlamak olarak gözüküyor. Yeni teknoloji mahremiyetimizi, iyelik kavramımızı, tüketim örüntümüzü, iş veya boş zaman dengemizi, kişisel gelişim çabamızı etkiliyor. Biyoteknoloji, yapay zekâ gibi

gelişmeler insanın ne demek olduğunun yeni bir tanımını gerektiriyor. Bu alanlardaki gelişmeler, insan hayatını, yapabileceklerinin sınırını bilim kurgu düzeyinde ileriye taşıyor. Uzun yaşam, tasarlanmış bebekler, hafıza çıkarma gibi alanlarda, sosyal bir varlık olarak nasıl cevaplar verebileceğimiz hakkında düşünmeliyiz.

Rekabet gücü yüksek ekonomiler içinde yer almak isteyen Türkiye için, bu gelişmeleri takip

etmek hayati önem taşımaktadır. Bir çok sanayi kuruluşunun Dördüncü Devrim uygulamaları konusunda halihazırda yol almaya başladığını gözlemliyoruz. Bu yolculukta tüm paydaşlara önemli görevler düşmektedir. Sanayi kuruluşlarının Sanayii 4.0’ı tetikleyen teknolojileri yakından takip etmeleri ve kendi iş modellerini oluşturma-

Robert Putnam’ın Tek Başına Bowling adlı kitabı

ları gerekmektedir.

Ayrıca iş gücü ihtiyacının ve niteliğinin net bir resmi çekilip kurumsal gelişim için yol haritasının çıkarılması şarttır. Politika yapıcılar ise, ülkenin teknolojik alt yapısının gelişmesini desteklemek ve gerekli yatırımları teşvik ederek uzun vadeli eğitim politikaları ile nitelikli insan kaynağını sağlamak zorundadır. •

Dumlupınar Denizaltı Faciası

Yazan: ERHAN KANYILMAZ

23 Nisan 1944 tarihinde yapımı tamamlanarak aynı yılın 10 Ağustos günü ABD Deniz Kuvvetleri'nde hizmete alınan Balao sınıfı "USS Blower" denizaltısı, karıştığı kazalar nedeniyle kötü bir üne sahipti. İlk görevi için 16 Aralık 1944'te Yarbay J. H. Campbell komutasında Pearl Harbor'a gönderilen USS Blower, bu görevini 17 Ocak 1945 tarihinde tamamladı.

II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Java ve Güney Çin Denizi'nde üç keşif görevi icra eden denizaltı, 1946-49 yılları arasında bağlı bulunduğu Pasifik Filosu'ndaki hizmetini tamamladı.

16 Kasım 1950'de Türkiye'ye verilen denizaltı "Dumlupınar" adını aldı. Dumlupınar, 4 Nisan 1953 tarihinde "Mavi Deniz" adlı

NATO eğitim görevinden döndüğü sırada Çanakkale Boğazı'nın Nara Burnu Mevkisi'nde İsveç bandıralı "Naboland" adlı yük gemisi ile çarpışarak battı. Denizaltının enkazı bugün Çanakkale Boğazı'nın yaklaşık 90 metre derinliğinde yatmaktadır.

I. İnönü ve Dumlupınar denizaltıları, Akdeniz'de yapılan NATO tatbikatındaki görevlerini tamamladıktan sonra Gölçük'e doğru yola çıktılar. 3 Nisan'ı 4 Nisan'a bağlayan gece bu iki denizaltı, başlarına geleceklerden habersiz biçimde üstlerine dönmek üzere Çanakkale Boğazı'ndan geçiyordu.

Dumlupınar Denizaltısı

O ana kadar herhangi bir sorun yaşanmadan geçen bu seyir, saat 02:10'da Dumlupınar için sona erdi.

Seyir Astsubayı Hüseyin İnkaya, nöbeti olmamasına rağmen denizaltının güvertesindeydi ve görevine devam ediyordu. Nara yakınlarına geldikleri sırada, rotaları üzerindeki bir tuhafılık İnkaya'nın dikkatini çekti. İşte tam o anda kimsenin nereden geldiğini anlamadığı büyük bir gürültü oldu ve güverte üzerindeki askerler denize düştü. Çarpışma sırasında güvertede bulunan ve denize düşen sekiz kişilik mürettebattan sadece şanslı olan beşi hayatta kalabildi. Geri

kalan üç personelden ikisi pervaneye çarparak, diğeri ise boğularak hayatını kaybetti.

Naboland, Dumlupınar'a ön torpido dairelerinin bulunduğu sancak tarafından çarpmıştı.

Naboland sisin içindeydi

Çarpışmanın şiddetli gürültüsü, Eceabat Limanı'nda demirlemiş olan gemiler tarafından da duyuldu. Çok büyük bir darbeye maruz kalan Dumlupınar'ın ön taraftan batmaya başladı. Ve bu büyük çarpışmaya dayanamayan denizaltı, birkaç saniye içinde Çanakkale Boğazı'nın karanlık sularına gömüldü.

Fakat denizaltı mürettebatının yaşadığı olaylar burada bitmedi. Hızla batan Dumlupınar'ın orta kısmında büyük bir patlama oldu ve elektrik kesildi. Denizaltının baş tarafından su almakta oldu-

Gümrük gemisi olay yerinde

ğunu gören mürettebat geminin kıç tarafına ulaşmayı denedi. Mürettebat bu sırada çok sayıda kayıp verdi. Denizaltının kıç bölümünde bulunan torpido dairesine ulaşabilmeyi yalnızca 22 personel başarabilirken, diğer denizcilerimiz ise şehit düştüler.

O gece küçük bir balıkçı teknesi tarafından Eceabat Limanı'nda demirlemiş olan Gümrük Gemisine haber verildi. Balıkçı teknesindeki kişi, Gümrük Gemisinin mürettebatına Nara yakınlarında bir çarpışma olduğunu söyleyerek olay yerine

gitmelerini istedi.

Gümrük Gemisi çarpışmanın olduğu yere ulaştığında ortalık adeta panayıra yerine dönmüştü. Naboland'ın bütün kurtarma botları denize indirilmiş, kurtarma botlarından fosforlu can yelekleri denize atılmış ve çok sayıda aydınlatma fişegi ateşlenmişti.

Dumlupınar Denizaltısı'nın mürettebatından hayatta kalabilen ya da kurtarma botları tarafından kurtarılan denizciler, Gümrük Gemisine alındı. Bu denizciler hemen yakındaki hastanelere götürüldüler. Fakat denizde halen 81

kişi vardı ve hiç kimse bu denizcilerin hayatta olup olmadıklarını bilmiyordu. Denizaltı kurtarma gemisi olan "Kurtaran" isimli gemiyi çağırmaktan ve 81 kişinin yaşıyor olduğunu umut etmekten başka yapacak bir şey yoktu.

Günün ağarma-

sıyla etraftaki balıkçı tekneleri Dumlupınar'ın batarken fırlattığı muhabere şamandırasını gördüler. Bunun üzerine Gümrük Gemisi derhal şamandıranın olduğu yere gitti. Geminin ikinci çarkçısı Selim Yoludüz telefonla konuşmak için şamandırayı eline aldı ve üzerinde bulunan "Deniz Kuvvetlerinde görevli Dumlupınar Denizaltısı burada battı" şeklindeki yazıyı okudu. Ardından şamandıranın kapağını açtı, ahizeyi eline aldı ve umutlu bir sesle "Alo" diye seslendi.

Selim Yoludüz

Telefonun diğer ucundan “Ben Astsubay Selami” şeklinde bir ses duyunca Yoludüz rahat bir nefes aldı ve Astsubay Selami’ye

nasıl olduklarını sordu. Gelen yanıt, Dumlupınar’da yaşanan felaketi açıklıyordu: Gemi 15 derecelik açı ile sancak tarafına yatık vaziyette bulunuyordu, elektrik yoktu ve kış tarafında bulunan torpido dairesinde mürettebattan 22 kişi vardı.

Yoludüz onlara Çanakkale Nara Koyu civarında olduklarını ve denizaltının yaklaşık 90 metre derinlikte bulunduğunu söyledi. Ardından “Endişelenmeyin. Sizi oradan alacağız. Kurtaran Gemisi yolda.” diye devam etti.

Bunun üzerine Astsubay Selami’nin dudaklarından dökülen “Ailelerimize selam ediyoruz. Bizi kurtaracağınızı biliyoruz. Vatan sağ olsun.” şeklindeki sözleri Yoludüz’ün yalnızca kulaklarına değil, kalbine işledi. Bu konuşma, Astsubay Selami’nin suyun üzerindeki insanlarla olan ilk konuşmasıydı. Saat 11:00 sularında bölgeye gelen Kurtaran Gemisi’nin çabalarından bir netice alınamadıkça insanların umutları azalmaya başladı.

Astsubay Selami Özben ile daha sonra Çanakkale Deniz Komutanı

Amiral Zeki Adar, tekrar Selim Yoludüz ve I. İnönü Gemisi’nin 2. Komutanı Suat Tezcan konuşular. Aşağıda Dumlupınar’daki mürettebatın zamanları azalırken, deniz yüzeyinde olanların da umutları tükeniyordu. Yine de Astsubay

GEMİNİN KÜNYESİ

Yapımının başladığı tarih:

12 Ağustos 1943

Göreve başladığı tarih:

10 Ağustos 1944

Ağırlığı: 1526 ton (Deniz üzerinde),

2424 ton (Deniz altında)

Ebadı: 95 x 8,3 x 4,6 metre

İnebileceği azami derinlik:

120 metre

Azami sürat: 20,25 deniz mili/saat

(Deniz üzerinde), 8,75 deniz mili/saat

(Deniz altında)

Güç sistemi: 2 adet 5400 BG dizel motor, 4 adet 2440 BG elektrikli motor, 2 adet pervane

Azami su altında kalma süresi:

48 saat (2 deniz mili/saat sürat ile)

Seyir süresi: 75 gün

Azami menzili: 11000 deniz mili

(Deniz üzerinde ve 10 deniz mili/saat sürat ile)

Mürettebat: 86 kişi (Yazının orijinalindeki sayı 80’dir. Bu çelişki nedeniyle tarafımızdan Dz. Kuvvetleri Komutanlığı ile irtibata geçilerek 81 şehit ve kurtulan W5 personel ismen teyit edilmiştir.)

Silah sistemi: 10 adet 21 inçlik torpido, 1 adet 5 inçlik güverte topu ve 5 adet makineli tüfek

Kaza sonrası arama-kurtarma çalışmaları

“Vatan sağ olsun” cümlesi 84 metre derinlikte yatan Dumlupınar’dan duyulan son söz oldu.

Selami’nin sesinde hiçbir tereddüt ya da üzüntü belirtisi yoktu.

Bir süre sonra aşağıdakiler yeni bir konuşma için telefonu ellerine aldılar. Gelen sesler, onların iradelelerini açıklar gibiydi. Dua ediyorlardı. İletişimi sağlayan şamandıranın kablosu saat 15:00 sıralarında koptu. Artık Dumlupınar’dan başka bir ses gelmeyecekti. “Vatan sağ olsun.” cümlesi 84 metre derinlikte yatan Dumlupınar’dan duyulan son söz oldu.

Kazadan sonra Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Sadık Altıncan, Vali Safaeddin Karnakçı ve diğer

yetkililer de olay yerine geldi ve kurtarma çalışmaları başladı. Ayrıca kazayı fark etmeyen I. İnönü Denizaltısı da geri dönerek kurtarma çalışmalarına katılmak için kazanın olduğu yere geldi.

Denizde kurtarma çalışmalarına yardımcı olmak üzere başka gemiler de vardı. Çanakkale Boğazı’nın akıntılı sularında yürütülen bu kurtarma çabaları, Dumlupınar’ın mürettebatını kurtarmaya yetmedi.

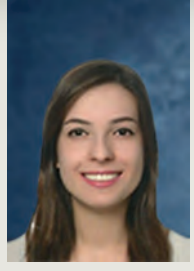
Salı gününün sabahında bütün umutlar tükendi. Çünkü bu durumdaki bir denizaltıdaki koşullar, mürettebatın yaşamasına ancak üç gün olanak sağlayabilirdi. 72 saatin sonunda içerde kalan hava onları yaşatmaya yetmezdi ve saat 02:15 itibariyle bu süre doldu. Böylece denizaltıda bulunan 22 personel için umut kalmadı.

Ertesi gün saat 15:00’te, Dumlupınar Denizaltısı’nda yaşamını yitiren denizciler için Başaran Gemisi’nde bir tören düzenlendi ve şehit mürettebat için denize çelenkler bırakıldı. Dumlupınar Denizaltısı Faciası’nda, 7 subay, 35 astsubay, 39 erbaş ve er olmak üzere toplam 81 denizcimiz şehit oldu. •

Kaynak: kaanaltin.com/dumlupinareng.html

Bilinçaltı

Uzm. Psk. Sedem Demir

Özgüvene Sahip Çocuk Yetiştirmenin İpuçları

Çocukların kendi kendine uğraşıp kendi kendine öğrenmesi her ne kadar onların kendi yöntemlerini bulmaları için yol gösterse de tekrar tekrar denemek için başarısızlıklarından ders çıkarmaları gerekiyor.

Bunu da ebeveynlerinin desteğiyle gerçekleştirebilirler. çünkü henüz başarının ve başarısızlığın nedenleri anlayacak bilişsel olgunluğa erişememiş olabilecekleri için, ebeveyn desteği olmadıkça başarısızlığın onlara ifade edeceği tek şey başarısız olduklarıdır. Bu yüzden ebeveynler çocuklarına neden başarısız olduklarını onların da anlayacağı bir dille anlatmaları ve başarıya giden yolda çocuklarına destek olmaları, çocuklarını motive

etmek için yapılabilecek en güzel yollardan biridir.

Çocukların başarısızlıklarından ders çıkarmaları, motivasyonlarını yüksek tutmaları ve ebeveynlerin aşırı koruyucu olmaktansa destekleyici olmaları gerekir. Bunun için uygulanabilecek birkaç ipucunu şu şekilde sıralayabiliriz:

● Kontrol etmeye çalışmaktansa yön göstermeye çalışmak:

Çocuğunuzun her işini sizin yapmanız çocuğunuzun gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bırakın kıyafetlerini o seçsin ve kendisi giysin, sizin yardımınız olmadan. Kıyafetler uyumsuz veya düğmeler yanlış iliklenmiş olsa bile çocuğunuz kararları kendi aldığını,

Onun duygularını
anladığınızı ve
kabullendiğinizi
bilmesi çocuğunuza
tekrar deneme gücü
verecektir.

saygı duyulduğunu ve bir birey olduğunu hisse-deceğinden, bu gibi davranışlar özgüven gelişimine katkı sağlayacaktır.

Çocukların benlik algısı ilk aylardan itibaren gelişmeye başladığından bunu çok küçük yaşlardan itibaren uygulayabilirsiniz.

“Dikkatli ol”, “Öyle yapma”, “Ben sana ne demiştim” demek yerine “Dikkatli olacağına söz ver, bir şeye ihtiyacın olursa ben hemen şuradayım, seslenmen yeter” diyerek onu cesaretlendirebilirsiniz.

Başarıya ulaştığındaysa “Yapabileceğini biliyordum” gibi daha da cesaretlendirici cümleler sarf edebilirsiniz. Eğer başarısız olduysa “Bir dahaki sefere şu yolu deneyelim çünkü bu yol şu sebeplerden dolayı bizi bu sonuca çıkardı” demek çocuğunuzun gelişimine olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

● İyi bir örnek olun:

Başka biri veya bir olay için olsa bile asla ne kadar da salak, çok aptalca demeyin. Çocuğunuz ona benzer bir duruma düştüğünde ebeveynlerinin önceki davranışlarını hatırlayabilir. Siz ona o an “Ne kadar aptalca” demesiniz de çocuğunuz televizyonda gördüğünüz olayın aptalca olduğunu düşündüğünüzü bildiğinden dürüst olmadığınızı düşünebilir.

● Sonucun mükemmel olmayabileceğini unutmayın:

Çocuklar söz konusu olduğunda mükemmellik değil, kendini geliştirmenin amaç olduğunu unutmayın. Sürekli çocuğunuzun gözlem altında tutmak ve sürekli yön gösterme adı altında ona ne yapacağını söylemek, özgüvenini zedeleyecektir.

● Cesaretlendirin:

Gün içinde yaptığı her şeyi her yönden cesaretlendirmeniz bir süre sonra onun kendi

kendini cesaretlendirmesine ve başarısız olduğundaysa “o zaman şimdi de şöyle denerim” diyerek başarısızlığı nasıl başarıya çevireceğinin yollarını aramasına sebep olabilir.

● Duygularına önem verin:

Çocuğunuzun nasıl hissettiğini anladığınızı gösteren cümleler kurun. Onun duygularını anladığınızı ve kabullendiğinizi bilmesi çocuğunuza tekrar deneme gücü verecektir. Bir sorun ortaya çıktığında sizinle rahatça konuşabileceğini ve dinlendiğini bilmesini sağlayın. Yaptığı hareketleri yargılamak yerine anlamaya çalışın.

Yargılandığını veya yasaklandığını hisseden çocuk yalan söylemeye yönelebilir.

● Özgüvenini inşa edecek küçük işler verebilirsiniz:

“Ben bunu yaparken neden sen de bana içeriden şunu getirmiyorsun” gibi çocuğunuzu da yapılan işe dahil etmek veya “Eğer onu şu tarafa çevirirsen belki daha kolay döner” gibi yön gösterici cümleler, basit

ve küçük eylemler olsa da çocuğunuzun bir birey gibi davranıldığını hissetmesiyle onun ne kadar mutlu olduğunu görmemiz sizin için de çok tatminkar olacaktır.

Bu aynı zamanda çocuğunuzla aranızdaki ilişkiyi de güçlendirecektir. Sizin olaya dahil olmanız, işi onun yerine yapmanız anlamına gelmiyor. Ebeveyn olarak sadece yönlendiren olmanız daha faydalı olacaktır.

Her ne kadar destekleyici ve cesaretlendirici davranışınız da

Sizin olaya dahil olmanız, işi onun yerine yapmanız anlamına gelmiyor.

çocuğunuzun başarısız olması için işler vermeyin. Çünkü sürekli başarısız olduğunu hissetmek ne kadar yetersiz olduğunu düşünmesine yol açabilir.

● İyi iş çıkardın diye kestirip atmayın:

Çocuğunuzun yaptığı bir resim olsa bile neresini neden beğendiğinizi ve neden iyi bir resim olduğunu söyleyin. Sonuçtan çok sarf ettiği eforu ön plana çıkarın ve bol bol sarılın.

Başarısızlığa uğramak çocukların motivasyonunu köreltebilir. Ebeveynlerin çocuklarını her şeyden korumak istemeleri (başarısızlıktan bile) çok doğal ancak aşırı koruyucu olmak da çocukların yeni gelişen özgüven duygusunu daha tam gelişmeden köreltmeye başlayabilir. Bunun için çocuğunuza yön gösterici olmak, özgüvenini inşa etmesine yardımcı olmak çocuğun örnek aldığı ilk kişiye yani ebeveynlerine düşüyor. •

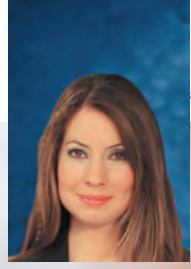
sedemdemirbd@gmail.com

Kaynaklar

- Adolph, K. E., & Robinson, S. R. Handbook of Child Psychology and Developmental Science.
- Markham, L. (2012). Peaceful parent, happy kids: How to stop yelling and start connecting.
- New York, NY: Penguin Group.
- Raby K.L., Roisman G.I., Fraley R.C., Simpson J.A. (2015). The enduring predictive significance of early maternal sensitivity: social and academic competence through age 32 years. Child Dev. 86(3):695–708.

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Tohum Deposuna 12,7 Milyon Dolar

Norveç'te hükümet yetkilileri, olası bir kıyamet senaryosuna karşı yapılan tohum deposunun altyapı çalışmaları için 12,7 milyon dolar harcanacağını açıkladı. Depo bir kayanın içine oyularak hazırlanacak. Acil durumlarda devreye girecek enerji ve soğutma birimleriyle

ilgili elektrik donanımının yer alacağı bir servis binası da eklenecek. Deponun girişindeki erişim tüneli de yenilenecek. Dünyadaki tüm tohum türlerini barındırmayı hedefleyen deponun, bir felaketin yeryüzündeki tüm tarım ürünlerini yok etmesi halinde tarımsal üretimin yeniden canlandırılması için kullanılması amaçlanıyor. 890 bin tarım ürününe ait tohumların bulunduğu depo, 4,5 milyon çeşit tohumu barındırma kapasitesine sahip.

2 Nil Nehriyle İlgili Şakaya 6 Ay Hapis

Mısır'ın ünlü şarkıcılarından Şirine Abdülvahab'a Nil Nehri'nin suyuyla ilgili yaptığı şaka nedeniyle 6 ay hapis cezası verildi. Şarkıcının bir konserinde, hayranları kendisinden "Hiç Nil'in suyundan içtin mi?" adlı şarkıyı söylemesini istemişti. Şarkıcı ise Nil suyundan parazit kapabileceğini belirtmişti. Kahire'deki mahkeme de bu sözler üzerine Şirine Abdülvahab'ı "yalan haber yaymaktan" suçlu buldu. 6 ay hapis cezasının yanında sanatçıya ayrıca, 280 dolar kefalet ücreti ve 550 dolar para cezası da verildi. Mısır Müzisyenler Sendikası, sanatçıya, soruşturma devam ettiği süre boyunca sahne yasağı koydu.

3 Alman Turistler Yeniden Türkiye'de

Alman turistlerin son yıllardaki düşüşün ardından yeniden Türkiye'yi tercih etmeye başladıkları duyuruldu. Almanya Seyahat Acenteleri Birliği, Türkiye'nin 2017 yılında tatilcilerin gözünde İspanya ve Yunanistan'ın gerisinde kaldığını belirterek "2018'de, Türkiye'nin geri döndüğünü vurguladı. Ayrıca

Alman turistlerin geçen yıl toplam 91 milyar euro harcadığı bilgisi de paylaşıldı. Bunun 34 milyarı ise "Her şey dahil" ve paket programları oluşturuyor.

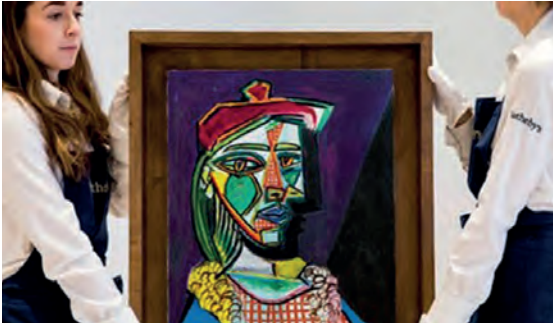
4 Yeni Penguen Sürüsü Keşfedildi

İklim değişikliği etkilerinin daha az görüldüğü "Tehlike Adaları"nda sayısı 1,5 milyona varan penguen sürüsü keşfedildi. Sayıları azalmakta olan Adelie penguenlerinin, daha önce hiç bilinmeyen bir sürüsünü keşfeden araştırmacılar, Tehlike Adaları'nın Antartika'nın kuzeyine çok uzak ve kalın buzullarla kaplı olması nedeniyle, penguenlerin kendilerini koruyabildiklerini ifade etti.

5 Picasso Tablosuna Rekor Fiyat

İspanyol ressam Pablo Picasso'nun "Kırmızı Hırkalı ve Bereli Kadın" tablosu rekor fiyata satıldı. Ünlü tablo, Londra'da bir müzayedede 49,8 milyon sterline yani

266,6 milyon lira'ya alıcı buldu. Alıcının adı ise açıklanmadı. Satış temsilcisi Thomas Bompard, 1937 tarihli tablonun son yıllarda piyasaya sunulan en değerli eserlerden biri olduğunu söyledi. Picasso'nun "Cezayirli Kadınlar" tablosu da 179 milyon 365 bin dolara satılmıştı.

6 Kansere Mücadelenin Öncüleri Koruma Köpekleri

İtalyan ordusu, koruma amaçlı yetiştirdiği köpekleri kanser hastalığıyla mücadelede kullanmaya başladı. Prostat kanseri hücrelerini

koklayarak bulmaları için yetiştirilen köpeklerden olumlu sonuçlar alındı. Eğitilen köpekler hastalarla aynı odaya alınıyor. Köpekler, eğer kanser hücresine ait bir koku sezerse hastaların yanına oturuyor, herhangi

bir belirti hissetmezlerse odayı terk ediyorlar. Uzmanlar, şimdiye kadar yapılan testlerde köpeklerin yanılma payının çok düşük olduğunu söyledi.

7 500 Yıllık En Büyük Soy Ağacı

Dünyanın en büyük soyağacı oluşturuldu. New York Gen Merkezinin bilim insanları, 86 milyon

insanın gen bilgileri üzerinde yaptığı araştırma sonucunda, 13 milyon kişinin yer aldığı, 11 nesli kapsayan, 500 yıllık bir soyağacı oluşturmayı başardı. Gen bilgilerini paylaşan kişilerin büyük bölümünün, Avrupa ve Kuzey Amerika'dan olduğu ortaya çıktı. Kıtalararası

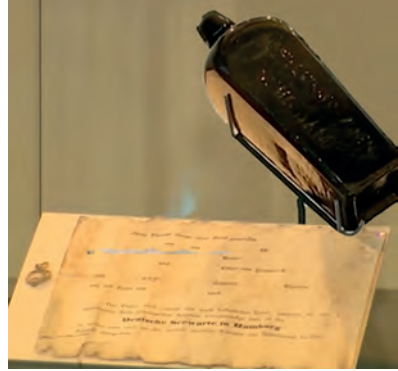
göçleri takip etmeye imkan sağlayan araştırma, aynı zamanda 500 yıllık dönem içerisinde doğum, evlilik ve ölüm verileriyle ilgili de çarpıcı sonuçları ortaya çıkardı. Araştırmada kadınların erkeklerle oranla daha sık yer değiştirdiği, erkeklerin göç ettiği mesafelerin ise kadınlarınkine oranla daha uzun olduğu belirlendi.

8 Boş Cezaevleri Sığınmacılara Ev Oldu

Hollanda'da 2006-2016 yılları arasında, suç oranının düşük olması nedeniyle suçluların sayısı 20 bin 463'ten, 10 bin 102'ye düşmüştü. Boş olan cezaevlerinin de mülteciler için barınma merkezlerine dönüştürülmesine karar verilmişti. Birkaç yıl önce başlayan uygulama, 2015'te ülkeye 50 bin sığınmacının kabul edilmesiyle daha da yaygınlaştı. 2016'da Amsterdam'da kapatılan Bijlmerbajes Hapishanesi şimdi 'Lola Lik' adında mültecilerin çay, kahve içebileceği,

dil öğrenebileceği bir yer haline getirildi. Sığınmacılar, mülteci statüsü beklemedikleri süre boyunca eve dönüştürülen cezaevlerinde en az altı ay yaşamak zorunda. Hollandalı yetkililer, bu uygulamanın tepki alması halinde başka yerler bulmaya çalışacaklarını belirtti.

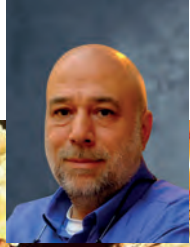
8 Dünyanın En Eski Şişe Mesajı

Dünyanın en eski şişe mesajı Batı Avustralya'nın başkenti Perth'in 180 kilometre kuzeyindeki Wedge Adası kumsalında bulundu. Bir Alman gemisi tarafından 132 yıl önce denize bırakılan mesajı, kumsalda gezen Avustralyalı bir çift tesadüfen buldu.

Yapılan incelemelerin ardından şişe ve içindeki mesajın, 12 Haziran 1886'da Alman yelkenlisi Paula tarafından Hint Okyanusu'na bırakılan binlerce şişeden biri olduğu ortaya çıktı.

Dünyanın en eski şişe mesajı 2 yıl boyunca Batı Avustralya Müzesi'nde sergilenecek. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

Baharatla Mistisizmin Dansı

*Mistik tatlara olan
tutkum nedeniyle baha-
ratlar diyarı Hindistan
ve dolayısıyla da Hint
Mutfağı hep ilgimi
çekmiştir. Hint mutfağı-
nın pilav ve
"curry"den ibaret
olduğunu düşünenlerin
çoğunlukta olduğunu
tahmin ediyorum.
Ama gerçek bunun tam
tersidir. Hint mutfa-
ğında karşılaşacağınız
yemekler sizi
şaşırtacaktır.*

İmparatorluk dö-
mine dayanan Hint
mutfağının gelişi-
mine kralların saray
mutfaklarında çalışan
aşçılar katkı sağla-
mışlardır. Hindistan'ın
ün yapmış mutfak
geleneklerinin büyük
bir kısmı saray

mutfaklarında ortaya
çıkıştır. Kralla-
rın aşçıları bölgesel
mutfaklardaki uzman
kişilerden seçilir ve
kendi bölgelerinin en
özel yemeklerini kral
ve ailesi için pişi-
rirmiş. Bu aşçılar
saraydaki görevleri

Güney Hint mutfağında balık ve deniz ürünleri kullanımı Kuzey Hint mutfağında ise sebze kullanımı daha yaygındır.

nedeniyle kendilerini ayrıcalıklı olarak görür ve gurur duyarlarmış. Saray mutfağında yetişen aşçıların önce Hindistan'a sonrasında dünyaya yayılmaları sonucu tarifler kulaktan kulağa ve nesilden nesile aktararak bugünlere kadar gelmiştir. Hint mutfağının gelişmesinde derin bir usta çırak ilişkisi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Koyun, tavuk ve balık eti ülke çapında kullanılan temel hayvani gıdalardır. Her birinin kullanımı yörelere göre farklılık gösterir. Örneğin koyun eti Keşmir'in 24 çeşit yemekten oluşan "wazwan büfesi"nin temel malzemesidir. Hindistan'ın kıyı eyaletlerinden Goa, Kerala ve Bengal'in mutfak geleneklerinde balığın özel

bir yeri vardır. Goa ve Kerala'da yapılan yemeklerde bol miktarda hindistan cevizi kullanımı da dikkat çekici bir başka unsurdur.

Hint mutfağında tek bir pişirme tarzı olmadığı gibi, tek ulusal mutfağı olduğu da söylenemez. Pişirme tarzı ve yemeğe konulan malzeme bölgeden bölgeye, hatta evden eve değişim göstermektedir.

Hindistan'da sayılamayacak kadar çok

bölgesel mutfak vardır. Bu mutfaklar içinde Oudh, Haydarabad, Goa, Kerala, Bengal, Pencap ve Keşmir'i öne çıkan yöreler olarak sayabiliriz.

Hindistan'ın Kuzey bölgelerinde çok yoğun baharat ve acı kullanılırken, güneyde çok az sayıda baharat kullanılır.

Aralarındaki en temel fark pişirme teknikleri ve baharat kullanımıdır. Bu farklar doğrudan lezzete etki etmekte ve bölgeler arası değişik lezzetler yaratmaktadır.

Bölgesel bazda en belirgin ayrım Güney Hindistan ve Kuzey Hindistan arasındadır. Kuzey bölgelerde çok yoğun baharat ve acı kullanılırken, güneyde çok az sayıda baharat kullanılır. Güney Hint mutfağı çok daha kapalı ve değişime açık olmayan bir mutfaktır. Bu geleneğe bağlı

Güney Hindistan'ın geleneksel yemeklerinden biri: Sambar

bakış açısı nedeniyle bu bölgede yaşayan Hintliler bırakın başka bir bölge ya da yöreden esinlenmeyi orada pişirilen yemekleri bile denemezler. Kuzey Hint mutfağı bu anlamda çok daha açık ve oldukça zengindir.

Güney Hint mutfağında balık ve deniz ürünleri kullanımı daha yoğundur; tabii ki kırmızı et kullanımı da yadsınamayacak derecededir. Kuzey Hint mutfağında ise sebze kullanımı daha yaygındır. Kuzey Hint mutfağının bu yönüyle

HİNT MUTFAĞINI TANIYALIM

Chapati ekmeği

● Hint Mutfağının Olmazsa

Olmazları: Baharat, mercimek ve chapati ekmeği

● Yemeklerin Vazgeçilmez

Baharatları

Kırmızı chili biberi, kimyon, zerdeçal, safran, zencefil, yeşil chili biberi, yeşil kişniş, kakule ve

Garam Masala (Kimyon, karabiber, karanfil, defne yaprağı, tarçın, kakule, kişniş vb baharatlardan hazırlanan bir karışım)

● Hintliler Sabah

Kahvaltısında Ne Yer?

Sabah kahvaltısında genelde süt, omlet, ekmeğe, poha (pirinç, garam masala, soğan ve domates ile yapılan bir tür lapa) tüketilir. Türkiye'dekinin aksine peynir tüketimi yok denecek kadar azdır.

● Öğle ve Akşam Yemeklerinde Hintliler Ne Yer?

Kahvaltıda salata ve chapati ekmeği yanında bir ana yemek tercih edilir

vejetaryen mutfağa daha yakın olduğunu söyleyebiliriz. Bölge halkı sağlığına daha düşkündür. Ve sağlıklı beslenmeye özen gösterirler.

Hintliler sebzeleri asla fazla pişirmez. Erimesine ya da yumuşamasına izin vermez. Dişe gelecek kadar diri olmasına özen gösterir. Bunun hem yemeğin lezzetine hem de sebzenin kaybedilmeyen ve değişmeyen rengiyle sunuma katkı sağlaması için yapar.

Sunum Hint mutfağında çok önemlidir. Görüntünün iyi olması aşçının iç dünyasının yansımasıdır. Yemeğine iç dünyasıyla lezzet katan aşçı aynı düşüncelerini sunuma da yansıtır. Sunumu güzel olan yemeğin lezzetinin de bir o kadar güzel ve eşsiz olacağına inanılır.

Tarihi gelişim içinde Hint mutfağının aşçıların pişirme karakterleri doğrultusunda değişim göstererek bugüne kadar geldiğini söyleyebiliriz. Özellikle günümüzdeki yoğun rekabet ortamı aşçıları farklı tarifler yaratmaya itmiştir. Bugünkü zenginlik ve çeşitlilik de buradan gelmektedir.

● Hintlilerin Asla Yemedikleri

Hindistan'da inek eti asla yenmez onun yerine keçi ve koyun eti tüketilir. Koyun ya da keçi eti tüketimi de bölgeden bölgeye farklılık gösterir.

● Hintli Bir Kadının

Vazgeçilmez Baharatları

Kırmızı biber, char masala, kimyon, tuz, kırmızı masala, garam masala

● Hint Ve Türk Mutfağı Arasındaki Benzerlikler

Her iki mutfakta tek ortak özellik baharat kullanımıdır. Ama bu noktada da Hint Mutfağındaki baharat kullanımının çok yoğun olduğunu buna karşılık Türk mutfağında daha orta düzeyde baharat kullanıldığını söylemeliyiz.

Bu rekabet ortamı Hint mutfağının kendi füzyonunu da yaratmaya itmiştir. Türkiye'de ve özellikle dünyanın farklı ülkelerinde geleneksel Hint Mutfağının yanında bu yeni akımın örneklerini deneyimleyebileceğiniz restoranlara sıklıkla rastlayabilirsiniz.●

rehatarticibd@gmail.com

NİSAN AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(a) Sınıflandırma

6-(b) Küresel

11-(d) Kazı bilimi

2-(a) En iyi, üstün nitelikli

7-(a) Kendiliğinden

12-(c) El konulmuş

3-(d) Tepki

8-(c) Tekdüze, yeknesak

13-(c) Giyim gösterisi

4-(c) Sevimsiz, itici

9-(b) Çok şişman

14-(b) İnceleme, araştırma

5-(d) Tırnak cilası

10-(b) Gidiş yönü

15-(a) Üst giysisi

“Bilginizi Denetleyin”

1-(a) Tuval

2-(b) Zümrüt

3-(c) Roda

4-(b) Hiyeroglif

5-(c) Optik

6-(b) Ordu

7-(c) Dublör

8-(b) Çorum-Amasya

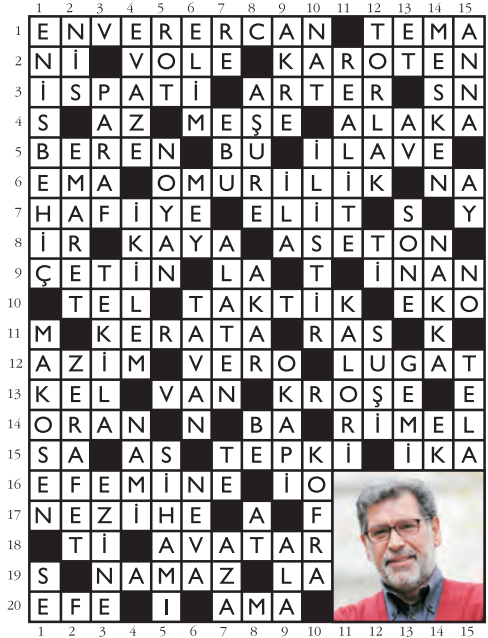
9-(a) Çanak kale

10-(c) 4

11-(d) Fransızca

12-(b) Yalova

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Yeliz Kurtoğlu, Erzurum

Bora Saraçoğlu, Mersin

İdil Yılmaz, Ankara

Deniz Sever, İstanbul

Hafsa Nur Afrasyap, İstanbul

Asya Kılınc, Samsun

Barlas Serbes, Kırklareli

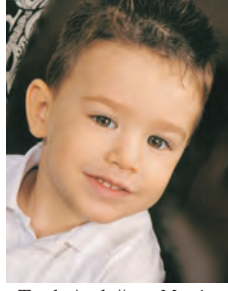
Ece Kartal, Samsun

Elif Güllü, Ankara

Özgür Güneş, *İzmir*

Tarık Aydoğan, *Manisa*

Umut Aydın, *Ankara*

Seyfettin Erdem, *Mersin*

Sena Karahan, *Edirne*

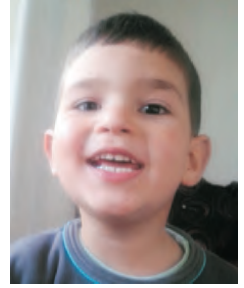
Defne Akpınar, *Sivas*

Ela Okumuş, *Konya*

Rukiye Can, *Konya*

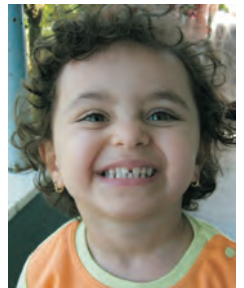
Emirhan Yönet, *İstanbul*

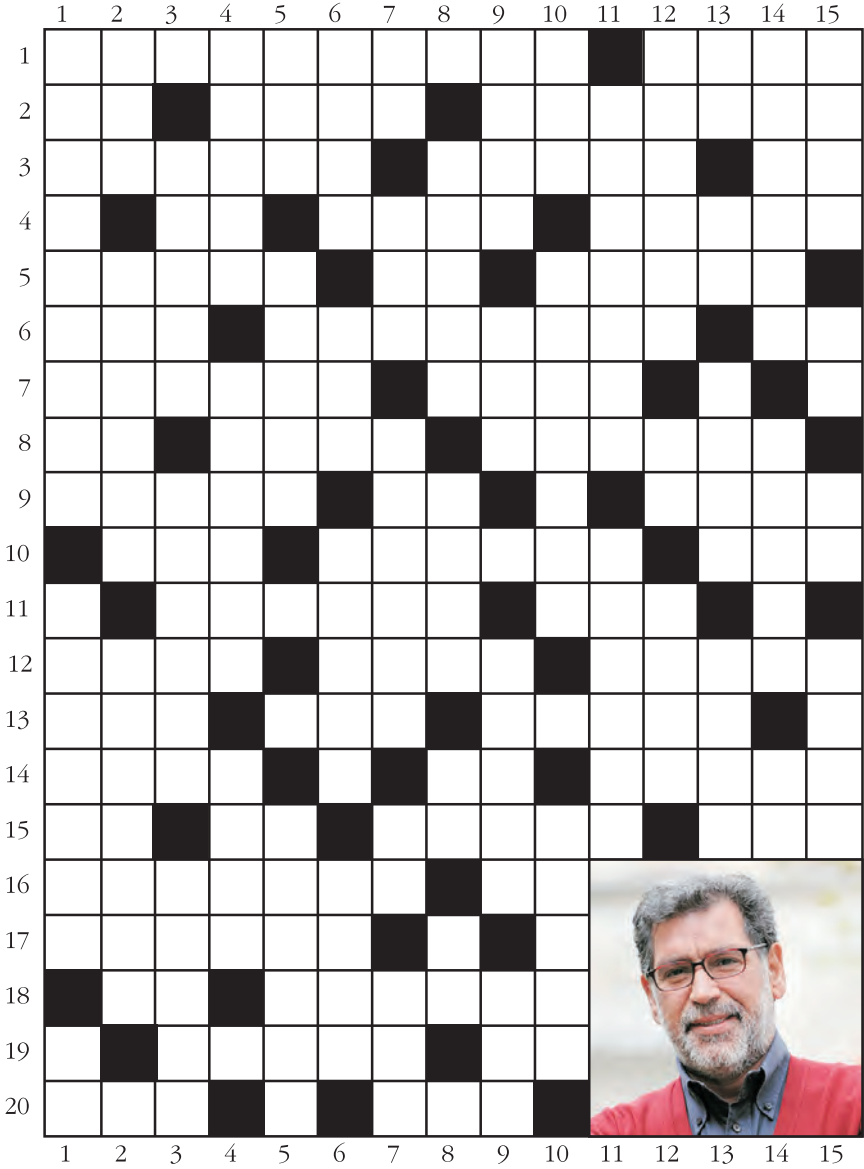
Aras Sevim, *İstanbul*

Zeynep Ergin, *Karabük*

Hüsnâ Koçan, *Bursa*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA:1-Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz fotoğrafta görülen şairimiz.-Anafikir. 2-Nikelin simgesi.-Bazı iskambil oyunlarında bütün kağıtları kazanma.- Bitkilerde sentezlenen, sütte ve yumurta sarısında bulunan açık renkli bir pigment. 3-İskambilde sinek serisine verilen ad.- Trafiki yoğun olan ana yol.- Kalayın simgesi. 4-Yetmez miktarda.- Kayingillerden, yapraklarını dökmeyen , kerestesi dayanıklı bir orman ağacı.- Kan pıhtısı. 5-Güçlü, kuvvetli, akıllı.- Bir işaret sıfatı.-Ek. 6-Bağırsaklar.- Omurga içinde bulunan kanal boyunca uzanan sinir dokusu.-Olumsuzluk belirten bir ek. 7-Detektif.-Seçkin. 8-Iridyumun simgesi.-Büyük ve sert taş kütlesi.-Birçok organik maddeyi eritmekte kullanılan uçucu, kolayca alev alır, eter kokusunda bir sıvı. 9-Amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi güç veya engeli çok olan.- Bir nota.-' Afet' (tarihçimiz). 10-İnce metal çubuk.- İstenen sonuca ulaşmak amacıyla izlenen yol ve kullanılan yöntemlerin tümü.Yankı. 11-Ayakkabı çekeceği.- Habeş soylusu. 12-Bir işteki engelleri yenme kararlılığı.- Maymun hücrelerinden hazırlanan ve viroloji çalışmalarında sık olarak kullanılan devamlı hücre hattı.-Sözlük. 13-Dazlak.-Bir ilimiz.- Boksta bir vuruş çeşidi. 14-Cezayir'de bir liman kenti.-Baryumun simgesi.-Bir makyaj malzemesi. 15-Nazi nücum kıtası.-İskambilde birli.- Herhangi bir etkiye cevap olarak doğan söz veya davranış.-Yapma, etme. 16-Kadınsı davranışlar içinde görünen, kadınlığa özenen.-Jüpiterin bir uydusu. 17-Rahat ve huzur veren,güzel. 18-Boru sesi- James Cameron'un ünlü destansı bilim kurgu filmi. 19-Müslümanlığın şartlarından biri. Bir nota. 20-Zeybek.-Fakat,lakin.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'..... Koryürek' 'Ey Genç Kadın', 'Son Aşkım' adlı şiirlerinde de tanıdığımız şairimiz.- Kısa ökçeli, bağırsız ayakkabı.-Tavla da bir sayı. 2-Güney Fransa'da turistik bir kent. Emir, prens gibi sanlarla anılan kişiler eliyle yönetilen ülkeler.-Zariflik, incelik. 3-Yalnız ad ve soyadın baş harfleriyle atılan kısa imza.-Meksika'ya özgü sert bir içki.-Çanak-kale'nin bir ilçesi. 4-Etek ucuna doğru genişleyen giysi.- Çelişki.-Yerde biten, yetişen, büyüyen bitki. 5-Otomobillerde direksiyon ile tekerlekleri bağlantısını sağlayan metal çubuk.- Moğollarda ordu komutanlarına verilen unvan.- '..... Kaza' (Nef'inin ünlü eseri). 6-Acınacak, acıklı.-İçki.- Bir şeyi değerlendirmede kabul edilen en yüksek seviye veya fiyat.-Türk musikisinde bir makam. 7-Bir nota.-Avrupa Yayın Birliği'nin kısa adı.-Halk dilinde cüzzama verilen ad.-Bir cetvel türü.-Üye. 8-Buğday, nohut gibi tanelerle kuru yemişlerin bir arada şekerle kaynatılmasıyla yapılan bir tür tatlı.-Gelir-Berilyumun simgesi.Bir binek hayvanı. 9-Yabancı bir yüzey ölçüsü birimi.-Bir bağlaç.- Geviş getirenlerden, memeli bir hayvan.-Karşıık renkli. 10-'... King Cole' (ABD'li ünlü müzisyen).- Süzgeç.- Bina girişlerinde elektrik şebeke hattını düzenleyen kutu. 11-Gerçeklik.-Besinlerin, dokular içinde yanarak vücudun enerjisini sağlama değerlerini gösteren ölçü. 12-lyi gelişmiş ağaç fidanı.-Titanyumun simgesi.- Çiğ balık, ve haşlanmış pirinç ile hazırlanan Japon yemeği. 13-Bir besin türü.-Şikar-İki dörtlü ve iki üçluden oluşan bir Batı şiir türü.- Su üstünde yüzen, taşıma amaçlı büyük taşıt. 14-Konut.-Yanında olmayan şey için mübalağa yapan kimse.-İlave. 15-'..... Karenina(Tolstoy'un ünlü yapıtı)-Bir zaman birimi. Numaranın kısa yazılışı.-Kumaşın dik durmasını sağlayan kolalı bez.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

2018 KADINLAR ŞAMPİYONU EKATERİNA ATALIK

4-10 Mart 2018 tarihlerinde Antalya Belek'te 103 yarışmacının katılımıyla 9 tur oynanan Arzum Türkiye Kadınlar Birinciliği Satranç Turnuvası'nı 8,5 puanla Ekaterina Atalık kazandı. Kübra Öztürk ve Handenur Şahin 7,5 uanla 2.-3., Yulia Gökbulut ve Çadır Nelli Aleksanyan 7 puanla 4.-5. oldular.

Ekaterina Atalık – Büşra Özbek, 4.Tur

Beyazın kazanması için vezirin h dikeyinden şah çekebilmesi yeterli, bunun için de f5'teki siyah atı Fh3'le tehdit etmek ilk akla gelen yol olarak gözüküyor ancak Atalık daha parlak bir seçenek buluyor: 44.Axg6! Vxg6 Şimdi uzaktaki kale de olaya karışıyor. 45.Kh8+ Şxh8 46.Vxg6 Ah4 Bir at ve kale karşılığında bir vezir ve piyon alındı, kazançlı bir alışveriş. 47.Ve8+ Fg8 48.Fh3 Af3+ 49. Şg2 Ag5 50.Vh5+ Ah7 51.Ff5 Kc7 52.Fg6 1-0

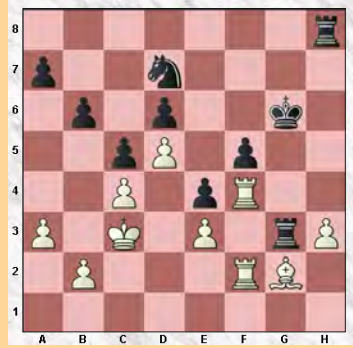
Kübra Öztürk – Merve Cankurtaran, 1.Tur

Siyahın zayıflığı yalnızca iki piyon geri olmasından kaynaklanmıyor, açık c dikeyinin beyaz kaleler tarafından kullanılması oyunun sonunu getiriyor. Ama önce şah kanadında bir operasyon: 28.Axf6+ gxf6 29.Kdc1 (Kc8 ile veziri açmaza almakla tehdit ediyor.) 29...Kb8 30.Vxf6 Kb6 Öndeki kale bu sefer şah kanadına yöneliyor: 31.Kg5+ Şf8 32.Vh8+ Şe7 33.Kg8 Siyah vezir sıkıştı. 33...Kd1+ Kalenin intiharı vezirini kurtarır ama oyunu batırır. 34.Kxd1 Vb5 35.Kgd8 Kb7 36.Vf8+ 1-0

Eylül Çelik – Ekaterina Atalık, 9. Tur

Yandaki konumda, e3 piyonunun yalnızlığı beyazın konumunu zayıflatıyor ama asıl konumsal zayıf kare e5. Siyah at buraya oturursa tahtanın beyi olur. Ama tam da burada beyaz kendisinden beklenmeyen ölümcül bir hata yapıyor. 31.Kxf5?? Kxf2 ile piyona karşılık fil kaybediyor ve oyunu terk ediyor. 0-1 32. Kxg2 oynarsa 32... Şxf5 ile diğer kaleyi kaybeder.

Handenur Şahin – Gönülden Seda Alev, 2.Tur

Bu oyunda siyah, hemen ve çok kere veziriyle oynadı, bir de aceleyle vezir kanadında rok yaptı. Doğaldır ki tempo yitirdi ve merkezde piyon kaybetti, rakibine taktik fırsatlar sundu. Şimdi işte 19.Vc3! oynayıp beyaz d5'teki filini bırakıyor ama siyah o fili alamıyor. Eğer 19...Kxd5 20.Va5+ ve mat olur. Siyah, kalesini beyazın siyah haneli filinin önüne atarak sorunu çözmek istiyor, 19...Kd6 20.Vxa5+ Şb8 21.Vxb5 Vd7 siyah terk etti çünkü veziri tutan kale açmazda. 1-0

Yulia Gökbulut – Ece Su Kızıldaş, 1.Tur

Rakip alandaki zayıf kareleri belirleyip oralara saldırmak genellikle taş kazandırır yahut rakibi savunma bunalımına sokar. Şimdi beyaz, bulduğu hamleyle böyle bir zayıf kareye yükleniyor, rakibinin savunmakta zorlandığı kareye. 35.Vb3!, Bu hamle sadece f7 piyonunu istemiyor, veziri de düşürmeyi tehdit ediyor, siyah şimdi f7'yi şahla korumalı, başka nasıl koruyabilir? Ama, farkına varmıyor siyah büyük tehdidin ve 35...Kb8?? oynuyor. Rakibi düşünürken de oyunu bırakıyor. Çünkü, 36.Kxf7+ ve vezir düşer.

mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

Psikanaliz ve Zen-Budizm

Erich Fromm

Say Yayınları

Yaşamı boyunca insanlığı, insanı ve iç dünyayı kutuplaştırmaya çabalayan şarlatanlar, aldatanlar ve parlatanlarla savaştan Fromm küreselleşme ile küçük bir köye dönüştüğü söylenen yeryüzünün nasıl körleştirildiğini anlatıyor. Farklılıkların, eşitliği bozmayacağını her zaman dile getiren Fromm, Zen-Budizm ile psikanalizi ilişkilendirirken, insanın doğasıyla ilgili bir kuramla ve esenliğine ulaştıracak uygulamayla ilgili olan iki sistemi ele aldığını, bunların “Doğu ve Batı düşünce tarzının karakteristik ifadeleri” olduğunu söylüyor. Fromm, ayrıştırırken, ayrımcılık çukuruna düşmüyor: “Zen ne kadar Doğulu ise Psikanaliz de o kadar Batılıdır; Batı hümanizmi ile rasyonalizminin çocuğudur... Psikanaliz bilimsel bir yöntemdir, dinden tamamen bağımsızdır. Zen, “aydınlanmaya” erişme tekniği ve teorisi olup Batı’da

dini veya mistik olarak görülebilecek bir deneyimdir. Psikanaliz ruhsal bozukluklara dair bir tedavidir, Zen ise bir tinsel kurtuluş yoludur.” Batı’da yaşayan insanların çoğunluğu Batı kültürüne ait bir bunalım yaşadıklarını, fark etmediklerini yazan Fromm bunun “keyifsizlik”, “bıkkınlık”, “zamane hastalığı” diye tanımlanan ve geçiştirilen yaşamın sağırlaşması; insanın kendine, hemcinsine ve doğaya yabancılaşması şeklindeki bir bunalım olduğuna dikkat çekiyor. Dinlerin siyasal alana yönelmeleri ile ruhsal alanın yaşadığı terk edilmişliği psikanaliz ile aşabileceğini belirtiyor.

Atatürk’ün Kaleminden

Mustafa
Kemal
Atatürk

Kaynak
Yayınları

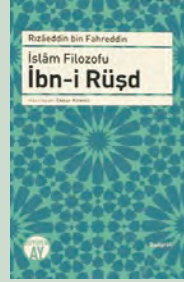
Küllerinden yeniden doğuşunu sağladığı ülkesinin bugüne kadar ihmal ettiği duygu ve düşüncelerini bir araya getirecek ve geleceğe ulaştırılmasını sağlayacak adımı

yıllar sonra Kaynak Yayınları attı. Yalansız riyasız, azaltmadan abartmadan, ne yazdıysa, ne dediyse onları olduğu gibi topluma ulaştırmayı başaran, Kaynak Yayınları daha önce de Çankaya'dan Atatürk'e ait belgeleri çöpe ya da hurdaya gitmekten kurtarmıştı. "Büyük ölümlere matem gerekmez, fikirlerine bağlılık gerekir" diyen Atatürk'ün vasiyetine gelince: "İki Mustafa Kemal vardır: Biri ben, et ve kemik, geçici Mustafa Kemal... İkinci Mustafa Kemal, onu "ben" sözcüğüyle ifade edemem; o, ben değil, bizdir! O, memleketin her köşesinde yeni fikir, yeni hayat ve büyük ülkü için uğraşan aydın ve savaşı bir topluluktur. Ben, onların rüyasını temsil ediyorum. Benim girişimlerim, onların özlemini çektikleri şeyleri tatmin içindir. O Mustafa Kemal sizsiniz, hepinizsiniz. Geçici olmayan, yaşaması ve başarılı olması gereken Mustafa Kemal odur! Beni görmek demek mutlaka yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu yeterlidir... Benim naçiz vücudum, bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti, ilelebet payidar kalacaktır.... Her kütüphanede, okulda olması gereken 30 ciltlik "Atatürk'ün Bütün Eserleri"ni, okuyamam, taşıyamam, zamanım yok diyenler için birbirinden değerli kitaplar, "Atatürk'ün Kaleminden" dizisi.

İslâm Filozofu İbn-i Rüşd

Rızaeddin
Bin Fahreddin

Büyüyenay
Yayınları

İbn-i Rüşd, daha önce, Şeyh Abdül-aziz Çavuş'in Hz. Ali'nin Bir Emirnâmesi; Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Kamil İnsan; Süheylî'den Duyulmadık Hikâyeler; Yedi Âlimler Hikâyesi; Edhem İbrahim Paşa'nın Çocuklara Hayat Bilgisi; Muallim Naci'nin Çocukların Eğitimi ve yazarı belli olmayan ama yıllarca basılan Kamilü'l-Kelam adlı romanı Osmanlıcadan Türkçeye çeviren İlnur Kirenci'nin yeni çalışması. Süleyman Nazif'in, Kaya Nuri Bey'in övgüyle söz ettiği, Kazanlı büyük fikir-bilim adamı, eğitimci, kuramcı, gazeteci, yazar, şair, kadı, politikacı, pedagog, eğitimci, filolog, tarihçi Rızaeddin Bin Fahreddin tutsak olduğu günlerde yazdığı yapıtın içeriği kadar o yıllarda aydınlanma için verilen savaşımın da belgesi olması dikkat çekiyor. Büyüyenay'ın arşivlerde ölüme terk edilen yapıtları yeniden yayınlanması İbn-i Rüşd'ün "Nerede olursak olalım bilim ana yurdumuzdur, cehalet yabancı bir yer(...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: EMRE GÜREL, ALMANYA

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor.
Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız
yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak.
Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın,
bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

F İ K R E T O T Y A M

Ortaokulda öğretmeninin armağan ettiği “Lenduha ayaklı, cama çeken fotoğraf makinesi” sanat hayatına ilk adımıydı. Lisede yatılı okurken kontrplak üstüne resimler yaptı. Halkevi’nde sergi açtı. Otobüs beklerken Güzel Sanatlarda okuyan Neşet Günal ile tanıştı. İbrahim Çallı, Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun öğrencisi oldu. Bab-ı Ali’ye geçti, Yaşar Kemal’le unutulmaz röportajlara imza attı. Mete Akyol ile gazetecilik yaptı. Resim onun vazgeçilmeziydi. Gazipaşa’ya yerleşti. Yeniden özgürce resimler yapmaya başladı. Tuvallerinde de tıpkı fotoğraf ve röportajlarında olduğu gibi Anadolu insanını resmetti.